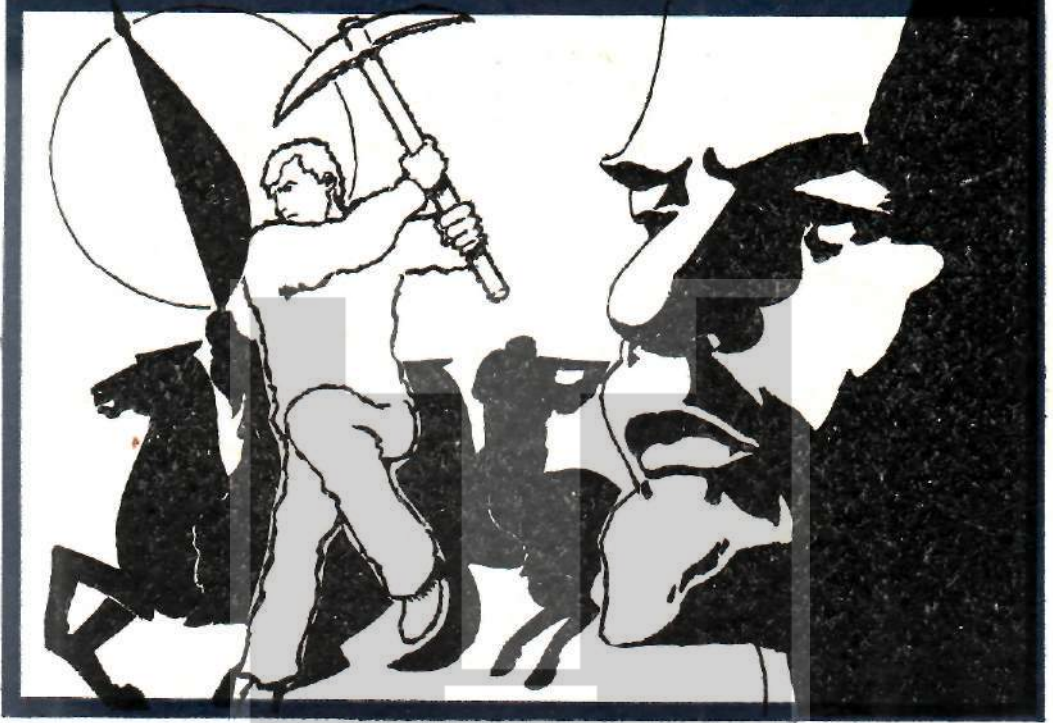

sosyalist iktidar

AYLIK
SİYASİ
DERGİ

KASIM 1979 SAYI 2

KAZANANI OLMAYAN SEÇİM

Sosyalist İktidar

DEVİRİM, DEVİRİMCİ DURUM,
SOSYALİST DEVİRİM

Mesut ODABAŞI

FEHMİ YILDIRIM'A

Salih ADINIR

ENERJİ SORUNUNDA NÜKLEER
BOYUT

Ömer KÜKNER

İNGİLTERE AMERİKA'YI
KEŞFEDECEK Mİ

İ. Suphi CANDEMİR

ŞİİR

Sedat BİLGİN

İŞÇİ - KÖYLÜ BAĞLAŞIKLIĞI VE
İKTİDAR SORUNU

Teoman TAŞER

YALÇIN KÜÇÜK İLE KONUŞMA

sosyalist iktidar

**AYLIK
SİYASİ
DERGİ**

KASIM 1979 SAYI : 2

KAZANANI OLMAYAN SEÇİM

Sosyalist iktidar 3

DEVİRİM DEVİRİMCI DURUM, SOSYALİST DEVİRİM

Mesut ODABAŞI 18

FEHMI YILDIRIM'A Salih ADINIR 38

ENERJİ SORUNUNDA NÜKLEER SOYUT

Ömer KÜKNER 41

İNGİLTERE AMERİKA'YI KEŞFEDECEK Mİ

İ. Suphi CANDEMİR 59

Şiir Sedat BILGIN 72

YALÇIN KÜÇÜK İLE KONUŞMA 74

İŞÇİ - KÖYLÜ BAĞLAŞIKLIĞI ve İKTİDAR SORUNU

Teoman TAŞER 88

Kapak : Nezih DANYAL

Desen : Osman ÇUTSAY

Sahibi : Savaş AL ● Genel Yayın Yönetmeni : Metin ÇULHAOĞLU ● Yazı İşleri Sorumlusu : İlhan AKALIN ● Yönetim Yeri : Sümer Sokak 37/15 ANKARA ● İZMİR BÜROSU 1367 Sokak Umud İş Hanı No : 5/205 BASMANE ● Sayısı 50 Lira ● 12 Sayı Abone Tutarı 500 Lira, 6 Sayı Abone Tutarı 250 Lira ● Basıldığı Yer : NÜVE MATBAASI

Tel : 17 94 07 — 18 53 09

KAZANANI OLMAYAN SEÇİM

Sosyalist iktidar ikinci ayına girdi. Dergimizin ilk sayısının, umulanın da üzerinde bir ilgi ile karşılanması, hiç kuşkusuz, Türkiye sol hareketinde pek çok kişinin kafasını kurcalayıp da bir türlü telaffuz edilemeyen, dile getirilmesinde güçlük çekilen kimi çözümlerinin daha da söylenmesinden kaynaklanıyordu. İlk aşamada, rahatsız edici görünse de, pek «sindirilemese» de gerçeklerin yalın bir biçimde dile getirilmesi, Türkiye sosyalist hareketi için yararlı olacaktır. Ve bu gerçekçiliğin ürünleri, zamanla toplanacaktır.

Türkiye, geçen ay içerisinde yeni bir seçim deneyimi daha yaşadı. Son seçimlerin adı, «kısmi seçimler» idi. Ancak, «kısmi» olan elbette yalnızca seçimlerin kapsadığı il sayısı değildi. Çözümleme aracı olarak da bilimsel sosyalist harekette seçimlerin «kısmi» bir değeri, «kısmi» bir gücü vardır. Tek başına ele alındığında seçimler, hiçbir zaman, kitlelerdeki yönelimin, şu ya da bu siyasal gelişmenin göstergesi olamaz. Bu ihtiyat payını bıraktıktan sonra, seçim sonuçlarının ortaya koyduğu kimi acımasız gerçeklere daha sağlıklı bir biçimde eğilebiliriz. Evet, «seçim her şey değildir», ama bunu bahane ederek, seçimlerin bir kez daha sergilediği gerçeklere gözleri kapamak da kolaycılıktır. Bu açıdan baktığımızda, geçtiğimiz 14 Ekim seçimleri, Türkiye kapitalizmi ve onun yönelimleri, burjuva partilerinin konumu ve «sosyalist» adıyla ortaya çıkan partiler açısından alınması gereken dersler ya da çıkarılması gereken sonuçlarla doludur.

En Büyük Günah

14 Ekim seçimlerinin sonuçları belli olduktan sonra, Türkiye solcusunun güncel en büyük günahlarından biri olan AP ile CHP arasındaki farkı abartma eğiliminin kesin iflasa uğradığını görmemek mümkün müdür? Örneğin Cumhuriyet gazetesi bile, seçimlerden sonra yaptığı ilk yorumda, bu gerçeğe parmak basmak zorunda kalmıştır. «Olayların Ardındaki Gerçek»te «seçmen kitlesinin ortanın sağı ile ortanın solu arasında bilinçli bir duvar çekmediği» söylenerek bu gerçek dile getirilmiştir.

Bu gerçeğe ulaşmak, o denli zor olmasa gerek. Bugünkü Türkiye'nin, özel koşulları ve güçlükleri ile, dünya kapitalist sistemi içerisindeki yeri bellidir. Dünya ve Türkiye kapitalizminin bugünkü koşullarında, Türkiye burjuvazisinin ekonomi - politika planında at oynatıp manevra yapabileceği alan, son derece sınırlıdır ve daha da daralmaktadır. Açık faşist rejimi bir yana bırakacak olursak, burjuva partilerinin, kapitalist düzen çerçevesi içerisinde, yapabilecekleri bellidir ve sınırlıdır. Kapitalizmin yükselme dönemine, ya da burjuva düzeninin gecici de olsa önemli olanaklara sahip olduğu zaman dilimlerine özgü esneklikler, manevra yetenekleri ve tüm bunların burjuva siyasi partilerinin görünüşte de olsa farklılaşmasına yol açan etkileri, özel olarak Türkiye için çok gerilerde kalmıştır. Türkiye kapitalizminin olanakları, daha doğrusu olanaksızlıkları, örneğin bir buhran sonrası Roosevelt «ferahlama»sı ya da Arjantin'in «Peron dönemi cazibesi» yollarını gündem dışı bırakmaktadır. İşte bu çizdiğimiz çerçeve içerisinde de CHP adı «sosyalist demokrat»a çıkan bir AP olarak, adı «ilerici»ye çıkan bir CGP olarak kısacası herhangi bir klasik burjuva partisi olarak Türkiye kapitalizminin içinde «mündemiç» olan reçeteleri uygulamakta ve sonuç-

larına katlanmaktadır.

Türkiye kapitalizmi, «yeniden üretimi», daha bilinen deyimini ile kapitalist düzenin devamını sağlamada, burjuva partileri arasındaki biçimsel farklılaşmayı dahi sağlayabilecek olanaklardan yoksundur. Daha doğrusu, siyasal platformda, yapay da olsa sağlanan «farklılaşma» kısa sürede inandırıcılığını yitirmekte, iflas etmektedir. CHP'nin iflas nedeni budur. CHP imajı ya da «umudumuz Ecevit» zorlaması, iki yıl gibi kısa bir sürede kitleler nezdinde iflas etmiştir.

Türkiye burjuvazisine, bu yapay «farklılaşma»yı yaratmada en büyük yardımcılarından biri, Türkiye sosyalist hareketi olmuştur. Türkiye solcusu, nesnel olarak, burjuvazinin yaratmak istediği, onun işine gelen bu yapay farklılaşmayı körüklemek için elinden geleni yapmıştır. Genel olarak Türkiye solcusunun yaptığıının özeti, AP ile CHP arasındaki farkı abartmak olmuştur ve bu eğilim Türkiye sosyalist hareketinin günah hanesine büyük harflerle yazılmıştır.

Türkiye solu, bu büyük günahı 14 Ekim seçimleri sonucunda farketti mi? En azından sol hareketin bir bölümü için bu soruya kesin olumsuz bir yanıt vermek mümkündür. Açıkçası, günaha ısrar edilmektedir. 14 Ekim seçimlerinden ders alındığını gösterir herhangi bir belirtiyi yalamamak olanaksızdır. Sol kesimde yer alanlarda «ilerleme» ile TIP, birincisi Politika gazetesi, ikincisi ise İstanbul İl Başkanının ağızından, olup bitenlerden ders almadıklarını sergilemişlerdir. Bunlar, TSİP'i de katarsak, asıl dertlerinin CHP ve CHP'cilik olduğunu kanıtlamışlardır. Politika gazetesinin 16 Ekim günkü manşeti «IMF'ye ödün, NATO'ya evet politikasını halk onaylamadı» cümlesidir. Yani ne olmuştur «Politika»ya göre? Halk IMF'cilik ve NATO'culuk politikasını onaylamayacak kadar bilinçlidir. Peki ne yapsın? Sonunda halk CHP'yi «cezalandırmayı» düşünmüş, ama nedense bunu gidip oyunu AP'ye atarak gerçekleştirmiştir.

«Politika»nın «çözümü» bellidir : CHP'yi IMF'cilikten ve NATO'culuktan caydırmak. Onlara göre CHP'nin kurtulması ancak böyle mümkündür. Peki, Türkiye kapitalizminin bugünkü koşullarında, dünya kapitalist sisteminin bugünkü konumunda bir burjuva partisinin IMF'cilik ve NATO'culuk «yapmaması» mümkün müdür? Türkiye kapitalizminin bugün oynayabileceği alan bu kadar geniş midir? Elbette değildir. Ama tabii bilimsel sosyalistler için. Diğerleri için ise bunun olanakları vardır ve sonunda dizlerini dövmek için kızlarını, yani CHP'yi «dövmek» yolunu bu nedenle seçmişlerdir. İşleri güçleri, CHP'ye trafik memurluğu yapmaktır. İşleri güçleri, birer rasathane haline getirdikleri «ör-güt»lerinde, CHP'nin hangi gün nereye kaydığını gözlemektir.

Seçime katılan «sosyalist» partilerden TİP'in bir adayı, İstanbul mitinginde, partisine egemen olan düşünceyi açık açık dile getirmiştir : «CHP'yi cezalandırmak için bana oy verin». İş buna kadar varmıştır. Bir «sosyalist» parti, oy istediğinde «sosyalist olduğu için» değil, sosyalist mücadeleye katkısı olacağı için değil, «CHP'yi cezalandırmak gerektiği» için istemektedir. Böylece eğer CHP herhangi bir cezayı gerektirmeyecek «iyi» işler yaparsa, «sosyalizm» adına seçime girmenin «esbabı mucibesi» de kalmayacaktır. Bu, sosyalizm değildir. Bu, seçim propagandası değildir. Bu, sosyalistçe oy istemek değildir. Bu, yalnızca dilenciliktir.

Gelelim bu partinin İstanbul Başkanına. İstanbul İl Başkanı, seçimlerden hemen sonra gazeteye verdiği demeçte şunları söylemiştir : «CHP'nin oylarının gerici ve faşist partilerin oyları karşısında önemli sayılacak derecede gerilemesini de tüm demokratik güçlerin çok dikkatli olarak değerlendirmesi gerektiğine inanıyoruz.» TİP İstanbul İl Başkanı çok ama çok yanlıştır; ancak, en azından «cesurca» partisinin ve ortalama Türkiye solcusunun hislerine tercüman olmuştur. Gerçekten de partisinin ve ortalama Türkiye solcusunun asıl derdi, sosyalist hareket ya da «sosyalist» partilerin durumu değil, CHP oylarının gerilemesidir. Ve sosyalist olarak değil, yalnızca «demokratik bir güç» olarak kendileri asıl buna dikkat edeceklerdir.

Adem ile Havva'nın günahları, cennetten kovulmalarına yol açtı. Sosyalist hareketteki en büyük günahlardan biri ise, CHP ile AP arasındaki farkları abartmaktadır. Sonuçta, bu günahı işleyenleri, cennetten olmasa bile, sosyalist hareketten kesinkes kovmak gerekmektedir.

Televizyon Türkiye Soluna Yaramadı

Seçimlere katılan partiler ve adayları, televizyondan yararlanma olanağını ilk kez bu seçimlerde buldular. Sol partiler ve adayları da. Peki, sol için durumu nasıl özetleyebiliriz? Sanıyoruz bu, bir tek cümleye varıyor : Televizyonun kullanımı «sosyalist» partilere yaramadı. Genel olarak bakıldığında, «sosyalist» partiler, kendi yeteneksizliklerini, çapsizliklerini ve bilgisizliklerinin faturasını, «sosyalizm» imajını anti - komünist ve anti - sovyet bir siyasal mevtaya ve onun partisine teslim ederek ödediler.

Bunların arasında Türkiye İşçi Partisi'nin televizyon konuşmaları mazoşizmin en ileri düzeydeki örneklerini sergilemekle kaldı. TİP'li konuşmacıların en büyük derdi «çok öldürüldüklerini», «çok hapis yatıklarını» ve nihayet «çok kovuşturulduklarını» izleyicilere iletmektir. Böylece TİP, öldürülmeye, hapis yatmaya ve kovuşturulmaya özel bir merak duyanlara «bizi de görün» diyordu.

Türkiye'de kitlelerin geçim sorunu vardı. Türkiye'de insanlar, dayanılması olanaksız koşullara katlanıyordu yaşamak için. Türkiye seçmeni yaşamak için fiyatlarla yarışmak zorundaydı, vs. vs. Ve tüm bunlar sosyalizmi anlatmak için, sosyalizmi savunmak için son derece elverişli koşullar yaratıyordu. Yaratıyordu ama, bu partilerin sosyalizmi anlatmak gibi bir derdi hiç ama hiç yoktu. Tek dertleri, kendilerini anlatmaktır. Sonuç olarak, özellikle TİP'in dedikleri şuna varıyordu : «Siz yine halinize şükredin, biz öldürülüyoruz, hapis yatıyoruz ve kovuşturmaya uğruyoruz.»

Televizyon, **Sosyalist İktidar**'ın, dile getirdiği kimi gerçekleri bir kez daha vurguladı. Bir : Türkiye'deki «sosyalist» partiler, «sosyalizm» sözünü yasaklamayı büyük bir marifet sayıyorlar. TİP ve TSİP seçim propagandalarında sosyalizmi hiç anlatmadılar. Sosyalizmin sözünü dahi etmekten çekindiler. Sosyalizmi anlatmak için değil, MHP'yi anlatmak ve kendi mantıklarınca «CHP'yi uyarmak» için çaba gösterdiklerini, tek başına bunu yapmaya niyetli olduklarını bir kez daha sergilediler. Özellikle TİP'li konuşmacıların hemen hemen tümü «sermayenin has partisi AP ile sermayenin vurucu gücü MHP'ye oy yok» temasını işleyerek ilginç bir «seçim taktiği» izlediler. Sonuç şuydu : «Bana vermese-niz de olur, ama sakın MHP'ye vermeyin».

İki : «Sosyalizm» sözcüğünü ve sosyalizm propagandasını, açık ve iğrenç bir biçimde anti - sovyetizm yapan bir partinin tekeline terketmek, anti - sovyetizmin daniskasıdır. Seçim kampanyası sırasında bu da ortaya çıktı. Sosyalizme yakınlık duyan, ama sosyalizm bilgisi kıt insanların, «sosyalizm» sözünü yalnızca SDP'den işitip «sosyalist parti»

olarak onu bellemeleri, sosyalizm adına yapılabilecek en büyük kötülüktür. TİP ve TSİP buna çanak tutarak sosyalizme büyük bir kötülük yaptılar. Seçmen, «sosyalist parti» olarak SDP'yi, CHP komiseri olarak da TİP ve TSİP'i belledi.

Ve son olarak şu gerçeği bir kez daha vurgulamakta yarar bulunuyor : Bugün örneğin seçim mevzuatının, yasaların elverişli olduğunu bir an için varsayarak seçimlerden 15 gün önce kurulan bir «sosyalist» parti düşünürsek, eğer eline televizyon da verilirse, bu partinin alacağı oylar herhalde TİP ve SDP'nin aldığı oylardan az olmayacaktır.

14 Ekim seçimlerine «boykot» sloganı ile yaklaşan kesimlerin de kitleler üzerinde ciddi bir etkinliğe sahip olmadıkları, seçimler sonucunda ortaya çıktı. Gerçek karşılaştırma kıstasını oluşturacak bir önceki kısmi senato seçimleri bir yana 1977 genel seçimleri ile yapılacak bir karşılaştırma bile, seçimlere katılma oranının düşmediğini kanıtlamaktadır. Seçimlere katılma oranı, senato seçimlerinin yapıldığı 25 ilde yüzde 71, milletvekilliği seçimlerinin yapıldığı 5 ilde ise yüzde 76.3 olarak gerçekleşmiştir. 1977 milletvekilliği seçimleri ile karşılaştırıldığında, katılma oranı İstanbul ve Kars'ta düşmüştür. Diğer iller söz konusu olduğunda, genel olarak, katılma oranının yükseldiğini görüyoruz.

«Sosyalist» partilerin aldıkları oylara genel olarak göz atmak yararlı olacaktır. Senato seçimlerinin yapıldığı 25 ildeki toplam 4.736.023 geçerli oyun 95.200'ünü TİP ve TSİP birlikte almışlardır. Oran olarak ifade edersek, bu iki partinin oy oranı, senato seçimlerinde yüzde 2'yi bulmaktadır. Milletvekilliği seçimlerinin yapıldığı 5 ilde ise toplam geçerli oy sayısı 1.267.440'tır. TİP ve TSİP'in oyları ise, beraberce 14.199'a ulaşmaktadır. Yine oran olarak bakarsak, TİP ve TSİP'in toplam oylarının oranı, yüzde 1.1'e düşmektedir. TİP ve TSİP'in toplam oyları olan 95.200 oyun 29.110'nunun, yani yüzde 30.5'inin iki ilden, Sırt ve Mardin'den geldiğini düşünürsek, milletvekilliği seçimlerindeki yüzde 1.1'lik oranın Türkiye genelinin daha sağlıklı bir göstergesi olduğunu söylemek mümkündür.

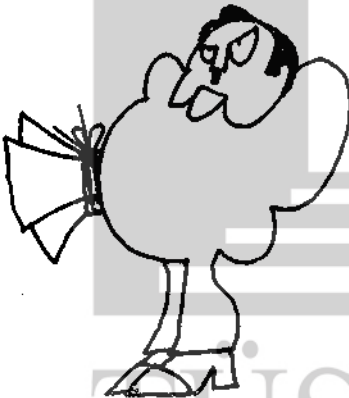
SDP'nin oylarına gelince: Bu partinin oylarını, kimilerinin yaptığı gibi «tümünden anti - sovyetizme verilen oylar» biçiminde görmek, son derece hatalıdır. Bu partinin ve yaptığı propagandanın anti - sovyet özü ve temeli ile, aldığı oyların niteliğine farklı bakmak gerekir. Böyle yapıldığında, SDP'ye verilen oyların çok büyük bir bölümünün «ortalama sol oy» olduğunu söyleyebiliriz. SDP'nin aldığı oyların bütünü ile anti - sovyetizme bağlanması önce partinin ağırlığını abartmayı, bu-

na karşılık da Türkiye'deki anti - sovyet şartlanmanın boyutlarını küçümsemeyi getirir.

Diğer bir yanığı da, özellikle İstanbul'daki oylardan hareketle çarpık bir «rahatlama» duygusuna kapılanlara özgüdür. Dile getirilen bir görüşe göre, İstanbul'daki toplam «sol» oyların oranı, bağımsızlar da dahil, yüzde 4.6'yı bulmaktadır ve «sol» oylar MHP oylarını geçmiştir. İstatistiki yanı bir yana, bundan hareketle İstanbul'da «gerçek kutuplaşma»nın ortaya çıktığı savunulmaktadır. Daha açığı, siyasi mücadele platformunda «sosyalist hareket» ile MHP karşılıklı kutuplar olarak gösterilmektedir.

Hemen belirtelim ki, faşizmin sosyalist hareketin can düşmanı olması başkadır, siyasal mücadele platformunda, sınıf kavgasında sosyalizm ile faşizmi «kutup» olarak görmek başka. Sınıf kavgasında, burjuvazi ile proletarya dışında kutup yoktur, kutuplaşma yoktur. Siyasal planda ise, kutuplaşma, işçi sınıfının partisi ile burjuva partilerinin tümü arasındadır. Sosyalist hareketin karşısındaki «kutup» olarak tek başına faşist partinin görülmesi, burjuvazinin diğer partilerini aklamının, CHP'yi abartmanın, giderek burjuva kuyrukçuluğunun temelinde yatan anlayıştır. Ve sosyalist harekette bu anlayışın kesinkes yıkılması gerekmektedir. Tabii şu soruyu sorarak : Faşizm olgusu ve faşist partiler ortaya çıkmadan önce, dünyada sosyalist hareket yok muydu? Oduğuna göre, onların karşısındaki kutup neydi?

Burjuva Partileri Cephesi

14 Ekim seçimlerinin genel sayısal sonuçları incelendiğinde, iki olgu dikkati çekmektedir. Birincisi, 1977 seçimleri ile karşılaştırıldığında, seçmen sayısındaki «anormal» düşüşler, ikincisi ise CHP'den AP'ye oy kayması.

Bunlardan birincisi hakkında çok söz söylemek mümkün değil. Yapılabilecek tek iş, 1977 seçmen sayısının «sağlıklılığını» araştırmak. Ancak, seçmen sayısındaki büyük düşüş, AP ile CHP arasındaki oy kayması olgusuna da ihtiyatlı bir biçimde yaklaşmayı zorunlu kılıyor. AP'nin oy kazandığı açıktır. Ancak CHP'nin kaybının AP'ye mi gittiği, yoksa «seçmen sayısındaki düşüş»ten mi kaynaklandığı, özellikle istatistikçilerin üzerinde durması gereken bir konudur.

Bu ihtiyat payı unutulmadan yapılacak bir yorum, özellikle bazı iller için AP'nin kazancı ile CHP'nin kaybı arasında dikkat çekici bir çakışma sergilemektedir. Sayılara bakıldığında, AP'nin oy kazanımının, CHP'nin oy kaybı ile eşit olduğu görülmektedir. Bazı iller söz konusu olduğunda, artı ve eksiler nerede ise tam tamına çakışmaktadır. Örnekleri de şöyle :

Seçilmiş

İller	AP 77 (%)	AP 79 (%)	Fark (%)	CHP 77 (%)	CHP 79 (%)	(%) Fark
Amasya	37.7	50.3	12.7	45.2	33.2	— 12
Antalya	54.0	66.1	12.0	34.2	23.1	— 11.2
Aydın	51.2	59.3	8.1	38.2	31.0	— 7.2
Çanakkale	50.2	59.1	8.9	38.7	30.2	— 8.5
Erzurum	43.1	49.5	6.4	21.7	14.3	— 7.4
Edirne	39.5	51.1	11.6	53.8	42.0	— 11.8
Erzincan	28.2	41.8	13.6	45.9	34.8	— 11.1
Manisa	48.6	57.2	8.6	48.7	28.7	— 10.0
Muğla	50.2	57.9	7.7	42.4	34.8	— 7.4
Rize	45.8	53.4	7.6	32.0	25.8	— 6.3

Yukarıdaki tablo oldukça açık ve yalındır. Sonuçları özetlemeye çalışalım :

1. Yukarıdaki rakamlar, seçmeye almadığımız diğer iller için, bu düzeyde çakışma olmasa bile geçerlidir. Genel olarak bakıldığında, CHP'nin kaybettiği oyların AP'ye aktığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

Bu rakamlar, Türkiye kapitalizminin, seçim platformunda, klasik deyimini ile önemli bir oranda «yüzen ve gezen oy» birikimi yarattığını göstermiştir. 1977 seçimlerinde CHP'nin kefesini ağırlaştıran bu oylar, iki yıl sonra, yerlerini beğenmez olmuş ve AP'nin kefesine akmıştır. «Yüzen ve gezen oy»ların bir bölümü, özünde düzenden hoşnutsuz, düzenden bunalan, ama tüm bunları politik bilinç düzeyine, burjuva partilerin ne mal olduklarının özümlemesine ulaştıramayan kitlenin oyla-

rıdır. «Sosyalist» partiler ise, örgütlülük düzeyleri ve genel etkinlikleri bir yana, bu seçim kampanyası sırasında da değil bu oyları almak, yetersizlikleri ve klasik CHP kuyrukçuluğu nedeni ile söz konusu oyların yanına bile yaklaşmamışlardır.

2. CHP'nin kaybının, AP'deki kazancı çok aştığı illere özel olarak dikkat etmek gerekmektedir. Bir başka deyişle bu illerde AP'nin kazanımları, CHP'nin büyük kaybı ile karşılaştırılamayacak ölçüde düşüktür. O halde mevcut rakamlar çerçevesinde, CHP'nin kayıpları, AP dışında nereye gitmiştir? Sanıyoruz aşağıdaki tablo, bunun için yeterli sayılabilecek bir yanıt oluşturmaktadır :

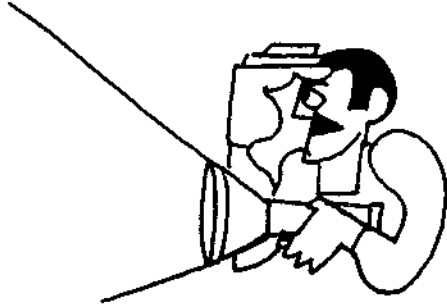
İller	İki Seçimdeki Oy Oranı Farkı		
	AP	CHP	MHP
Yozgat	0.8	— 8.2	8.3
Tokat	8.6	— 20.5	6.0
Isparta	3.0	— 9.3	5.0
Burdur	8.4	— 10.9	4.7
Kütahya	0.2	— 3.7	1.5

Yukarıdaki illerde, rakamların gösterdiği, CHP oylarının bir bölümünün de MHP'ye gittiğidir. CHP'nin kayıplarının, AP'nin kazancından daha büyük boyutlara ulaştığı illerin, aynı zamanda MHP'nin oylarını ve oranını artırdığı sınırlı sayıda illerden olması, bizi bu sonuca götürmektedir. Bir seçimde CHP'ye akan oyların, iki yıl sonra arasında MHP'nin de bulunduğu kanallara akması, en azından bazı iller için seçmenin CHP ile MHP arasında da ciddi bir ayrım gözetmediğini göstermektedir. Oyların bu kesimine ne «bilinçli faşist» ne de bilinçli «sosyal demokrat» oylar olarak bakmak mümkündür.

3. Son seçimler, MHP çerçevesinde alındığında, «faşizm tehlikesi»nin oy tabanından kaynaklanmadığını göstermiştir. Bir başka deyişle MHP, tabanında bilinçli ve disiplinli bir oy kitlesine sahip değildir. 29 ilin 14'ünde, MHP oylarını hem mutlak hem de oran olarak yitirmiştir. MHP'nin genelde 1977 seçimlerindeki oy oranını ancak koruyabilmesi de, Yozgat ve Tokat olmak üzere iki ilde alınan oylara bağlıdır. Türkiye'de, özel olarak MHP'ye karşı mücadeleyi bir an ihmal etmeksizin, faşizm tehlikesinin kaynağını MHP ile sınırlı görmekten kurtulmak gerekmektedir.

Bir başka ilginç nokta da MHP kurmaylarının seçimlerden sonra söyledikleri ile «sosyalist» partilerin yorumlarının «zıtların birliği»ni oluşturmasıdır. MHP, seçim sonuçlarını «milliyetçi oyların AP'de top-

lanması» biçiminde değerlendirmiştir. «Sosyalist» partilerin sözcüleri ise CHP'nin oylarının azalmasını «demokratik güçlerin kaybı» olarak değerlendirdiklerini açıkça söylemişlerdir. AP ile CHP arasındaki oy dalgalanmaları, en sağda ayakta durmakta güçlük çekmeye başlayan MHP ile solda aynı güçlüğü öteden beri duyan «sosyalist» partilerin teselli ya da üzüntü kaynağı haline gelmiştir.

Bir Kez Daha «Sol» Oylar Üzerine

Geride bıraktığımız kısmi seçimlerin yenilenleri arasında «sosyalist» partiler başlıca sırayı almaktadır. Bunların arasında TİP'in durumu, özel olarak daha da açıktır. Çünkü Türkiye Sosyalist İşçi Partisi toplam olarak TİP'in iki katı kadar bir oy alırken, aynı «katlama»yı, Onger, İstanbul'da gerçekleştirmiştir.

Belirtilmesi gereken ilginç noktalardan biri de şudur : Ağrı, Bitlis, Hakkari, Mardin, Muş, Siirt ve Van illeri alındığında bu illerde, genel eğilimin aksine CHP'nin oy oranını düşürmediği, hatta artırdığı görülmektedir. TİP ve TSİP ise toplam oylarının yaklaşık yüzde 40'ını bu illerden sağlamışlardır. Bu durumda «sola verilen oyların CHP oylarını azaltacağı» düşüncesi, en azından bu 7 il için sayısal olarak da çürütülebilmektedir. Türkiye'de kimileri tarafından sık sık ileri sürülen bu yanlış düşüncenin özel olarak bu illerde sayısal olarak da iflas etmesi CHP'den çok, «ya CHP'nin oylarını düşürürsem» endişesini taşıyan «sosyalist»leri düşündürmelidir.

«Sosyalist» partiler arasında «kimin kimi geçtiği» kısır tartışmaları aşıldığı taktirde, gerek seçim propagandasının özü, gerekse seçim sonuçları açısından hiçbir parti ya da «çizgi» bu seçimlerde kendini kanıtlayamamıştır. TSİP kendini kanıtlayamamıştır; TİP gibi olduğunu kanıtlamıştır. «ilerleme» 1 Mayıs böbürlenmelerini seçimlerde takviye edememiş, yalnızca TİP'in adayı ile aşık atıp onu geçebileceğini kanıtlayabilmiştir.

Türkiye solunun «nabzının attığı yer» olarak gösterilen İstanbul'da en çok oyu bağımsız aday Bakiye Beria Onger aldı. Muhtemelen TÖB—DER Genel Başkanının bilgisi ve istemi dışında cereyan eden bazı «gelişmeler» sonucunda TSİP bu ilde hayli düşük bir oy aldı. Aybar'ın SDP'si ise gerek bu ilde, gerekse Türkiye genelinde aldığı oylarla, yalnızca «yoklar arasında var» olduğunu kanıtlayabiliyordu.

Türkiye İşçi Partisi'nin yazı yazabilen başkanlık kurulu üyelerinden biri tarafından «iyi bir anneanne, iyi bir anne, iyi bir demokrat vs.» sözleri ile küçümsenen Onger'in, TIP Genel Başkanından yaklaşık iki kat çok oy alması ilginçti. İstanbul'lu sol seçmen, burada, belki de en azından «iyi bir anneanne» olabilmenin hakkını veriyordu. Ancak, yıllardır yaratılan hava ile karşılaştırıldığında «ilerleme»nin İstanbul için de ciddi bir güç olmadığı ortaya çıkmıştır.

SDP'sini de katarsak, İstanbul'daki «sol» oyların toplamı 60 binin üzerindedir ve bu miktar, yüzde 4.6'lık bir orana tekabül etmektedir. Utopyacılığın sınırlarını zorlayarak tüm bu oyların tek bir «sosyalist» adayda bütünleştiğini varsayarsak, bu oy, İstanbul'da ancak 1 milletvekili çıkarabilmektedir. Dolayısıyla, rakamlar çerçevesinde alındığında, «solun bölünmüşlüğü» ile «birliği» arasındaki fark, tüm Türkiye'de 1 milletvekilliğine eşittir. Yıllardır «yarım milyonluk 1 Mayıs» hayalleri ile avunan Türkiye solu, «bölünmüşlük» adına bu farka mı gözyaşı dök-tüğünü yeniden düşünmek zorundadır.

14 Ekim seçimlerinin yenilenlerinden TIP, 1977 Aralık yerel seçimleri ile karşılaştırma olanağı bulunan 5 il ele alındığında, toplam olarak oylarını hiç artıramadığı gibi, Amasya, Manisa, Muğla ve Hatay'da mutlak olarak ve oran olarak oy kaybına uğramıştır. Türkiye ölçeğinde Aybar'ın SDP'si kadar oy alan TIP, TSİP'in «oiağanüstü» oy aldığı Mardin ve Siirt dışlansa bile, ancak bu parti kadar oy alabilmiştir.

Tüm bunlar hiç kuşkusuz ayrıntıdır. Ve asıl önemli olan TSİP, TIP ve «ilerleme» kesiminde bundan sonra nelerin olacağıdır. Kanımızca «aslında yoktur birbirimizden farkımız» diyen bu kümelenmenin ileride neler yapacağı şimdiden belli gibidir. «Demokrasi» ve «Sosyalizm» adına nelerin yapılacağı, bugünden bellidir.

«Demokrasi» alanında, «demokrasi mücadelesi» adına yapılacak olan, gözlerin yine CHP'ye çevrilmesi, «CHP'deki gerilemeye» dikkat çekilmesi olacaktır. «Demokrasi güçleri» CHP'deki gerilemeye dikkat ve üzüntü göstermeye davet edilecektir. İşin «demokratik» yanı bu kadar.

Gelelim «sosyalizm» yanına. Gerek TİP'in yazı yazabilen bir başka yöneticisinin seçimlerden önce belirttiği, gerekse Politika ve Gerçek gazetelerinin seçimlerden hemen sonra başlattıkları gibi, «birlik» ve «bölünmüşlük» edebiyatı iyiden iyiye hızlanacaktır. TİP'li yönetici, seçimlerden önce «şimdi kavga ediyoruz, ama seçimlerden sonra yeniden birlik işi çıkacak, ona göre» demek gereği duymuş, Politika ve Gerçek ise, «birlik» sözü geçmeyen yazı yazamaz olmuşlardır. Sonuç olarak Türkiye sosyalist hareketine hiçbir kazanım getirmeyecek olan böylesine bir «birlik», tartışma ve hukuki prosedür düzeyinde de kısa bir sürede sonuçlanacağı hiç benzememektedir.

TSİP, TİP ve «ilerleme» deneyimi Türkiye'de inanılmayacak kadar kuru, anlaşılamayacak ölçüde sekter ve kapalı, sosyalizme yakışmayacak ölçüde kişiliksiz ve kısır bir kadrolaşma yaratmıştır. Ancak bilimsel sosyalizm, böylesine kısır, böylesine kişiliksiz ve böylesine kuru bir ortamda bile zamanla önemli «patlama»ların olabileceğini öğretiyor. Bir başka deyişle, kişiliksizlikte o düzeye inilmiştir ki, bu düzeyin tepkisel olarak kişilikli anti tezler yaratmaması mümkün değildir. Kısırlık öylesine yayılmıştır ki, aynı anti tezin yaratıcılık ve üretkenlik biçiminde boy atmaması mümkün değildir. Sözünü ettiğimiz çizgilerin, bir bütün olarak hiçbir yere gidemeyeceği açıktır. Ama tüm bu çizgilerin tabanından hep ileriye gözleyen diri unsurların çıkması da hayal ya da sürpriz olmayacaktır.

Bu seçimler ve sonuçları, CHP'ye bağlanan umutların azaldığı zamanlarda solun oyunun artacağı düşüncesinin doğru olmadığını bir kez daha göstermiştir. Türkiye solu, seçime giren örgütleri ile ciddiyetsizlik damgasını yemiştir. Öte yandan, Türkiye solunun, seçime girmeyen, ama seçimler üzerindeki etkileri çok abartılan «demokratik» ve «kitle» sıfatları verilmiş örgütlerinin etkinlik düzeyi de ortaya çıkmıştır. Yıllardır saygınlığını ve gücünü yitirmekte olan DİSK, bu seçimlerle de vurgulanarak ve bundan sonra, artık iyice «itibarsız», etkinliği yok edilmiş ve pek az önemsenen ya da hiç önemsenmeyen bir örgüt konumdadır.

Bu seçimler, Türkiye sosyalist hareketine, CHP'den bağımsız olarak varlığını ve ciddiyetini kanıtlama zorunluluğunu hatırlatan yeni, ve umulur ki, son bir olay olmuştur.

Gelecek Günlerin Bunalımlarına Doğru

Türkiye kapitalizminin, «tekelci devlet kapitalizmine» geçişi sağlayamamanın sancılarını çektiğini söylemek, bugünün koşullarında, ger-

çekçilik kazanmaktadır. Kapitalizmin içinde bulunduğu bunalımı, yeni bunalımlara doğru da olsa aşabilmesi, dışsal nedenler bir yana, tekellerin devlete egemenliğinin gerçekleştirilmesine bugün daha fazla bağımlı görünmektedir. Büyük burjuvazi ittifaklarını yenilemek durumundadır. Bu yenilenmede, bazı oyuncuların sahnenin dışına atılması ve bazı yeni rollerin verilmesi gereklidir. Büyük burjuvazi toprak ağaları ve ticaret burjuvazisi gibi kapitalizm öncesi ya da kapitalizm başlangıcındaki müttefiklerinin bir bölümünü tasfiye etmek, bir bölümüne de daha önemsiz roller vermek zorunluluğu ile karşı karşıyadır. Böyle bir yenilemenin önünde çeşitli engeller vardır. Bir kez, Türkiye’de tekeller henüz böylesine güçlü bir konumda görünmemektedir. Ayrıca, bugün burjuva politikasında, politik kadrolar düzeyinde, tasfiye edilecek olanlar, bir başka ve yaygınlaştırılmış deyimle, «taşralı politikacılar» önemli ölçüde söz sahibi durumdadır. Bu «içsel» engeller karşısında, büyük burjuvazi, yeni müttefikler ve geçici yandaşlar kazanabilmiş değildir. En azından, henüz bu güçte ve kararlılıkta görünmemektedir.

Türkiye’nin yakın geçmişinde bu yöndeki atılımların örneklerini bulmak mümkün. Kapanmakta olan on yılın başında, Adalet Partisi bu geçişe başlama yönünde yaptığı girişimi Demokratik Parti kopmasıyla ödedi ve ondan sonra bu tür politikalarından uzak durur bir konuma geçti. 12 Mart döneminin ilk «beyin kabinesi» bunu amaçladı, ama başaramadı ve geri çekildi. Aranmakta olan yeni müttefikleri ve yandaşları bulmuş görünen CHP, yirmi iki aylık iktidarında bunu bölük pörçük yapmaya kalkıştı. Bunun için «gerçekçi», üstelik de «hakça» bir vergi reformu tasarısı getirdi. Büyük sanayi burjuvazisi için «gerçekçi» olmak, hem onlar hem de geniş emekçi kitleler için «hakça» olmak önemliydi. Bunun için CHP «toplumsal anlaşma» yapmak, ücretleri - kiralari - fiyatları dondurmak, tarım ve toprak reformu yapmak istedi. Bir yandan, büyük burjuvazinin istemleri, gereksinimleri karşılanmak istenirken, bir yandan da, geniş kitleler, belli ölçülerde ve belli amaçlarla harekete geçirilmek istendi.

Bütün bu çabalar, genellikle, başarısızlık hanesine yazılan puanlar biçiminde sonuçlandı. Ama başarı hanesine yazılan puanlar da kaydedildi. DiSK’in ehtileştirilmesi operasyonları, 141 - 142’nin kaldırılması istemleri karşısındaki somut «vaatlere» dönüştürülen duyarlılık, burjuvaziden bağımsız sosyalist düşüncenin ve hareketin iğdiş edilmesi için kullanılan araçlar oldu. Demokratik kitle hareketlerini ve onların örgütlerini özel olarak CHP’nin, genel olarak burjuvazinin kuyruğuna takma oyunları bu planın birbiriyle bütünleşen parçaları olarak yürütüldü. Bu açıdan, büyük ölçüde başarılı da olundu. Sosyalist hareket, te-

kellere karşı mücadele adına, tekelci burjuvazinin istemlerini savunan CHP'nin ardına takıldı.

Tablonun bir de «dışsal» boyutu var. Genel olarak emperyalist - kapitalist sistemin bunalımı Türkiye'ye daha yeni, daha ağır biçimlerde yansıyor. Türkiye kapitalizmi dış yardım ve dış destek olanaklarını git gide daha fazla yitiriyor. Emperyalist - kapitalist dünyanın sistem içinde Türkiye'ye vermek istediği yer ve bunun sonucu olarak uygulamayı amaçladığı politikalar, Türkiye'nin bugünkü özgül bunalımını iyice ağır ve çözümsüz bir noktaya doğru itiyor.

14 Ekim «kısmi» seçimleri, böyle bir maddi koşullar temeli üzerinde yapıldı ve sonuçlandı. Bu seçimleri, sonuçlarını ve getirebileceklerini de böyle bir çerçeve içinde düşünmek gerekiyor.

Seçimlerin en büyük yenilenlerinden biri olan CHP kendisine de, «seçmenlere» de, başkalarına da küsecek gibi görünüyor. Böyle «küs-kün» bir CHP'nin, gelecek günlerde, bir yandan, «sol»a kızıp oy kaybını olabildiği ölçüde onların genel olarak seçimde, özel olarak da televizyon gibi göz önündeki yerlerde görünmesine bağlaması; bir yandan da, kendi içinde kurbanlar araması şaşırtıcı olmamalı.

Bugünkü «çözümsüzlük» koşullarında, bu seçimlerin sonunda, hükümet fitili ateşlenmiş ve yarısına kadar yanmış bir bombaya benziyor. Bu satırların yazıldığı sırada, «mağlup» Ecevit de görünürdeki «galip» Demirel de bu ürkütücü görünümlü topu birbirlerine atıp tutarak tuhaf bir oyunu başlatmış görünüyorlar. Ecevit, «şok»u atlatma çabasındaki yazarlarının da desteğiyle, AP'nin MHP'siz bir hükümet kurmasını istiyor. Bunda ısrarlı görünüyor. Bu ısrarını « işi kolaylaştırma» vaatlerine kadar götürüyor.

Bunun karşısında, en azından şimdilik, Demirel'in «rahatlık» görünümünü verilmeye özen gösterilen, ama ısrarlı kaçıışı var. Nereye kadar süreceği ve hangi koşullarda, nasıl sonuçlanabileceği henüz pek açık değil. Ama daha açık olan bir nokta var : AP seçim sonuçlarından şaşıldığı kadar memnun değil. «Yüzer - gezer oyların galibi» olduğunun, MHP ve MSP'den çok CHP'nin oylarını aldığıının farkında. Bu yüzden, kendisini yeterince rahat hissetmiyor. Erken seçimi ise pek erken söyledi. Pek erken söylediği için, erken seçim olasılığı da epeyce azaldı. Demirel bunun da farkında ya da yakın zamanda farkına varacak.

Bugünkü koşullarda ve böyle bir politik ortamda, bunalımın uzayacağı görülüyor. Uzayan bunalımın sonunda, birkaç ay sonra, yeni bir CHP hükümeti de uzak bir olasılık sayılmamalı. Ancak, önce başka «al-

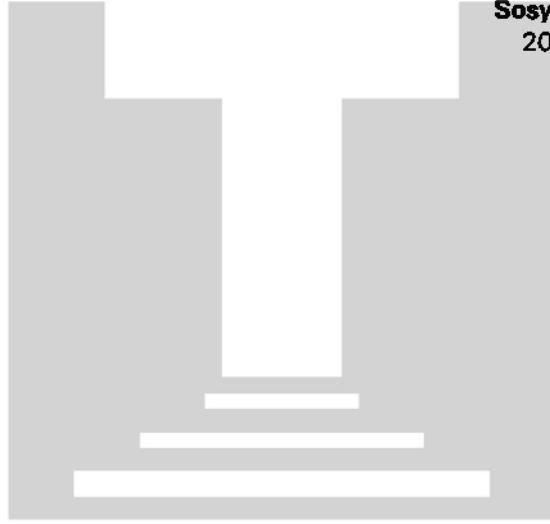

ternatifler» var. Bütün görünür güçlüklerine rağmen, bir AP - CHP koalisyonu bu çözümsüzlük içinde yeniden gündeme geliyor. Üstelik, sadece kendi başına bir alternatif olarak değil, başka ve «tehditkâr» alternatifleri de hatırlatarak. AP - CHP formülü, bir yandan, büyüyen sorunları çözmeye «muktedir» güçlü bir iktidar olarak «kıyırık hükümetler»e karşı önerilirken, bir yandan da, «artık başka çare kalmamış» bir son- dan önceki bütün alternatifleri bitirmenin bir aracı olarak kullanılıyor.

Bu «son» alternatifin gerçekleşme koşullarının bulunup bulunmadığı ve ne zaman gerçekleşebileceği bir yana, oraya doğru çeşitli araçların bugünden kullanılmaya başladığı ortada.

Türkiye kapitalizminin sorunlarının olağanın ötesinde boyutlara ulaşmış bulunması ve çözümlerin alışlagelenin dışında «radikal» olması zorunluluğu, Adalet Partisini «büyük zafer» kazanmış olduğu bir zamanda köşeye sıkıştırıyor. Bunun için AP kazanırken kaybediyor. Bu yüzden, bu seçim, kazananı göstermenin zor olduğu, kazananı olmayan bir seçim oluyor.

Sosyalist İktidar
20.Ekim.1979

TÜSTAV

DEVİRİM, DEVİRİMCİ DURUM, SOSYALİST DEVİRİM

Mesut ODABAŞI

Sosyalist İktidar'ın ilk sayısında yazılmıştı: «Türkiye, «devrimci»si pek bol, ama terminoloji düzeyinde de olsa bilimsel sosyalisti pek kıt bir ülke oldu çıktı». (1) Bu kadar devrimci bolluğunda, devrim sözcüğünün sık sık kullanılmasına; çok genç ve acemi, ama çoğu kez iyi niyetli olanlardan, epeyce yaşlanmış, dolayısıyla belli bir ustalığa ulaşmış, ama yanılıcı ve saptırıcı olanlarına kadar çeşitli ağızlarda çiğnenip duran bir sakız durumuna getirilmesine pek şaşmamak gerek.

Ama, hemen her günkü yaşantısında, faşist namlulara karşı canını ve henüz pek az gelişmiş inancını korumak durumunda olan delikanlı, biraz da doğal olarak, devrimi bilemeden, devrim sözcüğüne bir dua gibi sarılıyorsa, iş değişiyor. Devrim düşüncesi, devrimin yapılabirliği inancı, görünüşte pek «nesnel» ve bilgiche, gerçekte ise bıkkınlık verecek ölçüde eskitilmiş, rengini çoktan belli etmiş, artık rengi atmış kanıtlarla sarsılmaya çalışılıyorsa, iş değişiyor. Bilimsellik ve enternasyonalizm gibi tartışılmaz ölçütlerle yola çıkar görünüp, sonunda, «sosyalist devrimi savunan hangi ciddi parti var ki, Türkiye'de bunu savunmak ciddi olsun» beyinsizliğine ulaşıyorsa, iş değişiyor.

Bütün bunlar ve sıralanabilecek benzerleri, içinde yaşadığımız ortamın verileri ise, temele konulmuş, ya da konulmayı unutulmuş taşları hatırlamak gerekir. Daha doğrusu, bu güdük ve karışık ortamın düzeyi abartılmadan söylenirse, abc'yi hatırlamak, hatta yeniden öğrenmek gerekir. Lenin'in ünlü sözleriyle, sosyalizm bir bilim olduğundan beri bir bilim gibi ele alınmak, bir bilim gibi incelenmek, araştırılmak, öğrenilmek istemektedir. Sosyalizm denilen bilimi kavramadan devrimci olunmaz. Coşku ve inançla yaşayıp doğuşeni sosyalizm bilimiyle aydınlatıp güçlendirmeden devrim olmaz.

**Devrimin Toplumsal ve
Siyasal Anlamı**

**Bilimsel sosyalizmin devrim sorununa
ilişkin temel belirlemesi, hiç değilse**

«lafzı» ile, yeterince biliniyor olmalı. En genel anlatımıyla, şöyle özetlemek mümkün: Toplumların gelişiminin belli bir aşamasında, toplumdaki maddi üretim güçleri ile artık onların gelişiminde bir engel durumuna gelmiş üretim ilişkileri arasında bir çatışma doğar. Toplumsal devrimin maddi temeli işte bu çatışmadır.

Bilimsel sosyalizmin iki kurucusu, Marx ile Engels, devrim sözcüğünü daha çok bu anlamda kullanıyorlar. Uzun uzun göndermeler yapmamak için, Marx'ın ünlü **Katkı** önsözü ile yetinilebilir:

«Toplumdaki maddi üretim güçleri, gelişmelerinin belli bir aşamasında, var olan üretim ilişkileriyle ya da —aynı şeyin hukuki bir anlatımından başka bir şey olmayan— daha önce içinde etkili oldukları mülkiyet ilişkileriyle çatışmaya girerler. Bu ilişkiler, üretim güçlerinin gelişim biçimleriyle, onların zincirleri durumuna gelirler. Bundan sonra toplumsal devrim dönemi gelir. İktisadi temelin değişimiyle bütün üstyapı oldukça hızlı bir dönüşüme uğrar». (2)

Devrimin siyasal yanını vurgulayan, açıkça formüle eden ise Lenin oluyor. Ancak, burada bir yanlış anlamaya yol açılmamalı. Marx ile Engels'in devrimin siyasal yanını dikkate almadıkları, önemsemedikleri sanılmamalı. Sözgelimi, Marx, Birinci Enternasyonal'in 1864 Eylül'ündeki toplantısına sunduğu «Açılış Çağrısı»nda şunları söylüyor :

«Şu halde, politik iktidarın alınması, işçi sınıfının ilk görevidir. O bunu anlamışa benziyor, çünkü İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya'da bu ortak isteklerin aynı zamanda doğduğu görülmüş ve yine aynı zamanda işçilerin partisini yeniden örgütlemek için çabalar harcanmıştır». (3) Engels'in de **Anti - Dühring**'de «Proletarya siyasal iktidarı eline alır ve üretim araçlarını devlet mülkiyeti haline getirir» diye yazdığını (4) belirtip geçmek yeterli olacak.

Toplumsal devrimin maddi (ya da iktisadi) temelini üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki çatışma olduğuna daha önce değinilmişti. İlerici güçler böyle bir çatışmayı eskimiş üretim ilişkilerini ortadan kaldırarak çözmeye çalışırlar. Gerici güçler ise bu çatışmanın çözümüne karşı dururlar. Egemen sınıf, devrimci harekete karşı mücadelelerinde, elinde bulundurduğu devlet gücünün ya da siyasal iktidarın bütün olanaklarını kullanır. Bu nedenle her devrimin ana sorunu iktidar sorunudur. Siyasal iktidarı eline geçiren devrimci sınıf, bu güçle silahlanmış olarak, eski düzenin yerine yenisini geçirebilir. Lenin bunu Nisan 1917'de bütün açıklığıyla yazıyor :

«Devlet iktidarının bir sınıftan bir başka sınıfa geçmesi, terimin

hem kesinlikle bilimsel hem de pratik siyasal anlamında, bir devrimin ilk, esas, temel işaretidir». (5)

Ancak, devrimin birbiriyle bütünleşen bu iki anlamını, biri olmadan öbürü de olmayan bu iki yanını birbirinden ayırmak, çok önemli yanılgılara yol açabiliyor. Sözgelimi, 12 Mart öncesinde, Türkiye’de bunun çarpıcı örneklerine rastlanmıştır. Bu örnekler, genel olarak MDD eğilimli ve devrimin siyasal yanını dikkate almayan, devrimin «üretici güçlerle üretim ilişkilerinin niteliği arasındaki çelişmenin sonucu olarak, sosyalist üretim ilişkilerinin kurulması ile» gerçekleşeceğini düşünerek, ancak o zaman «devrim olmuştur» denebileceğini sanan akımlar ya da kişilerden çıkıyordu. O kadar ki, zaman zaman, Rusya’da sosyalist devrimin 1917’de değil, sosyalist üretim ilişkilerinin kurulduğu bir tarih olarak düşünülen 1930’lu yıllarda olduğu bile söylenebiliyordu.

Böyle bir yanılgıda, proleter devrimi ile burjuva devrimleri arasındaki önemli bir farkı gözden kaçırmanın da payı olduğunu düşünmek mümkün. «Burjuva devrimi mutad olarak feodal toplumun bağrında büyümüş ve olgunlaşmış bulunan kapitalist düzen biçimleri, ihtilâl açıkça patlamak vermeden önce azçok hazır olunca başlar; proleter devrimi ise sosyalist düzenin hazır biçimleri ya hiç yokken ya da hemen hemen yokken başlar». (6)

Devrim’e Proleter Yaklaşımın İlk Ayrım Çizgisi : Kendiliğindenlik Değil Devrimçi Mücadele
Hem ekonomist, reformist, sağ anlayışla; hem macceracı, «sol», küçük - burjuva anlayışla ayrım çizgileri çok açık olmalı.

Devrim sorununa proleter yaklaşım, başlıca iki ayrım çizgisini açıkça çek-

mek gerektiriyor. İlk ayrım çizgisi, kendiliğinden gelme hareketlere hayranlığın yerine devrimci mücadeleyi koymakla başlıyor. İşçi yığınlarının kendiliğinden hareketine tapma, kapitalizmin yavaş yavaş, «tedricen» sosyalizme doğru evrilmesi düşüncesiyle de bağlantılı ve sosyalist düşünce ve eylemin, tarihsel ve kuramsal olarak en ilkel yanılgılarından birini oluşturuyor.

Paris Komünü’nün tarihin ilk proletarya diktatörlüğü olduğu bilinir. İnsanlığın tanık olduğu bu ilk ve pek kısa ömürlü proleter devletinin yıkılmasından, Paris proletaryasının 1871 yılındaki bu unutulmaz ayaklanmasından sonra Avrupa’da işçi sınıfı hareketi görece «barışçı» bir dönem yaşadı. 1905 Rus devrimine kadar. Önce Marx’ın daha sonra da Engels’in ölümleriyle, bu iki büyük bilgin ve önderin belirleyici, yönlendirici varlıklarının ortadan kalkmasıyla da ilgili olarak, bu dö-

nemde, işçi sınıfı üzerinde artan bir burjuva etkisine tanık olunuyor. Marksist terminolojiyi kullanan, Marksizmin «lafzına» sahip olan, üstelik adları «otorite» olmuş oportünistler, kapitalizmin git gide «sosyalizme doğru evrimleştiği» düşüncesini yaygınlaştırmaya çalışıyorlar.

İlginç bir çakışma ile birlikte: Bir yanda, işçi sınıfı hareketi içindeki oportünistler, öte yanda, işçi sınıfı hareketine dışarıdan bakan burjuva ideologları, hemen hemen aynı noktalarda buluşuyorlar. Sözgelimi, ünlü Alman burjuva iktisatçısı Werner Sombart, İkinci Enternasyonal ideologları ile hemen hemen aynı şeyleri söylüyor. Devrimciliğin eskidiğini, öldüğünü; «Marx ve Engels'in dünya görüşünde bile devrimci öğelerin, ancak, 19. yüzyıl ortasındaki devrimci fırtınaların kalıntıları olarak kaldığını» ileri sürüyor Sombart. Bunu, Engels'in ölümünün ardından yazarken yapıyor ve 19. yüzyıl kapanırken toplumsal düşünce ve eylemin durumunu şöyle nitelendiriyor :

«Toplumsal hareket —bu noktayı, bütün bu değişimin en önemli ve en anlamlı yanı olarak görüyorum— her şeyin ötesinde evrimci olmuştur; (...) bugüne kadar egemen olan devrimcilik, yani devrimin yapılabileceği düşüncesi, temelde, yıkılmıştır.

«(...) Marksizmin ideolojik içeriği, gelişebilme bakımından, tükenmiş görünmektedir. Taze düşünceleri olan yeni insanlara gereksinim var artık. Ama var mı böyle insanlar?» (7)

Aslında, burjuva profesör pek de haksız sayılmaz. Onun «Marksizm» diye andığı oportünizm, ona göre «idealizmi ve devrimciliği» yıktıktan ve bir «ekonomik tarih görüşü» getirdikten sonra, toplumsal düşünce ve eylemdeki «misyon»unu tamamlamıştı. Bir anlamda, gerçekten de böyle olduğu söylenebilir. Oportünizm gerçekten misyonunu tamamlamış ve burjuva kuramlarıyla arasındaki fark artık ayırt edilmez hale gelmişti.

Lenin bu sıralarda tarih sahnesine çıkıyor. Avrupa'da işçi sınıfı hareketi görece «barışçıl» ve büyük yükselişlerden yoksun bir dönemi yaşarken; Marksizmin yaratıcı gelişmesinin karşısında bu revizyonizm engel olarak dururken, ileriye değil geriye giderken, sözgelimi, Marksizm bir felsefe bırakmamıştır, Kant'a dönelim derken. 1899'da yazdığı «Programımız» başlıklı yazıda şöyle diyor Lenin :

«Biz Marx'ın kuramını tamamlanmış ve dokunulmaz bir şey olarak görmüyoruz, tam tersine, inanıyoruz ki, sosyalistlerin, hayatla adım adım ilerlemek istiyorlarsa, her yönde geliştirmek zorunda oldukları bilimin sadece temel taşı konmuştur».

Bu satırlardan bir paragraf önce de soruyor :

«Ve şimdi soruyoruz : Günümüzde bunca gürültü eden ve Alman sosyalisti Bernstein'in çevresinde kümelenmiş yüksek sesli «yenileştiricilerinin» elinde bu kurama herhangi yeni bir şey getirilmiş midir? **Kesinlikle hiçbir şey** getirilmemiştir. Bunlar, Marx ile Engels'in geliştirilmek üzere bize bıraktıkları bilimi bir adım bile ileri götürmemişlerdir; proletaryaya hiçbir yeni mücadele yöntemi öğretmemişlerdir; sadece geriye gitmişlerdir, geri kuramlardan parçalar alarak ve proletaryaya, mücadele kuramını değil, ödünlük kuramını —proletaryanın en amansız düşmanlarına, sosyalistlere tuzak kurmanın yeni araçlarını aramaktan hiç bıkmayan hükümetlere ve burjuva partilerine ödün verme kuramını ortaya atarak». (6)

Ne kadar açık ve ne kadar öğretici! Bir : Marx ile Engels'in bıraktıkları, her yönüyle geliştirilmesi gereken bir bilimin temel taşlarıdır. İki : Bu geliştirme, yeni şeyler getirerek, geriye dönülerek değil ileriye gidilerek olur. Üç : Yeniliğin, gelişmenin koşulu ya da ölçütü, proletaryaya mücadele kuramını öğretmek, yeni mücadele biçimleri geliştirmektir; burjuvaziye ve burjuva partilerine ödün verme, onlarla uzlaşma stratejileri üretmek, bunlara «teorik kılıflar» biçmek değil.

Lenin'in, Marx ile Engels'in bıraktıkları yerden alıp geliştirdiği devrim kuramının temelinde devrimdeki nesnel ve öznel öğelerin diyalektik kavranışı var. İnsanların eylemlerinden bağımsız olarak işleyen doğa yasalarının tersine, toplumsal yasaların, sınıfların, grupların, partilerin, hatta bireylerin tarihsel eylemlerinin dışında, onlardan büsbütün bağımsız düşünülmemeyeceği, bu kuramın merkezinde yer alıyor. Lenin'in devrim kuramı, kısaca, nesnel ile öznelin diyalektiğine dayanıyor.

Ama bütün bunlar, bu devrim kuramının iradecilikle «suçlanmasını» engellemiyor elbette. Kapitalist dünyanın üniversitelerinde kurulan «araştırma merkezleri»nde, bir yandan, sabah - akşam Sovyetler Birliği ve öteki ülkelerdeki sosyalizme ömür biçilirken, bir yandan da, ne kadar yanıldığı, «kanıtlanırken» saldırılan Marx, kendisine ihanet eden «komplocu» Lenin'le karşı karşıya konularak kollanır. Marx, yanılmış da olsa, nesnel gelişmelerin sonunda devrimin olacağını söylemiştir. Ama Lenin öyle mi? O, elindeki bir «seçkinler örgütü»nün darbeciliğiyle doğal evrime müdahale etmeye kalkışan kaba bir iradecidir. (*)

(*) Köhnemiş bir kilise korusu kadar eski ve tıpkı bir kilise korusu gibi en mümin meclisleri bile uyutan bu koroya değişik zamanlarda, çeşitli yerlerde katılmalar oluyor. Taze, terbiye görmemiş seslerden epeyce terbiye edilmiş, biraz da yıpranmış seslere kadar ve koronun niteliğini de et-

Lenin'e duyulan bu öfke boşuna değil. Sosyalist devrimin insanların bilinçli ve örgütlü eylemiyle yapılabilirliğini, pratikte, kanıtlayan o çünkü. Bu yüzden, daha 1907'de seçimleri boykot'a karşı yazarken şunları söylemiş olmasına karşın, iradeci, darbeci, komplocu, vb. olarak nitelendirilebiliyor :

«Marksizm, olayların nesnel durumunun ve evrimin nesnel çizgisinin çözümlenisindeki eksiksiz bilimsel soğukkanlılık ile yığınların —ve aynı zamanda, kuşkusuz, şu ya da bu sınıfı bulup ilişki kurmayı başara-bilen bireylerin, grupların, örgütlerin ve partilerin devrimci yaratıcı dehasının ve devrimci inisiyatifinin öneminin en kesin kabulünü olağan-üstü biçimde birleştirmesiyle, bütün öteki sosyalist kuramlardan ayrılır». (9)

kilğini de hiç değiştirmeden ya da pek az değiştirerek.

Aybar da bunlardan biri mi? Geçmişine bakılırsa, yeni bir katılma demek mümkün değil. Olsa olsa, bir süredir uyuklayıp dalga geçen birinin, koro şefinin gözüne girmek için silkinip birkaç bozuk ses haykırması. 1968'lerde, parti kongrelerinde, Marx'ın karşısında Proudhon'un okunmasını öğütleyen Aybar, bu yaşından sonra, Marx'a merak sarmış görünür. Bütün birdenbire Marx'a merak saranlar gibi, Marx'ı Lenin'in karşısına getiriyor. Bunun tartışması başka yerde yapılmalı. Yapılır. Ama işte, Aybar'ın, ayrıntı gibi gözükken, oysa üzerine birçok şey inşa edilen bir yanışı :

Aybar, **Komünist Manifesto**'daki «Proletarya hareketi muazzam çoğunluğun, muazzam çoğunluk yararına bilinçli, bağımsız hareketidir» cümlesini aktarıyor. Yalnız, «bağımsız» sözcüğü yerine «kendiliğinden» sözcüğünü kullanarak ve Engels'in 1888 tarihli İngilizce baskıda eklediği «bilinçli» sözcüğünü de hiç almadan. Ardından da, devrim şunun bunun dürtüsüyle, öncülüğüyle değil yığınların «kendiliğinden» hareketiyle olur, diyor. Marx ile Engels'e böyle ilkel bir devrim anlayışının yakıştırılması, daha önceleri çok yapıldığı için, artık iyice bıkkınlık veriyor. Üstelik, burada çok açık bir «atlama» da var. Aybar, **Yeni Ülke dergisindeki** yazıyla polemige girerken, Fransızca metinde «kendiliğinden» sözcüğünün bulunduğunu yazıyor. Ama, Engels'in Kapital'in büyük bölümünü İngilizceye çevirmiş olan Samuel Moore ile birlikte gözden geçirdiği ve kendi eliyle birtakım notlar eklediği **Manifesto**'nun 1888 tarihli İngilizce çevirisinde «bilinçli, bağımsız» anlamına gelen «self-conscious, independent» sözcükleri var. Ayrıca, Almanca metinde kullanılan «selbstständig» sözcüğü de Almanca - İngilizce sözlüklerde «independent» (bağımsız) sözcüğü ile karşılanıyor. Buradaki «atlama»nın ve iki sözcük arasındaki anlam farkının önemi çok açık.

Ancak, bu emekli politikacının, kitabının sonlarında sıraladığı «muarızlarına» oranla bir beceri üstünlüğüne sahip olduğunu da teslim etmek gerek. Bu «muarızların» pek çoğunun, anti-Leninist olduğunu hiç saklamayan birini, anti-Leninist olduğunu söyleyerek ve yalnız bunu söyleyerek «çürütmeye» kalkışmalarındaki komikliği görmemek mümkün mü?

İkinci Ayrım Çizgisi : Sınıf mücadelesinin doruk noktalarına ulaştığı, eski düzenlerin sarılıp yıkıldığı tarihin dönüm noktalarında, birtakım küçük - burjuva dalgalanmalar ortaya çıkar. Bunlar, şu ya da bu biçimde, şu ya da bu ölçüde, işçi sınıfını da etkiler. Bu dalgalanmanın bir ucu küçük - burjuva reformizmi ise öbür ucu da küçük - burjuva devrimciliğidir. Biri açık bir uzlaşmacılığı ve kuyrukçuluğu, öbürü ise keskin, gürültülü bir laf kalabalığı altında başıbozukluğu, akılsızlığı getirir.

Lenin, bu ikincisini, «kaba (vülger) devrimcilik», «küçük - burjuva devrimciliği» gibi adlarla anıyor. Bu «devrimciliğin» yöntemsel kökleri öznel idealizme dayanıyor. Öznel idealizm, insan bilincinin etkinliği ve doğa ile toplumun nesnel yasalarına dayanan insanların bilinçli pratik eylemi sorununu kavrayamıyor. «Kaba devrimcilik» bütün yasalıkları reddediyor; her şeyi öznel öğelere bağlıyor. Kuramsal olarak öznel idealist konumda olanlar, siyasal olarak da «aşırı sol» konumlarında yer alıyorlar. Sözgelimi, böyleleri, Rusya'da işçi temsilcilerinin parlamentodan geri çekilmesini öneriyorlar.

Yanlış kavranmış bir objektiviteye mahkûmiyetle burjuvaziye teslim olan «legal Marksizm»i yerle bir eden Lenin, bir yandan da proletaryanın tutarlı, bilimsel sınıf mücadelesinin koşullarından ve gerekliliklerinden habersiz küçük - burjuva, «Narodnik sosyalizm» ile mücadele ediyor. Emperyalizm çağının Marksizmi, bir anlamda, bu mücadelenin diyalektiğinden doğuyor.

İşçi sınıfı hareketindeki «aşırı solculuğun» toplumsal kökeni, gelişen kapitalizmin yıkıp darmadağın ettiği, işçi sınıfının örgütlülüğünden, disiplininden, kararlılığından yoksun küçük - burjuva kesimler. Devrimci hareketlerin ya da partilerin zaman zaman sıkıntısını çektikleri «devrimci gevezelik» denilen şey de, çoğu kez, işçi sınıfı ile küçük - burjuva öğelerin birlikte, doğrudan ya da dolaylı ittifak halinde, pek fazla iç içe buldukları ve toplumsal olayların büyük, hızlı zikzaklarla geliştiği dönemlerde ortaya çıkıyor.

Lenin, Kasım 1921'de, başarıya ulaşmış ilk partinin önderi, dünyanın ilk sosyalist devletinin başkanı olarak şunları yazıyor :

«Gerçek devrimci için en büyük, belki de tek tehlike, devrimci yöntemlerin uygun düşeceği ve başarıyla uygulanabileceği sınırları ve koşulları ihmal eden abartılmış devrimciliktir. Gerçek devrimciler için «devrim» sözcüğünü büyük D harfi ile yazmaya başlamak; «devrim»i nerdeyse tanrısallık katına yükselemek; aklını yitirmek; ne zaman, hangi

koşullar altında, hangi ortamda devrimci tarzda davranmak ve ne zaman, hangi koşullar altında, hangi ortamda reformcu eyleme dönmek gerektiğini en serinkanlı biçimde düşünme, tartma, anlama yeteneğini yitirmek tam bir fiyaskodur». (10)

Bugün de mücadele edilmesi gereken küçük - burjuva devrimciliğin önemli yanılığlarından biri, sosyalist devrimin yıkıcı yanını abartmak, yapıcı ve yaratıcı yanını görmemek. Bu anlamda, sosyalist devrimle burjuva devrimleri arasındaki farkı anlayamamak. Bir başka deyişle, Engels'in uluslararası sosyalist öğrenciler kongresine seslenirken söylediği şu sözlerle anlatmak istediğinden habersiz olmak :

«Geçmiş burjuva devrimleri, üniversitelerden, siyasetçiler için en iyi hammadde olarak hukukçular üretmesini istiyordu. Oysa işçi sınıfının kurtuluşu, fizikçiler, mühendisler, kimyacılar, tarımcılar ve öteki uzmanları da gerektiriyor. Çünkü, işçi sınıfı, yalnız siyasal mekanizmanın değil, aynı zamanda bütün toplumsal üretimin de önderliğini üstleniyor». (11)

Bir başka yanılığ, devrimde işçi sınıfının rolüyle ilgili. Küçük - burjuva devrimciliğinde, genellikle, işçi sınıfının rolünün küçümsemesi söz konusu. Bu küçümseme, Rus Narodniklerinden bugüne kadar uzanıyor. «Çürümüş Batı'nın satılmış ya da aldatılmış işçi sınıfının» kırılganlığından başlayıp gelişen «devrimci» hareketle kuşatılması öğretilerine kadar çeşitlenmeler gösteriyor.

Kaba devrimci için devrim, salt iradi bir eylemdir. Burada, halkın iradesinin belirişi de idealist bir biçimde, özlemlere, ülkülere, haksızlıklara başkaldırmaya, haklara sahip çıkmaya bağlı olarak açıklanır. İradecilik küçük burjuva devrimciliğin karakteristiğidir. Böyle bir devrim anlayışında, öznel zorlamalarla devrimi başlatmak da, devrimi bir ülkeden ya da bir bölgeden bir başkasına ihraç etmek de mümkündür.

Bu anlayış, doğal olarak, toplumsal gelişimin nesnel yasalarına ilişkin tutarlı ve doğru bir kuramdan da yoksun. Devrim için herhangi bir maddi temel var olmadan, iradi sıçrayışlarla ilerlemek, toplumsal - ekonomik gelişmenin zorunlu basamaklarını atlamak mümkün.

Bu tür devrimcilikte, zaman zaman belirgin bir biçimde açığa çıkmış, yanılığlardan biri değişik gelişme düzeylerindeki devrimci hareketleri eşitlemek. Marx bunu, Rus küçük - burjuva devrimcisi Bakunin'le ilgili olarak yazarken, «kapitalist üretimin ekonomik temelini dayanan Avrupa'daki toplumsal devrimi» zavallı, yoksul sokak satıcısının standartına eşitlemek, diye niteliyor.

Bilimsel sosyalizmde bu sorun epeyce irdelenmiş. Örneğin, Engels, sanayileşmiş ülkelerde proletarya diktatörlüğünün varlığının, köylülerin ağırlıkta olduğu ulusları da sosyalizme götürebileceğini vurguluyor. Kapitalizmin eşitsiz gelişme yarasını keşfeden Lenin de bu sorun üzerinde enine boyuna duruyor. Sonunda varılan nokta şu : Gelişmiş proletaryanın sosyalist devrim mücadelesini, çeşitli yerlerdeki daha geri toplumsal hareketlerle, onların amaç ve araçlarıyla sınırlı tutmak, onlara bağımlı kılmak kesinlikle yanlıştır. Bir bağımlılık ya da yönlendiricilik söz konusu ise, bu ilişki, tam ters yönde söz konusudur. Buradaki can alıcı sorun, işçi sınıfının demokratik ve sosyalist görevlerinin, uluslararası ve ulusal düzeyde, birleştirilmesi, bütünleştirilmesidir.

Devrimci Durum Öğretisi

Sosyalist Devrim Kuramının Odak Noktasıdır

Devrimin, özellikle sosyalist devrimin bilimini geliştiren, Lenin. Bu geliştirme, o kadar ayrıntılı, kapsamlı ve gerçek yaşamdaki siyasal mücadele ile o kadar iç içe yapılmış ki, ortaya çıkan, kolayca, çeşitli durumlar için hemen uygulanabilir «reçeteler» olarak görülebiliyor. Oysa, bu kuram, bilim ile siyasal mücadelenin eşsiz işbirliğinden doğmuş. Dünyayı dönüştürmek için kullanılabilmesi de aynı işbirliğini zorunlu kılıyor. Bir başka deyişle, bilimsel yasaların eksiksiz bir bilgisiyle işçi sınıfının siyasal mücadelesinde olgunlaşmış kolektif bir sezgi gücünü gerektiriyor.

Devrimci durum (ya da devrim durumu) öğretisi, bu bilimin içinde çok önemli bir yer tutuyor. Lenin bu öğretiyi yüzyılın başlarında geliştirmeye başlamış. *Devrimci durumun gerekliliği*, yalnız sosyalist devrim öncesi için değil, burjuva devrimleri öncesi için de söz konusu. Bu bakımdan, bir genelgeçerliği var. Ama sosyalist devrimin kuramcısı ve eylemcisi Lenin'in devrimci durum öğretisinin, asıl, sosyalist devrimle ilgili olarak önem ve güncellik taşıdığını söylemek, bu yanı öne çıkarmak, yanlış olmaz.

Lenin'den önce, Marx ile Engels de, devrimci bunalımların ağırlaştığı, devrimlerin patlak vermesine yol açan etkenlerin yoğunlaştığı toplumsal dönemleri ve olayları çözümlenmişlerdir. Sözgelimi, Marx'ın, **Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, Fransa'da İç Savaş ve Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'ı adlı eserleri, siyaset yazınının dorukları arasında yer alır.**

Lenin bu zengin mirası devralıp sürdürmüştür. Kapitalizmin emperyalizm aşamasına ulaştığı ve sosyalizmin kapıyı çaldığı yeni bir çağda. Böyle bir çağda Lenin, üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki keskinleşen çatışma'yı siyaset diline çevirmiş; siyaset alanındaki hangi

durumların bu çatışmanın anlatımı olduğunu, bu çatışmanın keskinleşmesiyle birlikte hangi siyasal güçlerin harekete geçtiğini, devrimin gelişmesine yol açan siyasal bunalımın nasıl yaratıldığını göstermiştir.

Devrimci durum çözümlemesinin başlangıcı, 1905 Rus burjuva devriminin hemen öncesine rastlıyor. Lenin'in, 4 Ocak 1905'te yayımlanan, «Otokrasi ve Proletarya» başlıklı yazısında devrimci durum öğretisi bir nüve olarak ortaya çıkıyor. Şöyle :

«İşçi sınıfı (...) hükümetin darboğazı en umutsuz, halkın hoşnutsuzluğu en yüksek noktasına ulaştığı zaman, sömürülen yığınların olabilen en geniş kesimlerini kendi yanında harekete geçirip düzene sokmalı, bütün güçlerini toplamalı ve bir ayaklanmayı başlatmalıdır». (12)

Burada, sonradan geliştirilecek, iki noktanın altı çiziliyor: Burjuvazinin cephesinde «umutsuz darboğazlar», karşı cephede ise doruğa varan bir hoşnutsuzluk.

1905 devriminin başarısızlığa uğramasından sonra Rusya bir «karanlık döneme» giriyor. İşçi sınıfının örgütleri dağıtılıyor. Önderleri ya tutuklanıyor ya ülkeden ayrılmak zorunda bırakılıyor. Sayısız militan işçi ya hayatını ya da mücadele etme olanaklarını yitiriyor. Çarlığın baskı ve zulmü olağanüstü boyutlara ulaşıyor.

İşçi sınıfının düzenli «geri çekilişi»ne tanık olan bu gericilik yıllarının sona erişine ilişkin ilk işaretler, 1910 yazındaki grevlerle veriliyor. 1912 ilkbaharındaki Lena altın madeni işçilerinin grevi ise yeni bir devrimci dalganın yükselişinin göstergesi oluyor. 1912 ve 1913 yıllarında yüz binlerce işçinin katıldığı siyasal grevler yapılıyor. Burjuvazi olayların «barışçıl gelişimi»ni sağlamakta aceze düşüyor ve bunu siyasal sözcülerinin ağzından itiraf ediyor.

Lenin, işte böyle bir yıl olan 1913 yılında, devrimci durumla ilgili çözümlemesini yeniden ele alarak geliştiriyor. Devrimci bunalımların yükselişine ilişkin temel düşünce burada açıklığa kavuşturuluyor :

«Ne kadar büyük olursa olsun, tek başına baskı, bir ülkede her zaman devrimci bir duruma yol açmaz. Genellikle, aşağı sınıfların eski biçimde yaşamak istemiyor olmaları, devrim için yeterli değildir. Aynı zamanda, yukarı sınıfların da eski biçimde egemenliklerini sürdüremez ve yönetemez olmaları gereklidir.

«(...) Rusya'da, ulus ölçeğinde bir siyasal bunalımın, devlet sisteminin sadece parçalarını değil temelini etkileyen, sadece binanın eklenmelerini ya da bir katını değil, temelini sarsan bir bunalımın var olduğu açıktır». (13)

Buradaki saptamanın yöntemsel önemine değinmek gerek. Düzeni temellerinden sarsan ve reformlarla giderilemeyen bir bunalımdan söz ediliyor. Toplumun siyasal yaşamının bütünü, tüm siyasal örgütlenmelerini etkileyen ve büyük kabarmalara, kargaşalıklara yol açan bir bunalım.

Bundan iki yıl sonra, Lenin, artık devrimci durumun eksiksiz bir tanımını yapabilecek konumdadır. Bunu, 1915 yılının ortalarında yazdığı, «ikinci Enternasyonal'in Çöküşü» adlı yazısında yapar. Devrimci durum öğretisinin bu kesintiğe kavuşturulmasının böyle bir yazıda yapılması, basit bir rastlantı olarak görülmemelidir. İkinci Enternasyonal'in en büyük zararlarından biri, işçi sınıfını burjuvaziyle uzlaşmaya çağırması, devrimin yapılabilişliği düşüncesini reddetmesidir. Lenin, ikinci Enternasyonal oportünizmine saldırır, ona son darbeyi vururken, yıkılan bu gerici kuramların yerine devrimcisini de koymaktadır. Devrimin gereksizliğini ileri sürenlere karşı devrimin gerekliliğini savunurken, devrimin yapılabilişliğini ve bunun koşullarını da göstermektedir.

Şöyle tanımlanıyor devrimci durum :

«Marksist için bir devrimci durum olmadan devrim olanaksızdır; bunun da ötesinde, her devrimci durum devrime yol açmaz. Genel olarak, bir devrimci durumun belirtileri nelerdir? Aşağıdaki üç belli başlı belirtiyi gösterirsek, yanılmış olmayız: (1) Egemen sınıflar için egemenliklerini hiçbir değişiklik olmadan sürdürme olanağı kalmadığı zaman; «yukarı sınıflar» arasında şu ya da bu biçimde bir bunalım, egemen sınıfın politikasında, ezilen sınıfların hoşnutsuzluk ve öfkesinin fışkırıp çıkacağı bir çatlağa yol açan bir bunalım olduğu zaman. Bir devrimin olması için, «aşağı sınıfların» eskisi gibi yaşamak «istememeleri» genellikle yetersizdir; aynı zamanda, «yukarı sınıfların» da eskisi gibi «yaşayamıyor olmaları» gereklidir; (2) ezilen sınıfların acıları ve istekleri her zaman olduğundan daha fazla ağırlaştığı zaman; (3) yukarıdaki nedenlerin bir sonucu olarak, «barış zamanında» soyulmaya şikayetsizce razı olan, ama karışıklık dönemlerinde, hem bunalımın tüm koşullarının hem de «yukarı sınıfların» kendilerinin tarihsel eylemin içine çektiği yığınların eyleminde hatırı sayılır bir yükseliş olduğu zaman.

«Yalnız tek tek grupların ve partilerin değil, tek tek sınıfların bile iradesinden bağımsız olan bu nesnel değişiklikler olmaksızın, genel bir kural olarak, devrim olanaksızdır. Bütün bu nesnel değişikliklerin toplamına devrimci durum denir». (14)

İçlerinde pek çok öznel öğe bulunmasına karşın, bunlar devrimin öznel koşulları değil. Lenin bunları devrimin nesnel koşulları arasında

düşünüyor. Açıkça da yazdığı gibi, tek tek grupların, partilerin, sınıfların iradelerinden bağımsız olarak oluştukları için.

Lenin, 1905 Rusya'sında da, Avrupa'daki bütün devrim dönemlerinde de bu değişikliklerin oluştuğunu yazıyor. Ve soruyor: Peki, neden o zamanlar devrim olmadı? Sorunun yanıtı devrimin öznel koşulunu anlatıyor :

«(...) her devrimci durum bir devrime yol açmaz; ancak yukarıda sözü edilen nesnel değişiklikler, öznel bir değişiklikle, yani, devrimci sınıfın devrimci yığın eylemini, düşürülmezse, hiçbir zaman, hatta bir bunalım döneminde bile «düşmeyen» eski hükümeti yıkacak (ya da yerinden edecek) **güçte** kavrama yeteneği ile birlikte oluştuğu bir durumdan devrim doğar».

Peki bu durum daha ne kadar sürecektir? Ve sonunda bir devrim doğacak mıdır? Lenin, çözümlenmeyi yaptığı sıradaki durumla ilgili bu soruları «kimse bilemez» diye yanıtlıyor. Bu sorunun yanıtını, diye sürdürüyor Lenin, ancak, devrimin gelişimi sırasında proletaryanın kazanacağı deney verebilir. Bu savaşın mı (birinci emperyalist paylaşım savaşı) yoksa bundan sonraki savaşın mı, bugünkü devrimci durumun mu yoksa yarınkinin mi bir devrimi yaratacağını kimse kesin olarak söyleyemez, diyor.

Öyleyse, böyle bir durumda, sosyalistlerin görevi nedir?

«(...) yığınlara bir devrimci durumun varlığını açıklamak, bunun kapsamını ve derinliğini ortaya koymak, proletaryanın devrimci bilincini ve devrimci kararlılığını canlandırmak, proletaryanın devrimci eyleme girişmesine yardımcı olmak ve, bu amaçla, devrimci duruma uygun düşen örgütlenmeleri oluşturmak». (15)

Lenin, Haziran 1920'de yayımlanan ünlü **Çocukluk Hastalığı**'nda, devrimci durum öğretisini, «devrimin temel yasası» adını verdiği ve tarihin bütün devrimlerince, özellikle de yirminci yüzyıldaki üç Rus devrimince doğrulandığını söylediği bir «yasa» ile nokt alıyor :

«(...) ulus ölçeğinde (hem sömürülenleri hem de sömürenleri etkileyen) bir bunalım olmadıkça, devrim olanaksızdır». (16)

Bütün bu çözümlenmeyi toparlayıp güncelleştirebilmek için birkaç noktanın altını çizmek gerekiyor : Devrimin temel yasası olarak geçen ulus çapındaki bunalım, sadece savaşla ilgili değildir. Nitekim Lenin, bütün bir Fransa'yı gerici ve ilerici kamp olarak ikiye bölen 1894'teki Dreyfus Olayı'nı, böyle bir bunalımın örneği olarak göstermektedir. He-

le bugünün koşullarında, böyle bir bunalım, değişik ülkelerde, çok çeşitli biçimler altında ortaya çıkabilir.

Bir başka önemli nokta da şu: Devrimci objektivite ile devrimci durumu birbirine karıştırmamak gerekiyor. Devrimin nesnel koşullarının temelinde ekonomik koşullar yer alıyor. Devrimci durum ise devrimin olabilmesi için gerekli nesnel koşullardan biri. Devrimci objektiviteye bir devrim durumu eşlik etse bile, devrimin gerçekleşebilmesi için bu yeterli olmuyor. Devrimin gerçekleşebilmesi için, öznel ögenin varlığı, işçi sınıfının ve partisinin gücü, vazgeçilmez bir zorunluluk. Öznel ögenin varlığı, güçlülüğüyle bağlantılı olarak, devrimci durumun devrime dönüşmesinin ön koşulu ve güvencesi oluyor.

Devrimci durumun varlığıyla ilgili tartışma ise skolastik bir tartışmaya dönüşmemeli. Devrimci durum öğretisi, gerçek yaşamda olup bitenlere kılı kılına uygunluğunun sağlanması ya da beklenmesi gereken bir şablon vermediği gibi, bütün koşulların ve belirtilerin dirhemle ölçüleceği bir sarraf terazisi de vermiyor. Öyleyse çözüm, daha önce de belirtildiği gibi, bilim ile kolektif sezgi gücünü birleştiren işçi sınıfı politikacılığında.

Devrimci Durumdan Sosyalist Devrime

Lenin'in devrimci durum öğretisi, onun tek ülkede sosyalizmin olanaklılığı ile ilgili teziyle bir bütünlük oluşturuyor. Ve her ikisi, kapitalizmin eşitsiz gelişme yasası ile ilgili. Lenin'in bu iki sorunu da hemen hemen aynı sıralarda ele almış olması, bunu doğrulayan kanıtlardan biri. Ayrıca, doğaldır ki, devrimci durum ve ulus çapında bir bunalım, bir defada ve aynı zamanda bütün kapitalist ülkelerde birden doğamaz. Bu, en azından, çok uzak bir olasılıktır. İki sorun arasında böyle bir mantık bağı kurmak da mümkün.

Marx ile Engels, işçi hareketinin ve dünya sosyalist devriminin gelişimini onlarca yıl yaşadıkdan ve gözledikten sonra, kapitalizmden sosyalizme geçişin birtakım doğum sancılarını, uzun bir proletarya diktatörlüğü dönemini, kapitalizmin bütün biçimlerinin ortadan kaldırılmasını, bütün ülkelerin işçilerinin güçbirliğini gerektireceğini açıkça görüyorlar. Sosyalizmin kurucularının, başlangıçta, sosyalist devrimin bütün ileri kapitalist ülkelerde aynı zamanda olacağı düşüncesini taşıdıkları bilinir. Ancak, 19. yüzyılın sonlarına doğru bu düşüncelerinde birtakım değişiklikler oluyor. Devrimci hareketin ağırlık noktasının Avrupa'nın doğusuna doğru kaydığını seziyorlar. Marx'ın, bu sezginin de etkisiyle, yaşamının son yıllarında Rusça öğrendiği ve Rusya'daki toplumsal

düşünce ve eylemi incelemeye başladığı hatırlanmalı. Bir de şu hatırlanabilir: Marx, Engels'e yazdığı 12 Şubat 1870 tarihli mektupta, «Alman başlayacak, Fransız bitirecek» diyor.

Lenin ise bu düşünceleri daha da geliştirip olgunlaştırıyor ve kapitalizmin eşitsiz gelişiminin eşit olmayan çelişmeler yumağında, sosyalist devrimin farklı ülkelerde, farklı zamanlarda ortaya çıkacağını açıklıyor. Üstelik, ekonomik geriliğin mutlak bir engel olmadığını, başka ülkeleri sömürmeyen, dolayısıyla, burjuvazisinin «kendî» işçi sınıfına rüşvet olarak verilecek geniş olanakları bulunmayan ülkelerde devrimin başlamasının daha kolay olduğunu söylüyor.

Lenin'in bu düşüncesi bazı çarpıtmalara uğruyor. Örneğin, Buharin, **Geçiş Döneminin Ekonomisi**'nde kapitalizmin çöküşünün teknik-ekonomik anlamda en zayıf ülkelerde başladığını söylüyor. Hayır, diye itiraz ediyor Lenin: «Bu yanlıştır! Orta zayıflıkta olanda başlayacaktır. Bu ülkede kapitalizm belli bir düzeye ulaşmamış olsaydı, hiçbir şey yapamazdık». Lenin, ancak kapitalist ilişkilerin gelişme düzeyi en yüksek ülkelerde devrim başlayabilir düşüncesine karşı çıkarken, sosyalist devrimin en zayıf ülkelerde başlaması gerektiği biçimindeki metafizik iddiayı da reddediyor. Sadece, emperyalistlerin işçi sınıfının üst kesimlerini baştan çıkarabildiği ülkelerde devrimi başlatmanın güçlüklerini vurguluyor.

Ülkeler eşitsiz biçimde geliştiklerine göre, bu ülkelerdeki siyasal bunalımların da aynı zamanda olgunlaşmamaları, ağırlık ve süre bakımından farklılıklar göstermeleri doğaldır. Başlangıçta bir ya da birkaç ülkede sosyalist devrimin başarıya ulaşma olanağı ve böyle bir başarının aynı anda bütün ülkelerde birden ortaya çıkmasının olanaksızlığı düşüncesini geliştirirken, Lenin'in çıkış noktası buydu. Bir bütün olarak, emperyalizm, sosyalist devrimin arifesidir. Ancak, bu yasanın, bazı kapitalist ülkeler için geçerli olmadığını söylemek doğru değildir. Lenin'in, sosyalist devrimin ilk kez tek ülkede başarı kazanabileceği düşüncesi, öteki ülkelerin sosyalist devrime karşı bağımsızlık kazanacakları anlamına gelmez. Böyle olsaydı, sosyalist devrimin arifesinde olan bütün emperyalist sistem değil, sadece onun zayıf halkaları olurdu. Zayıf halka kuramını doğru anlamak gerekir. Bir zayıf halkanın saptanması ile bir çeşit sürekli devrimci durumun bulunduğu bir coğrafi bölge keşfedildiğini sanmak yanlıştır. Bir ülkenin «zayıf halka» konumunda olması, o ülkede devrimci durumun varlığının önemini ortadan kaldırmaz. Zayıf halka konumundaki bir ülkede de devrimci durumun olgunlaşmış olgunlaşmadığı ve öznel koşulun bulunup bulunmadığı, belirleyici bir önem

zorunlu bir sonucudur. Kapitalizmin eşitsiz gelişimi nedeniyle, sosyalist taşır. Lenin'in sosyalist devrim öğretisi, onun emperyalizm kuramının devrimin tüm koşulları ve devrimci durumlar da eşitsiz biçimde gelişir.

Lenin Eylül 1916'da şöyle yazıyor :

«Kapitalizmin gelişimi, farklı ülkelerde son derece eşitsiz biçimde olur. Meta üretiminde başka türlü de mümkün değildir. Buradan çıkan reddedilemeyecek sonuç ise sosyalizmin bütün ülkelerde aynı anda zafere ulaşamayacağıdır. Sosyalizm, ilkin, bir ya da birkaç ülkede zafere ulaşacak, bu arada, öteki ülkeler bir süre daha burjuva ya da burjuva - öncesi olarak kalacaktır». (17)

Bu kurama göre, toplumsal gelişimin izlediği çizgi, bir ya da birkaç ülkede en ağır bunalımlara yol açacak, bunun sonucu olarak da bu ülkelerde sosyalist devrimler olacak; dünyanın geri kalan bölümü ise bir süre kapitalizm ve kapitalizm öncesi dönemleri yaşamaya devam edecektir. Bunun sonunda, dünya tarihinde, yeni ve çok önemli bir dönem başlayacaktır. Bu, sosyalist, kapitalist ve kapitalizm öncesindeki ülkelerin yeryüzünde bir arada var oldukları bir dönemdir. Bu dönemde, kapitalist ülkelerde, bunalım olgusu varlığını sürdürerek keskinleşecek, emek ile sermaye çelişkisi yoğunlaşarak yeni bir aşamaya ulaşacak ve toplumun sosyalist çizgide devrimci dönüşümü için yürütülen mücadele güçlendirilecektir; çünkü, o zaman, bu ülkelerdeki işçi sınıfı ve öteki emekçiler, bu işin nasıl yapıldığını görmüş olacaklardır.

Bugün bu öngörülerin hemen hemen tümüyle gerçekleştiğini söylemek gerekmiyor.

Yukarıda sözü edilen yazıda Lenin, temel bir düşünceyi daha geliştiriyor. Bir yandan, sosyalist devrimin bütün bir çağı kaplayacağı ve tarihin kısa süreli, anlık bir eylemi olmayacağı düşüncesi; öte yandan, kaynaşmış bir dünya devrimci süreci kavramı. Bu süreç, işçi sınıfının burjuvaziye karşı mücadelesi ile sömürgeciliğe karşı ulusal kurtuluş mücadeleleri de dahil bir dizi demokratik ve devrimci hareketi birlikte içeriyor.

Sosyalist Devrim Gündemdedir

Türkiye tuhaf bir ülke. Hiçbir açıklayıcılığı olmayan bir cümle bu. Ama yıllardır öyle olaylar, öyle akıl almaz sıgırlıklar yaşanıyor ki, böyle bir cümle kendini zorla söyletiyor.

Türkiye'de uzun yıllar sosyalizmin temelleri tartışma konusu oldu. Ama tartışmanın bütün tarafları, en azından öznel niyetleri bakımın-

dan, sosyalizm adına, hatta daha somut olarak, sosyalizmin temellerini savunmak adına konuşuyorlardı. Konuşmalar kesin bir bilgisizliğe ya da yarım yamalak bilgilere dayandı. Genellikle, ezberciliğin, derinlikten ve yaratıcılıktan yoksun olmanın ağırlığıyla sakatlanarak yürüdü.

Bir ara, daha çok çeviri yapıldı, daha çok okundu. Bölük pörçük bilgiler daha çok birikti. Küçücük bir birikim büyük bir taşkına yol açtı. Susuzluğu bile gideremeyecek bir birikinti, boğulmaya neden oldu. Her ikisinin sonu da kısırlık oldu. Kavrayışsızlık güdüklüğü doğurdu.

Türkiye’de uzun yıllar işçi sınıfının öncülüğü tartışıldı. Türkiye’de kapitalizmin gelişip gelişmediği tartışıldı. İşçi sınıfının var olup olmadığı tartışıldı. Burjuvazinin ne kadarının, ne kadar devrimci olduğu tartışıldı. Sosyalizm unutulmuş proleter mücadele verildi.

Sonra bir kesinti oldu. Kesintinin ardından, durduk yerde, tartışma yine kızıştı. Bazı temalar aynı kaldı. Sözgelimi, burjuvazi «ilericilik» onurundan hiç yoksun bırakılmadı. Ama bazı şeyler büyük bir sıçrama gösterdi. Birkaç yılla anlatılabilecek bir süre önce gelişmesinden kuşkuya düşülen kapitalizm, bu kez, bütün ipleri elinde tutan azgın tekelere, oligarşilere dönüşüverdi. Oligarşi kahroldu, burjuvazi keyif çattı.

Türkiye sosyalist hareketi, bizim hareketimiz, hüznü verici kısırlılıkla, fıskırıp sürgün vermeyi bekleyen diri tohumları da taşıyarak, sürüp gitti.

Bir başka ilginç noktaya gerçek sürdürelim.

Bu derginin birinci sayısında Savaş Al’ın da belirttiği gibi, nedense, genellikle Lenin’in devrim öncesindeki eserleri çevrildi. Türkiye’nin okumak, öğrenmek isteyen genç sosyalistleri, Lenin’i burjuva demokratik devrimin kuramcısı gibi gördüler. Sosyalist devrimin kuramcısı Lenin, ya çok uzaklarda kaldı ya da hiç görülmedi.

Hatırlanmalı. İkinci Enternasyonal’in sağ - kanat önderleri, emperyalizm çağında, burjuva demokratik devrimle sosyalist devrim arasındaki bağlantıyı göremediler. Aynı tarihsel sürecin bu iki olgusunu farklı «departmanlar», farklı bölümler olarak düşündüler. İşçi sınıfına 20. yüzyılın burjuva demokratik devrimlerinde de, geçen yüzyılların burjuva devrimlerinde oynadığı rolü uygun gördüler. Siyaset diline çevrilmiş bu metafizik, işçi sınıfının liberal burjuvazinin dümensuyuna takılıp gitmesini öngörüyordu.

İçlerinde Menşeviklerin de bulunduğu, dönemin dogmatik «Markistleri», burjuva demokratik devrimin proletaryanın işi olmadığını söy-

lediler. Hele bir burjuvazi görevini yapsın, hâlâ ilerici olan burjuvazi görevini yapsın, ondan sonra sıra proletaryaya gelecekti.

Bu yazıda kapitalizmin eşitsiz gelişme yasasından birkaç kez söz edildi. Bu yasa, Lenin'in en önemli buluşlarından biri. Bu yasaya uygun olarak eşitsiz gelişen kapitalizm, dünyada görece geri kalmış yöreler bıraktı. Burada yapılması gereken, burjuva demokratik devrimin gelişmesini, gerçekleşmesini beklemek değildi. Kapitalizmin eşitsiz gelişme yasasını keşfeden ve emperyalizm çağında burjuvazinin devrimciliği düşüncesini reddeden Lenin, işçi sınıfının burjuva demokratik devrimine öncülük etmesi, sonra da, hiç durmadan, sosyalist devrime geçmesi gerektiğini vurguladı. Lenin'in, yirminci yüzyılın başlarında, emperyalizm çağında demokratik devrime ilişkin öğretisi ve burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesi düşüncesi, böyle doğdu.

Şimdi, sosyalist bilgin ve siyaset adamı Lenin'i bir kez daha okuyalım. 1917 yılının Nisan ayı :

«Devlet iktidarının bir sınıftan bir başka sınıfa geçmesi, terimin hem kesinlikle bilimsel hem de pratik siyasal anlamında, bir devrimin ilk, esas, temel işaretidir.

«Bu ölçüde, Rusya'da burjuva, ya da burjuva demokratik devrim **tamamlanmıştır.**

«Ama bu noktada, kendilerine «eski Bolşevikler» adını vermeye hazır olanlardan yükselen bir protesto yaygarasıyla karşılaşıyoruz : Her zaman, burjuva demokratik devrim ancak «proletarya ve köylülüğün devrimci - demokratik diktatörlüğü» ile **tamamlanır** demiyor muyduk, diyorlar. Aynı zamanda bir burjuva demokratik devrim olan tarım devrimini **tamamlanmış** mıdır? **Tamamlanmak** bir yana, henüz başlamadığı bir gerçek değil midir?

«Benim yanıtlım şu: Bolşevik sloganlar ve düşünceler **bütününde** tarih tarafından doğrulanmıştır; ama **somut olarak** olaylar **farklı biçimde** olup bitiyor; onlar herhangi bir kimsenin umut edebileceğinden daha özgün, daha özgül, daha renkli.

«Bu olguyu ihmal etmek ya da gözden kaçırmak, yeni ve yaşayan gerçekliğin özgül yanlarını **incelemek yerine kavranmadan belenmiş** formülleri anlamsız biçimde durmadan tekrarlayarak, bizim Partimizin tarihinde birkaç kez pek acınacak bir rol oynamış şu «eski Bolşevikler»e benzemek anlamına gelecektir». (38)

Bizim de ne çok böyle «eski Bolşeviğimiz» var!

Bir de, Ekim Devriminin dördüncü yıldönümünde, devrimini yapmış bir işçi sınıfının önderinin, sosyalizmi kurmaya yönelmiş bir ülkenin bir numaralı yöneticisinin, geçmişe bakarak, uzun yılların devrimci mücadelesini değerlendirişine kulak verelim :

Devrimin burjuva demokratik içeriği, ülkenin toplumsal ilişkilerinin, sisteminin, kurumlarının ortaçağ karanlığından, toprak köleliğinden, feodalizmden temizlenmesi anlamına gelir. 1917'ye kadar Rusya'da, monarşi, topraktaki mülkiyet biçimi, kadınların durumu, ulusal baskı, vb. bunun göstergeleri arasındaydı. Geçmiş yüzyıllardan beri, bunlara ve benzerlerine ilişkin demokratik talepleri gerçekleştirme sözüyle yola çıkan burjuva devrimlerinin önderleri, bu sözlerini tutmadılar. Tutamazlar. Çünkü onlar, «kutsal özel mülkiyet hakkına» duydukları «saygı» ile sınırlanmışlardır. Ama işçi sınıfı, burjuva demokratik devrimin kazanımlarını pekiştirmek için daha ileriye gitmek zorundaydı; daha ileriye gitti.

Lenin bu değerlendirmeyi yaptıktan sonra şunları yazıyor :

«Biz burjuva demokratik devrimin sorunlarını, geçerken, asıl ve gerçekten **proleter** - devrimci, sosyalist eylemlerimizin bir «yan ürünü» olarak çözdük. Her zaman, reformların, devrimci sınıf mücadelesinin bir yan ürünü olduğunu söyledik. Yine söyledik ve eylemlerimizle kanıtladık ki, burjuva demokratik reformlar proleter, yani, sosyalist devrimin bir yan ürünüdür». (19)

Bütün bunları, bu yazının önceki sayfalarında söylenenlerle birlikte düşünmek gerek. Bilimsel sosyalizmin kurucularının, sosyalist devrim mücadelesini daha geri toplumsal hareketlerle sınırlı tutma, onlarla «eşitleme» eğilimlerine şiddetle karşı çıktıklarını hatırlayarak düşünmek gerek. Bugün, Lenin'in bilimsel öngörüsü gerçekleşmiş durumda. Bırakalım tek ülkede sosyalizmi, bir dünya sosyalist sistemi var artık. Hâlâ kapitalizmi ve kapitalizm öncesini yaşayanlarla birlikte.

Dünya sosyalist sisteminde insanlık için yepyeni gelişmeler oluyor. Bilimsel ve teknik ilerlemelerin küçülttüğü dünyada, bunları tanıyıp öğrenmek, herkes için, git gide kolaylaşıyor. Kapitalist ülkelerdeki devrimci mücadelenin «demokratik» taleplerini, o ülkelerdeki «geri» düzeyle sınırlı tutmak da hem olanaksız, hem yanlış bir yönelim durumuna geliyor. Böyle bir dünyada, demokrasi mücadelesi ile sosyalizm mücadelesi birbirinden ayrılmaz biçimde iç içe geçiyor. «Demokrasi mücadelesi» verme adına, işçi - emekçi yığınları ve devrimci mücadeleyi sos-

yalızmden uzak tutmak son derece yapay ve gerici bir çaba oluyor. Sosyalist iktidarı ve sosyalizmi, buna ilişkin hedefler koymayı, bu amaçla mücadele etmeyi ertelemek, artık ya nesnel ve öznel koşulların yarattığı bir ürkeklikten ya da düpedüz kuyrukçuluktan doğan bir eğilim özelliği kazanıyor. İşlevini tamamlamış demokratik devrime yeni adlarla yeni işlevler yüklemek ile sosyalist iktidardan uzak durmak üst üste çıkıyor. Burjuva demokratik devrimin, hem siyasal iktidarın sınıf içeriğinin değişmesi, hem de işlevlerinin önemli bir bölümünün gerçekleşmesi anlamında tamamlandığı Türkiye için de böyle.

Bugün Türkiye sosyalist hareketinde yapılmaya başlanan bazı doğru saptamalar değerlendirilirken, bu nokta gözden kaçırılmamalı. Sözgelimi, **Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye** adlı kitapçıkta, başka önemli değerlendirmelerin yanı sıra, şu da var: «Siyasal yaşamda boşluk vardır. Bu boşluk giderek bilince çıkıyor. Şunu bilelim ki, siyasal yaşam boşluk tanımaz. Biz doldurmazsak başkaları doldurur». (s. 113)

Bu saptamaya, esas olarak, katılmamak mümkün mü?

Ama, sosyalist devrim mücadelesini bilinmez bir bahara erteleyerek bu boşluğu doldurmak da mümkün değil. Hangi gerekçeyle olursa olsun, sosyalist eylemi daha geri hareketlerin amaç ve araçlarına bağımlı kılan hiçbir akım, hiçbir çizgi ya da, o alışılmış ve garip deyişle, hiçbir «siyaset» Türkiye'nin siyasal yaşamındaki boşluğu dolduramaz.

Sosyalist iktidar hedefini Kafdağının ardında bırakanlar, siyasal yaşamdaki boşluğu doldurmak bir yana, o boşluğun içinde yok olup, yitip giderler. Eğer, şurda burda, «ilerici» bir burjuvazinin dümensuyunda durgun sulara demir atmaktan kurtulacak kadar talihleri varsa.

Çünkü, sosyalist devrim gündemdedir.

-
- (1) «Solda Durum Saptaması», *Sosyalist İktidar*, sayı 1, (Ekim 1979), sayfa 19.
  - (2) Marx - Engels - Lenin, **Marxist Felsefe Yazıları**. Çev. : Mesut Odman (İstanbul: Bilim Yayınları, 1976), s. 210.
  - (3) J. Duclos, **Birinci Enternasyonal**. Çev. : Ö. Ufuk (İstanbul : Öncü Kitabevi Yayınları, 1989), s. 29.
  - (4) Engels, **Anti -Dühring**. Çev. : M. Reşat Baraner (İkinci kitap. Ankara : Sol Yayınları, 1967), s. 185.
  - (5) Lenin, **Collected Works (Toplu Eserler)**, c. 24, s. 44.
  - (6) Stalin, **Leninizmin İlkeleri**. Çev. : M. Kabagil (Ankara : Sol Yayınları, 1989), s. 123.
  - (7) W. Sombart, **Friedrich Engels (1820 - 1895). Ein Blatt zur Entwicklungsgeschichte des Sozialismus** (Friedrich Engels. Sosyalizmin Gelişme Tarihinden Bir Yaprak) (Berlin : 1895), s. 26 - 34.

- (8) Lenin, **Collected Works**. c. 4, s. 211 - 12.
- (9) Aynı kaynak, c. 13, s. 36.
- (10) Aynı kaynak, c. 33, s. 110 - 11.
- (11) Marx - Engels, **Werke** (Eserler). c. 22, s. 415.
- (12) Lenin, **Collected Works**. c. 8, s. 27.
- (13) Aynı kaynak, c. 19, s. 221 - 22.
- (14) Aynı kaynak, c. 21, s. 213 - 14.
- (15) Aynı kaynak, c. 21, s. 216 - 17.
- (16) Aynı kaynak, c. 31, s. 35.
- (17) Aynı kaynak, c. 23, s. 79.
- (18) Aynı kaynak, c. 24, s. 44.
- (19) Aynı kaynak, c. 33, s. 52 - 54.

TÜSTAV

FEHMİ YILDIRIM'A

Salih ADINIR

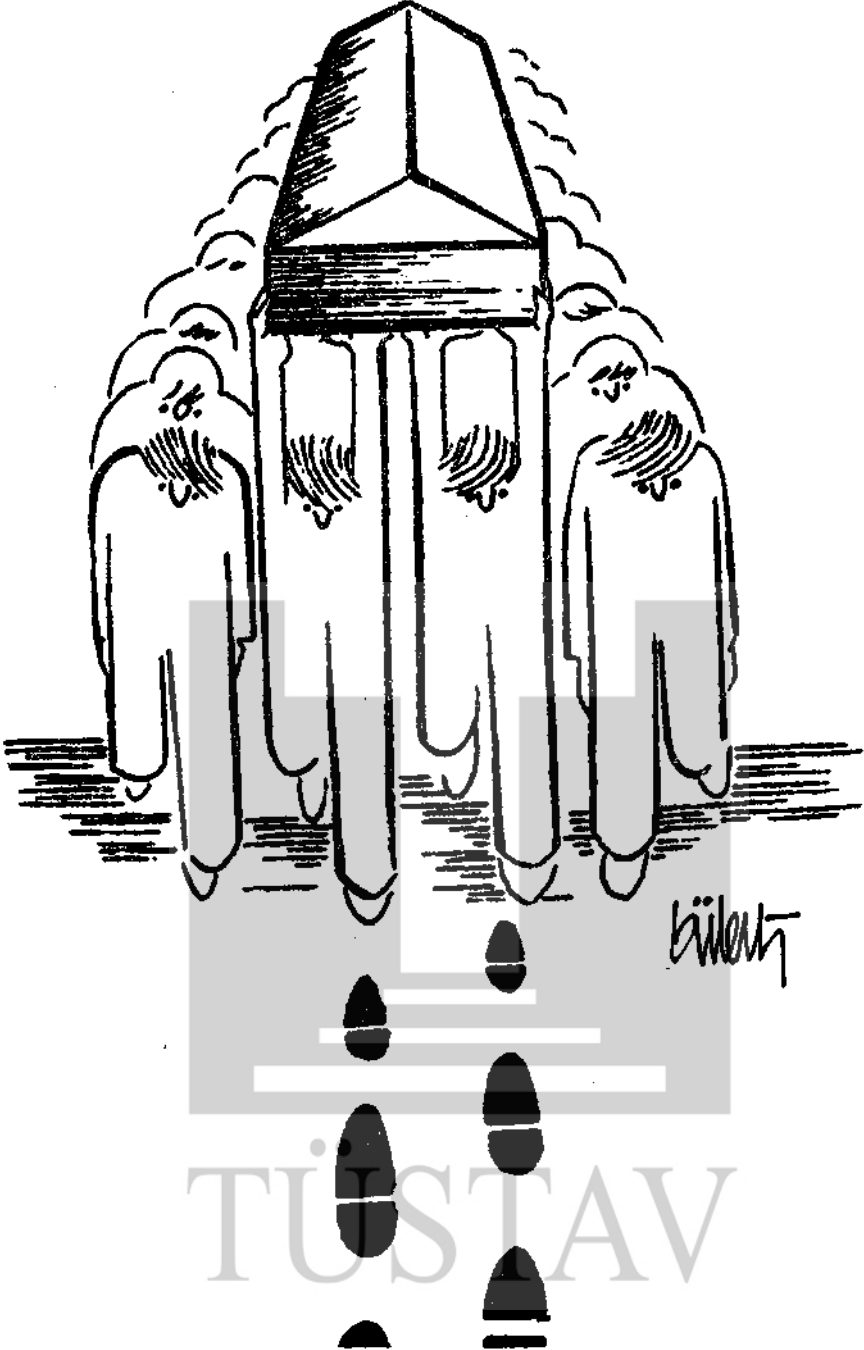
Hoş geldin, derdin, kendini sırtına dayayıp. Güçlü kolunu şöyle bir uzatıp, güçsüz bir el sıkış. Hoş geldin... Ürkek ve tedirgin. O gün «Bursa'ya karşı» tedirgin ve ürkek. Hoş geldin...

O gün, dermekten «Bursa'ya karşı» gidilecek. O sabah hemen çıkıvermek sokağa. Bir sabah sessizliğini anlayabilmek yol boyu yürürken. Tanışmak günün taze soluğuyla. Mümkün mü? Bu kez omuzların seni kucaklamış, önüne doğru. Başın önünde, içine doğru. Ellerindeki ıslaklık ne öyle? Ellerin cebinde, güçsüz, sıcak, ıslak... Kimsecikler yok görünürlerde. Biryerlerden uzaklaşırma duygusu, birşeylerle çekişerek. Tedirgin ve ürkek. (Çocuklarına bakmış mıydın, karına... Bakmaktan çekinerek. Onları şöyle bir yerlere saklar gibi...)

Annen söyledi. Konuşurken. Oğlum, «Bursa'ya karşı» gitti, dedi. Güzel bulduğunu söylemişsin. Bursa güzel. Bursa'da o gün öğretmenler «güzelin kavgası»nda. Genç - yaşlı, kadın - erkek öğretmenler... Sen önde; güçlü, sıcak, ıslak ellerinde bez pankartın sopası: «Faşizme karşı omuz omuza». Bursa güzel. Bursa'da öğretmenler yürüyorlar. Bursa'da öğretmenler «güzelin kavgası»nı veriyorlar. «Güzelin kavgası»nı veriyorlar, kavgalarının yollarını belliyorlar. Bursa güzel. Bursa'da askerler, polisler, panzerler, dipçikler, coplar... Ölümle karşı karşıyasın sen. «Güzelin kavgası»nda ölüm hoş geldin, safa...

Seni Cumhuriyet alanına getirdik. Adı Cumhuriyet miydi o alanın ne? İşte oraya, Atatürk büstünün bulunduğu alana. Hani bayramların kutlandığı, senin de öğrencilerinin başında bulunduğun alan. Sıkı bir kalabalık. Çevre binaların üstleri bile hep insan. Binlerce insan bilinçli öfkeyi haykırıyorlar, faşizmi lanetliyorlar. Saygı duruşuna geçildi. Güçlü, sıcak ve ıslak eller yumruk yumruktu. Yumruk sıklığındaki sessizlikte pat pat ayak sesleri... Çocuklar Nazım'a koşuyorlardı. Nazım'dan dizeler okunuyordu.

Annenmiş. Önümüzden geçiyordu. «Birkaç söz de ben edeyim» demiş. Görevli arkadaş : «kendisi istedi» dedi. Kürsüde konuşmacı var. Kürsünün yanında bekliyor. Tedirgin ve ürkek. Ürkek ve heyecanlı. Kalabalığı anlamış, kalabalığı yaşamış olmanın diriliği bir de. Kürsüde. Ne

Bülent Akarsu

kadar düzgün konuşuyor öyle... Bir «köylü»nün öyle konuşabilmesi! Kitlenin bilinci, kitlenin coşkusu böylesine somutlanır ancak: «Arkadaşlar, Fehmi'yi «Bursa'ya karşı» gönderdik. Onu öldürdüler. Ama geride daha var. Üç tane daha var...» Konuşması kesiliyor, topluluk yükselen ölçüde faşizmi lanetliyor. «Dört tane de torunum var. Onları yetiştirip «Bursa'ya karşı» göndereceğim. Onlara karşı, Faşistlere karşı...» Tekrar yükselen coşku ve güçlü, sıcak, ıslak eller, yumruk yumruk bilinçli öfkeyi haykırıyor : Fehmi'nin katilleri bulunsun, hesap sorulsun!

Önce TÖB—DER'in önünden geçiyoruz. Camda büyük boy bir bez üzerinde resmini görüyorum. Altında 1942 - (...) yazısı. Kendinden emin olmayan rahatlığın (rahatsızlığın) geliyor gözüme. Yanlış yapmaktan çekilmeyen halin. Uyumsuzluğun. Ama çekilivermezden bir kenara. Heyecanın sarıp sarmaladığı bir coşkuydu seninkisi. Son zamanlarda yoğun bir biçimde okuduğunu söylediler. Uyumsuzluğunun bilincine vardıkça, tavrının sürekliliği daha mı zenginleştiriyordu seni nel «Bursa'ya karşı» kararlılığını nasıl açıklamalı!

Düzenli ve disiplinli toplulukla okulunun önünden geçiyoruz. Öğrencilerin yok. Onlar bizimle. Torbalı halkı sokaklarda. Ayakta ve saygılı. Saygılı ve tedirgin. Bir eliyle çenesini tutmuş başörtülü kadınlarımız, tedirginliğimizi yaşıyor ve düşünüyor gibi. Uzaktan bakanlar var. Uzaktan da olsa tedirginliğimizi paylaşıyorlar mutlaka. Hepimiz ayakta ve daha bir kalabalık oluyoruz.

Aydın asfaltı trafiğe kapatılmış. Yola çıkıyoruz. Yol bizim. Yol kenarında kamyonlar, otobüsler, taksiler, traktörler... Bizi izliyorlar. Bildirimizi iletiyorlar. Hemen okumaya başlıyorlar. Bizi bir an önce anlama isteği. Sağlı sollu uzanan tarlalarda pamuk emekçileri bizlere bakıyor. Bellerini doğrultmuş bizleri görüyorlar. Zeki öğretmenin aksayan ayağına takılıyor gözüm. Bursa'da seninle beraber «güzelin kavgası»nda yaralanmış. Yenilginin acısını çoğaltarak yürüyor. Yürüyor ve söylüyor. Yürüyoruz, söylüyoruz kavgada bellenen türküleri...

Sonra toprağa verdik seni. Yeni bir hayata yani. Arkadaşlarıyla dönüyor kavganı taşıyarak. Uzun süre boğuşmuş bir deniz yorgunluğu üzerlerinde. Derinden ve dinmemiş bir yorgunluk. Dineceğe de benzemeyen... Güçlü, sıcak ve ıslak ellerimizi sıkarken birbirimizin tedirginliğimizi duyumsuyoruz. Tedirginliğimiz büyüyor bir an, sonra yerini buluyor. Yerini daha bir kararlılığa bırakarak. Seni bir daha yaşayarak. Kavganı, kavgamızı, «güzeli yaratmak» yolunda daha bir bilinçle kavrayıp, o coşkuyu yakalayarak...

Anını unutmayacağız.

Faşizmi ezeceğiz.

ENERJİ SORUNUNDA NÜKLEER BOYUT(*)

Ömer KÜKNER

Son zamanlarda yoğunlaşan nükleer enerji tartışmaları, Türkiye aydınının kolaya kaçmacılığını, sığılığını, aktarmacılığını ve slogancılığını açık bir biçimde ortaya koydu. Yazılanlar, aktarılanlar, düzenlenen paneller ve yayınlanan araştırmalara, yukarıda saydığımız olumsuz niteliklerin damgasını vurduğu görüldü. Dünyanın, enerji konusundaki yönelimi bir yana bırakıldı. Bugünden sonrasının, iktidarın hiç düşünülmediği ortaya çıktı. Söylenenler, genellikle kof bir «kuşlar ölür, balıklar ölür» romantizminden öteye geçemezken, daha öteye geçenlerin yaptıkları fahiş hatalar ve çarpıtmalar en hafif deyimini ile «düzeysizliklerini» gösterdi.

Araştırmamızda, konuyu en geniş boyutları ile irdelemeyi, varolan tartışmaların daha düzeyli bir biçimde sürdürülmesine katkıda bulunmayı amaçlıyoruz.

Türkiye'de Elektrik Enerjisi Üretiminin Günümüzdeki Görünümü

1979 yılında Türkiye'de kurulu bulunan elektrik üretim kaynaklarının gücü 5155 MW (**) dir. (1) Kurulu gücün içinde, taşkömürü payı yüzde 5,5, linyit yüzde 23,4, akaryakıt payı 31,9 olmak üzere termik toplamı yüzde 60,8; hidrolik toplamı ise yüzde 39,2'dir. (2)

1978 yılında üretim 21,724 Gwh' (***) tır. Talep ise üretimin üzerindedir. (3) Bulgaristan'dan yapılan dışalım ve kısıntı yolu ile kapatılmaya çalışılan açık, varolan güce en ivedi biçimde yeni katılımlar sağlanmadığı sürece artarak sürecektir. Elde olan verilere göre yapılan tahminler, arz ile talep arasındaki açığın kapatılabilmesi için radikal önlemlerin alınmasının zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye'-

(*) Bu yazının hazırlanmasında eleştiri ve önerilerinden büyük yarar gördüğüm B. Hüseyin Merdoğlu'na içtenlikle teşekkür ederim.

(**) MW : Megawatt = 1 milyon watt

(***) Gw : Gigawatt/saat = 1 milyon kwh

nin varolan kaynakları arasında kuramsal olarak alınması olası geleneksel önlemler, sırası ile şunlardır : Taşkömürü, linyit, akaryakıttan (petrol) oluşan termik önlemler ve hidrolik önlem. Şimdi bunları sırası ile inceleyebiliriz.

Taşkömürü : Türkiye'de 560 milyon ton dolayında taşkömürü rezervi bilinmektedir. Zonguldak ve çevresinde bulunan rezervin dışında, Antalya çevresinde de rezervlerin bulunduğu tahmin edilmektedir. Bilinen rezervin ekonomik olarak kullanılabilir bölümünün 386 milyon ton olduğu kaydedilmektedir. (4) (TMMOB'nin 800 milyon ton olarak belirttiği rezervin nereden kaynaklandığı belirtilmediği için ciddiyetini araştıramadık.) Demir - çelik sanayiinin vazgeçilmez bir girdisi olan ve diğer bazı sanayilerde kullanılan taşkömürünün, elektrik üretiminde kullanılması olası gözükmemektedir. DPT'nin 1992 yılına dek öngördüğü yıllık 5,850 milyon tonluk üretimin sanayi için bile yeterli olamayacağı belirtilmektedir. Bu açıdan, taşkömürüne dayanan yeni enerji santrallerinin kurulması büyük sakıncalar taşımaktadır.

Petrol : Türkiye'de 1979'da motorinle çalışan 8, fuel - oil'le çalışan 2 santral bulunmaktadır. Bu santrallerin kullanmakta oldukları petrol ürünleri, ülkenin petrol gereksiniminin önemlice bir bölümünü oluşturmaktadır. 1970'lerle birlikte dünyada etkisini giderek arttıran petrol bunalımından etkilenen ve dışsatım gelirlerinin hemen hemen tümünü petrol dışalımına harcayan Türkiye'de kurulacak yeni santrallerin yakıtlarının dışalım yoluyla karşılanması kaçınılmaz görünmektedir. Çünkü 57 milyon ton (5) olarak tahmin edilen petrol rezervi, başka alanlarda kullanılmak zorundadır. Bugün için bilinen rezervler çok büyük ölçüde artmadıkça petrole dayalı yeni santraller kurulmasının çözüm olamayacağı açıktır.

Linyit : Türkiye'de varolan linyit rezervleri toplam olarak 5,6 milyar tonu (6) bulmaktadır. Elektrik üretimi için kullanılabilir linyitten 60 Gw dolayında bir güç elde edilebileceği tahmin edilmektedir. (Burada ısıtma, sanayi gibi alanlarda kullanılacak miktarlar düşülmüştür.) 1977 yılında bu potansiyelin (60 Gw'nin) yüzde 5,7'si kullanılmıştır. Toplam 60 Gw'lık potansiyelin yüzde 56,99'u olan 34,1 Gw 1986 yılında, yüzde 83,3'ü olan 49,9 Gw 1992 yılında değerlendirilmiş olacaktır. (7) Bu veriler ışığında linyit santrallerinin, 1990'lı yıllara dek, çözüm önlemlerinin bir parçasını oluşturabileceği görülmektedir.

Hidrolik potansiyel : 1970'lerde, dünya petrol bunalımı ortaya çıkmazdan önce 74,4 Gw olan ekonomik hidrolik potansiyel, günümüzde 100 Gw olarak benimsenmektedir. 1977 yılında toplam potan-

siyelin yüzde 8,5'i değerlendirilmiştir. 100 Gw'lık potansiyelin yüzde 25'i olan 24,9 Gw 1986 yılında, yüzde 57'si olan 57,1 Gw 1992 yılında, yüzde 100'ü olan 100 Gw ise 1997 yılında değerlendirilmiş olmaktadır. (8)

Yukarıdaki kısa açıklamalar gösteriyor ki, petrolün dünyada giderek azalması ve dışalımçı ülkeler için ekonomik olma niteliğini giderek yitirmesi, hidrolik ve linyit kaynaklarının kullanım alanlarının sınırlılığı sonucunda, özellikle elektrik üretimi için yeni kaynaklara gereksinim duyulacaktır.

Olası Kaynaklar : Elektrik üretiminde kullanılabilecek (kullanılan) kaynakların başında, nükleer enerji gelmektedir. Jeotermal enerji ve güneş enerjisi de ileride yararlanılması olası kaynaklar olarak görülmektedir. Ancak özellikle güneş enerjisinin yakın bir gelecekte kitlesel elektrik üretimi için kullanılabileceğini söylemek, daha çok bir fan-tezi niteliğini taşımaktadır.

Nükleer, jeotermal enerji ve güneş enerjisi kaynaklarından özellikle nükleer enerji üzerinde durmak gereklidir. Çünkü gerek sosyalist, gerek kapitalist ülkeler içinde önemi giderek artan ve ticari olarak yapılabirliği ortaya çıkan kaynak, nükleer enerjidir. Güneş enerjisi ve jeotermal enerji ise gerek teknolojinin bugün vardığı aşamada, gerekse doğal kaynakların sınırlılığı açısından çözüm olma niteliğini henüz kazanmamıştır.

Nükleer Enerjinin Dünü ve Bugünü

Nükleer enerji ilk olarak askeri amaçlarla kullanılmıştır. İkinci Dünya Savaşında Japonya'ya atılan iki atom bombası, insanlığın nükleer enerji ile ilk somut karşılaşmasıdır. Amerikan emperyalizminin bu büyük enerji kaynağından askeri amaçlarla yararlanması, dünya kamuoyunda nükleer enerji konusunda büyük bir korku ve «antipati» uyandırmıştı.

İnsanlığa nükleer enerjinin barışçıl kullanımı konusunda güven vermede ve emperyalizmin yarattığı korku ve antipatiyi yıkmada en büyük adımı Sovyetler Birliği attı. 27 Haziran 1954 yılında 5 MW gücünde «Little Atomic» adı verilen ilk nükleer santral elektrik üretimine başladı. Burada bir parantez açarak ilk santralin 1957 veya 1963 yılında ABD'de kurulduğuna ilişkin savların doğru olmadığını belirtmeliyiz. Bu nokta, nükleer enerjinin, emperyalist tekellerce ortaya çıkarılıp, tüm dünyanın kullanmaya zorlandığı bir sistem olduğu yolundaki bazı görüşlerin doğru olmadığını göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Sovyetler Birliği'nde kurulan ilk santraldan sonra, nükleer santraller tüm dünyada büyük bir yaygınlık kazanmıştır. Günümüzde 25 ülkeye yayılan 186 nükleer santral 172,206 Gwh'lık elektrik enerjisi üretiminde bulunmaktadır.

Durum böyle iken ve nükleer santraller giderek yaygınlık kazanırken, Türkiye'de belirli bir çevrenin buna gözlerini yumarak, gerçekleri tersyüz ettikleri görülmektedir. Örnek olarak, nükleer santrallerin kurulmasına karşı çıkan ve «özgün» olmayan bir yazıdan söz etmek istiyoruz. «Dünya işbölümünde aynı noktada kalmayıp, hiyerarşiyi bozmaya niyetlenen bir ülke gelişmiş toplumların deneyip karşı çıkmaya (abç) başladıkları bir tekniği uygularsa, sadece bağımlılığı arttırmış ve yerini pekiştirmiş olur.» (9) Yazısının tümünde nükleer santrallerin kurulmasına karşı çıkan Ç. Keyder, aktardığımız bölümde, nükleer santrallerin demode olduğunu belirterek santralleri artık gelişmiş ülkelerin kurmaktan vazgeçtiklerini öne sürüyor. Yazının derlendiği (*) 1978 yılında dünyadaki nükleer enerji üretimi toplamı 139,993 Gwh idi. 1979 yılında ise toplam üretim 32,213 Gwh'lık bir artışla 172,206 Gwh'ya yükselmiştir. Nükleer enerjinin 1982 yılındaki üretim potansiyeli 285,554 Gwh olacaktır. Dört yılda yüzde 60'lık üretim artışı sağlaması öngörülen bir teknolojiyi «karşı çıkılmaya» başlanan bir olgu olarak nitelemenin ne denli sağlıksız olduğu açıktır. Üstelik bu sağlıksız görüşün savunusu «1978 yılında kötülüğü anlaşılan nükleer santrallardan yapımına başlananlar kaçınılmaz olarak tamamlanacaktır, ancak bundan sonra yenilerinin yapılması sözkonusu olmayacaktır» denilerek hiç yapılamaz. Çünkü 2000 yıllarında Sovyetler Birliği elektrik üretiminin üçte birini, ABD ise yarısını nükleer santraller aracılığı ile karşılamayı öngörmektedir. Ayrıca dünya nükleer santrallerinin toplam üretim potansiyellerinin ise yine 2000 yılında en az 1700 Gwh, en çok 2500 Gwh olacağı öngörülmektedir. (10)

Burada Sovyetler Birliği ve ABD'nin yanısıra hemen hemen tüm Avrupa ile Japonya'nın ve ilginç bir örnek olarak İran'ın nükleer santrallara verdiği önemi kaydetmeliyiz. Dünyanın en büyük petrol dışsatımcı ülkelerinden olan İran 2000 yılında elektrik üretiminin büyük bir bölümünü nükleer santraller aracılığı ile karşılayacağını açıklamıştır. Tüm bu söylenenler; ister sosyalist, ister kapitalist, ister petrol dışsatımcısı, ister Petrol dışatımcısı olsun hemen hemen her ülkede nükleer

(*) Yazar, yazısını A. Gorz'un makalelerinden derlediğini söylediği için «derlenmiş» sözcüğünü kullandık. Bundan sonra «derleme» sözcüğü yerine «yazma» sözcüğünü kullanacağız.

leer enerjiye büyük bir yönelim olduğunu göstermektedir; nükleer enerjiye «karşı çıkılmaya başlandığını» değil.

Nükleer Santraller Elektrik Nasıl Üretirler?

Nükleer santrallerin günümüzde kullanılan teknolojisinin özü, ağır atom çekirdeklerinin parçalanarak iki yeni atom çekirdeğine dönüşmesi olgusuna dayanmaktadır. Fizyon adı verilen bu parçalanma sonucu açığa çıkan ısı enerjisi, çeşitli yöntemlerle türbinlere aktarılarak elektrik enerjisi üretilmektedir. Fizyon teknolojisi yakıt olarak kullanılan uranyum ve plutonyum atomlarının parçalanmak üzere bombardıman edildikleri nötronların niteliklerine göre ikiye ayrılmaktadır. Birincisi, nötronların çeşitli araçlarla yavaşlatıldıkları geleneksel (konvansiyonel); ikincisi ise reaksiyonda kullanılan nötronların hiçbir biçimde yavaşlatılmadıkları hızlı üretken santrallerdir (fast breeder reactors). Kendi yakıtlarını kendileri üretecek olan hızlı üretken santraller, 2000 yılından sonra ticari olarak üretilebilir duruma gelecektir.

Geleneksel Nükleer Santraller:

a) Hafif Su Santralleri (Light Water Reactors)

Genel olarak fosil yakıtlı elektrik santrallerine benzeyen bu tiplerde, geleneksel ısıtıcının yerini nükleer ısıtıcı, geleneksel yakıtın yerini de nükleer yakıt almaktadır. Nükleer yakıt olarak çoğunlukla uranyum - 235, daha az olarak uranyum - 233 atomları kullanılmaktadır. Nükleer santralin kalbi denilen ve nükleer yakıtın parçalanması ile ısının ortaya çıkarıldığı bölümdeki enerji iki hidrojen ve bir oksijen atomundan oluşan bildiğimiz su (H_2O) aracılığı ile türbine aktarıldığı için bu yöntemle göre kurulan santrallara, «hafif su santralleri» adı verilmektedir.

Hafif su santralleri de suyun kullanılış biçimine göre ikiye ayrılmaktadır :

i) Kaynar Su Santralleri (Boiling Water Reactors)

Santralin kalbinde atomların parçalanması ile elde edilen ısı, doğrudan doğruya, tek bir devre içinde kaynarsu (buhar) aracılığı ile elektrik üreten türbine aktarıldığı için bu yöntemle «doğrudan devre» adı da verilmektedir. Nükleer santralin kalbinde oluşan ısı «doğrudan devre» içinde bulunan suyu ısıtmaktadır. Kaynarsu (buhar) haline gelen su, türbine gönderilmekte ve türbin harekete geçirilerek elektrik üretilmektedir. Türbinden çıkan kaynarsu (buhar) yoğunlaştırma (condenser) bölümüne gelmekte ve soğutma suyunun bulunduğu ikinci bir

devre aracılığı ile yeniden suya dönüştürülmektedir. Soğuyan su, santalın kalbine pompalanarak devre tamamlanmaktadır.

ii) Basıncılı Su Santralları (Pressurized Water Reactors)

Basıncılı su santralları kaynarsu santrallarına büyük ölçüde benzemektedir. En önemli ayrımı ise, kaynarsu santrallarındaki «doğrudan devreye» eklenen ikinci bir devre oluşmaktadır. Kalbde elde edilen ısı, birinci devredeki suyu ısıtmaktadır. Ancak uygulanan yüksek basınç nedeniyle suyun kaynaması engellenmektedir. Elde edilen çok sıcak ancak buharlaşmayan su, buhar üretim merkezine gönderilerek, burada ikinci bir devre ile gelen suyun buharlaştırılması gerçekleştirilmektedir. İkinci devrede oluşan buhar, türbine gönderilmekte ve elektrik üretilmektedir. Soğutma ise kaynarsu santrallarında olduğu gibi yoğunlaştırma bölümünde, başka bir devrede bulunan soğutma suyu aracılığı ile sağlanmaktadır.

b) Ağır Su Santralları (Heavy Water Reactors)

Dünyada yalnızca Kanada'da üretilen bu tip santrallarda hafif su (H_2O) yerine hidrojenin izotopu olan dityeriyum, ve oksijenden oluşan ağır su (D_2O) kullanılmaktadır. Hafif su santrallarına oranla daha incecelikli teknoloji gerektiren ağır su santrallarının en önemli avantajı zenginleştirilmiş uranyuma, yakıt olarak gereksinme duymamasıdır. Ağır su santrallarında yakıt olarak doğal uranyum kullanılmaktadır. İşleyiş mekanizması ise ilke olarak hafif santrallarının aynısıdır.

c) Yüksek Sıcaklıklı Gaz Santralları (High Temperature Gas Reactors)

Yakıt olarak toryum ve uranyum kullanan yüksek sıcaklıklı gaz santrallarında, kalbde oluşan ısı helyum gazı aracılığı ile buhar üretim merkezine aktarılmaktadır. Borular aracılığı ile buhar üretim merkezine gelen su, burada buhar haline gelmekte ve daha sonra türbine gönderilerek elektrik üretilmektedir. Soğutma ise su aracılığı ile sağlanmaktadır.

d) Gaz Soğutmalı Santrallar (Gas Cooled Reactors)

i) Magnox Santralları (Magnox Reactors)

Santralın kalbinde oluşan ısının türbine su ile aktarıldığı ve soğutmanın ise karbon dioksit gazı ile sağlandığı bu tipler artık üretilmemektedir. Fransa ve İngiltere'de bir dönem kurulan Magnox santrallarının en büyük dezavantajı, nükleer yakıtın işlenmesinden sonra, oluşan artığın çıkartılması amacıyla santralların üretiminin belirli bir süre durdurulması zorunluluğudur.

ii) Geliştirilmiş Gaz Santralları (Advanced Gas Reactors)

Magnox santrallarının değiştirilmiş modeli olan, geliştirilmiş gaz santralları daha çok İngiltere'de kurulmaktadır. Ancak giderek gelişen nükleer teknoloji sonucunda, göreceli etkinliğini yitirmektedir.

Hızlı Üretken Santrallar (Fast Breeder Reactors)

Günümüzde yalnızca deneme amacıyla üretimde bulunan hızlı üretken santrallar, geleneksel nükleer santrallardan farklı olarak nötron bombardımanı sırasında herhangi bir yavaşlatıcı kullanmazlar. Ticari olarak 2000'li yılların başında kullanılabilir duruma gelecek olan hızlı üretken santralların en büyük özelliği, kendi yakıtlarını kendilerinin üretmesi olacaktır. Yakıt olarak plutonyum ve uranyum karışımı kullanan hızlı üretken santrallarda, ısı iletimi sıvı sodyum aracılığı ile sağlanmaktadır. Soğutma ise su aracılığı ile yapılmaktadır.

Geleneksel nükleer santrallara oranla daha küçük fiziki boyutlara sahip olacağı belirtilen hızlı üretken santrallar bu açıdan da daha az bir bağlı sermayeye gerek duyacaktır. Ayrıca, yakıt sorunu herhangi bir parasal yük getirmeyecektir. Hatta bazı durumlarda, elde edilen ve nükleer santralin gereksinmesini aşacak olan artığın (aynı zamanda yakıt) satılması ile gelir sağlanmaktadır.

Nükleer Teknolojide Büyük Sıçrama: Füzyon Teknolojisi

Başta belirttiğimiz gibi günümüzde kullanılan teknolojinin özünü, füzyon adı verilen, atomun parçalanması oluşturmaktadır. Günümüzde Sovyetler Birliği ve ABD'de araştırma çalışmaları sürdürülen **füzyon** (yani iki hafif atomun biraraya gelerek ağır bir atom oluşturma olgusuna dayanan teknoloji) ticari olarak işletmeye uygulandığı zaman büyük bir sıçrama gerçekleştirilmiş olacaktır. Füzyon'a oranla 8 kat daha fazla ısı enerjisini açığa çıkartacak olan füzyon teknolojisi, santralların verimliliğini büyük ölçüde arttıracığı için maliyetler büyük ölçüde düşecek ve elektrik enerjisi üretiminde «sınırsızlığın sınırları» zorlanmış olacaktır. Ticari uygulamaya geçişte en büyük engel olan çok yüksek sıcaklıklara dayanacak nitelikte metallerin oluşturulması çabaları büyük ölçüde sonuca yaklaşmıştır. Sovyetler Birliği ve ABD'de çok uzak olmayan bir gelecekte füzyon teknolojisine dayanan nükleer santralların kurulması beklenmektedir.

Nükleer Yakıt Sorunu

Diğer tüm elektrik santrallarında olduğu gibi nükleer santrallarda da, yakıt doğadan çıkarıldığı biçimiyle kullanılamamaktadır. Örneğin

linyitin işlenerek belirli bir duruma getirilmesi, ham petrolün rafine edilmesi gibi işlemler, nükleer yakıtlar için de geçerlidir. Ancak «nükleer yakıtın çevrimi» adı verilen bu işlemler, diğer tüm yakıtlara oranla daha karmaşıktır. Toprakta çıkarılan uranyum cevheri, daha sonra «sarı pasta» adı verilen U_3O_8 haline getirilmek için arılaştırma işlemine tabi tutulur. Elde edilen «sarı pasta» eğer hafif sulu bir santralde kullanılacak ise, zenginleştirme tesislerine gönderilerek zenginleştirilmiş uranyum haline getirilir. Ağır sulu bir santralde kullanılacak yakıtın ise zenginleştirme işleminden geçirilmesi gerekli değildir. Zenginleştirilmiş uranyum veya sarı pasta daha sonra fabrikasyon tesislerinde radyoaktif olmayan maddelerle kaplanarak yakıt çubukları biçimine getirilir. Nükleer santralde yanan yakıt, daha sonra yeniden işlenebilecek miktara gelene dek depolanır.

Nükleer Santrallara Karşı Çıkmanın Anlamsızlığı ya da «Büyük Anlamı»

Nükleer santrallara yönelik itirazları başlıca iki görüşte toplamak olası. Bunlardan birincisi, kof bir «kuşlar ölür, balıklar ölür» romantizmi. Kof romantikler, nükleer santrallardan çıkacak artıkların radyoaktif olduklarını ve doğrudan denize veya nehre bırakılacağını öne sürüyorlar. Gerçekten nükleer santrallar denize veya nehre doğrudan birtakım şeyler bırakacaklar. Ama bu, radyoaktif olmayan ve türbini harekete geçiren buharla, ikinci bir devre aracılığı ile temasta bulunan ve yine radyoaktif olmayan deniz veya nehir suyu olacak. Öne sürülmesi olası tek şey, deniz suyunun bırakılması sonucunda denizin ısınması olabilir. Ancak çok kısıtlı bir bölge için deniz suyunun 1° veya 2° C ısınmasının önemli bir ekolojik denge bozulmasına yol açacağı söylenemez. «Radyoaktif artıklar» ise hemen hemen çözülmüş bir sorun görünümündedir. Radyoaktif artıklar ya insan yapısı yerlerde ya da çok derin okyanus çukurlarında saklanmaktadır. Bu artıkların insan yapısı yerlerde saklanması maliyeti 1975 yılında kilogram başına 3 dolar idi. Okyanus çukurlarında saklama ise, nükleer santraldan çıkan radyoaktif artığın bir süre bekletilerek radyoaktivitesinin belirli bir sınıra inmesinden sonra özel karışımli bidonlara gömülüp deniz dibine indirilmesi ile gerçekleşmektedir. Yer seçimi konusunda deprem, akıntı gibi doğal etmenlerin etkisi de gözönünde bulundurulmaktadır.

Sovyetler Birliği'nin, nükleer enerji konusunda ortaya çıkan anti-pati ve korkuyu yenmede ilk adımı attığını belirtmiştik. Ancak kimileri de var ki, hâlâ nükleer santrallar ile nükleer bombaları birbirine karıştırıyor. Karıştıranlar sürekli olarak; «ya patlarsa ne olur?» diyorlar.

Bir kez şu bilinmeli : Nükleer santraller patlamaz. Olsa olsa nükleer yakıtın reaksiyona girdiği, santralin kalbi eriyebilir. Kalb erimesi ise soğutma devresinde ortaya çıkacak büyük bir aksamadan ve bu aksamadan sonra yedek soğutma devresinin de çalışmaması durumunda görülür. Çifte aksama ortaya çıkıp da kimse bunun «farkına varmasa» bile kalb öyle hemen patlamaz. Bir hafta içinde yavaş yavaş erir. Bir hafta kimsenin «farkına varamadığı» erime sırasında da, **o anda kalb' de bulunan nükleer yakıt dışarı sızar.** Bir başka deyişle ne kadar istesek de nükleer santrali patlatamayız.

Bu noktada Ç. Keyder'e kulak verelim. «Tabii şunu da eklemek gerek ki bütün emniyet harcamalarına karşın şimdiye kadar önemli bir «kaza» olmamasını, yani bir patlama veya sızma ile 20 - 30 bin kişinin ölmemesini uzmanlar «mucize» olarak nitelendiriyorlar.»⁽¹¹⁾ Öncelikle, ortada bir «mucize» olduğunda yazarla anlaşığımızı belirtelim. Ancak nükleer santrallerin patlaması mı, yoksa patlamaması mı mucize, bu konuda anlaşmak kesinlikle olası değil. Biz diyoruz ki, nükleer santrallerin patlaması «olanaksız» bir mucizedir. Çünkü nükleer santral patlamaz. Kalb erimesi sonucunda oluşacak sızıntıdan insanların ve doğanın zarar görmesi, hele hele «20 - 30 bin kişinin ölmesi» ise «gerçek» bir mucizedir. Çünkü 1000 MW gücünde 100 (yüz) nükleer santraldan insanların zarar görme olasılığı 300.000'de bir'dir. ABD'de trafik kazasında zarar görme oranı ise 4000'de bir'dir. Bir santraldaki herhangi bir erime olasılığı (insanlara zarar vermeyecek boyutta) ise 17000 günde bir kezdir. Erime olaylarından ise ancak onda biri **santralin kendisine zarar verir.**⁽¹²⁾

Sayıdığımız bu olasılıklar ve insanlığın 1954 yılından beri geçirdiği deneyim, nükleer santrallerin en güvenli enerji kaynağı olduğunu ortaya koymuştur. Tüm bunlara karşın bazı aksaklıkların kaçınılmaz olması ise nükleer santrallerin kurulmaması için gerekçe yapılmamalıdır. Her yatırımın belirli bir güvenlik riski vardır. Bu risk alınmadan, hiçbir iş yapılamaz.

Nükleer santrallerin taşıdığı mucizevi kaza olasılıklarını abartanların mantığına göre, dünyada bundan sonra hidrolik santral kurulmaması gerekir. Çünkü, geçtiğimiz aylarda Hindistan'da yıkılan bir baraj yaklaşık 30 bin kişinin ölümüne neden olmuştur. Linyit santrallerinin kurulması ise gerçek deliliktir. Çünkü, hem madenlerde linyit çıkarılırken, hem de çeşitli kazan patlamaları sonucunda Türkiye dahil birçok ülkede insanlar ölmektedir. Burada işgüvenliğinin sağlanmasını gerçekleştirmeye çalışmak ile kaza olasılığı var diye yatırımlara karşı çıkmanın bütünüyle zıt şeyler olduğunu söylemeye bile gerek yok.

«Risk var» mantığını daha da ilerletirsek uçakların yapımının derhal durdurulmasını istemek gerekir. Çünkü uçaklar sık sık düşmektedir. Özellikle Türkiye’de «zinhar» otomobil üretilmemelidir. Çünkü, her yıl binlerce kişi trafik kazalarında yaşamlarını yitirmektedir. Biraz da karikatürize etmek zorunda kalarak belirttiğimiz bu görüşte olanların savlarının anlamsızlığı çok açık olarak ortadadır.

İkinci görüşte olanların çeşitli nedenlerle nükleer santrallerin yapımına karşı çıktıklarını görüyoruz. Nükleer santrallerin daha pahalı, daha dışa bağımlı ve demokratikliği ortadan kaldıracı bir nitelik taşıdığını savlayan bu görüşün sahipleri, aynı zamanda, büyük ölçüde «kuşlar ölür, balıklar ölür» romantizmine kapılan kişiler oluyor.

İkinci görüşte olanların savlarına sırasıyla değineceğiz. İlk olarak nükleer santrallerin linyit ve hidrolik santrallara oranla «çok daha» pahalı olduğu savını tartışacağız. TMMOB tarafından yayınlanan «Nükleer Enerji Raporu» adlı kitapçığın temel görüşlerinden birini, nükleer santrallerin «pahalılığı» oluşturuyor. Bu ve bazı diğer bazı görüşler biraraya gelince de TMMOB’nin nükleer santrallara karşı tavrı; kurulmaması veya kurulmasının ertelenmesi oluyor. Adı geçen kitapçığın bir bölümünde nükleer, linyit ve hidrolik santrallerin karşılaştırmalı dış harcama gereksinimleri verilmiş. Burada bir noktayı belirttikten sonra tartışmayı sürdüreceğiz. TMMOB yayınında tüm maliyetler (iç ve dış) verilmediği için, dış harcamalar tablosunun okuyanın üzerinde gerçek maliyetlermiş gibi bir izlenim uyandırdığını söylemeliyiz. Kitapçıkta yalnızca dış harcamalar gözönünde tutularak yapılan maliyet hesapları, bir nükleer santrale yapılacak harcama ile 3 ila 5 linyit, 5 ila 8 hidrolik santral kurulabileceğini gösteriyor. İsteyen herkes, istediği rakamları kullanarak ve işine gelmeyen bazı kalem harcamalarını «gözdardı» ederek bir maliyet hesabı çıkarabilir. Bu durumda, bulunan maliyetlerin geçerliliği büyük ölçüde tartışma konusu olur. TMMOB’nin belirli bir amaca varmak için, iç harcamalar kalemini es geçerek, gerçekçi olmayan bir maliyet tablosu düzenlediğini söylememek için hiçbir neden yok. Bilindiği gibi, bir nükleer santralin kuruluş ve işletme döneminde gereksinme duyacağı kaynaklar büyük ölçüde dışarıdan sağlanacak. Yani bir nükleer santralin dış para gereksinimi, santralin kuruluş ve işletme masraflarının yaklaşık tümünü (yakıt dahil) kapsıyor. Buna karşılık, hidrolik ve linyit santrallerinin belirli bir bölümü için dış kaynak gereksinimi var. Hidrolik ve linyit santraller için yurtiçinde yapılması gereken harcamalar, çoğunlukla dış kaynak gereksinimlerinin birkaç katı. Örneğin bir hidrolik santralin arazisinin kamulaştırılması, ya da linyit santralinin yakıt gereksinimi için gereken linyitin çıkarılması

iç harcama sayılıp maliyetlere katılmazsa 1'e 5, 1'e 8 gibi «şaşırtıcı» sonuçlar bulunabilir. Oysa TMMOB gibi bir kuruluşun yapması gereken, tüm maliyetleri (iç ve dış gereksinimi) birlikte değerlendirerek ortaya koymaktır. Bu yapılmadığı için, TMMOB'nin nükleer santrallara karşı tezleri güçlendirmek amacıyla düzenlediği «maliyetlerin» geçerli olamayacağını belirtmekle yetiniyoruz.

Günümüzde nükleer santralların hem linyit, hem de hidrolik santrallarla ekonomik olarak yaklaşık aynı konuma sahip oldukları tüm dünyada benimsenen bir gerçektir. Örneğin hafif sulu bir nükleer santralin 1 kw'lık üretimi için gereken yatırım tutarı 411 dolar ile 472 dolar arasında, bir linyit santralin 1 kw'lık üretim için gereken yatırım tutarı ise 386 dolar ile 444 dolar arasında değişiyor. (13) Tüm dünyada benimsenen rakamlar yeterli olmazsa, DPT'nin Türkiye için yaptığı kapsamlı bir araştırmanın sonuçlarını vermek, «nükleer santralların maliyeti» konusunda hiç bir açık bırakmayacak kadar öğretici olacaktır. «Ekonomik değerlendirmeler Türkiye şartlarında 600 MW gücünde bir nükleer santralin üretim maliyetinin linyit santrallarına çok yakın olduğunu, buna karşılık fuel - oil santrallarından daha ucuza enerji üreteceğini göstermektedir. Daha büyük ünite güçlerine gidildikçe ve linyit fiyatlarının gelişmiş ülkelerdeki düzeye yükselmesi halinde nükleer santrallarından daha ucuza enerji üreteceğini göstermektedir. Daha büyük ünite güçlerine gidildikçe ve linyit fiyatlarının gelişmiş ülkelerdeki düzeye yükselmesi halinde nükleer santralların üretim maliyetinin linyit santrallarının da altına düşeceği tahmin edilmektedir.» (14)

Nükleer santralların maliyetleri konusunda son olarak birkaç noktaya değinmek gerekiyor. Bilindiği gibi, Türkiye sanayii gerek hammadde gerek ara mallar yönünden dışa bağımlı. «Yerli» üretimde bulunmak için büyük dışalima gereksinim duyuluyor. Kamulaştırma, linyit çıkarımı gibi bazı iç harcamaların yanısıra, Türkiye'de üretilen linyit ve hidrolik santralların yapımında kullanılan sanayi ürünleri de iç harcama sayıldığı için, dış harcama gerektirmiyormuş gibi davranılıyor. Oysa linyit ve hidrolik santralların yapımında kullanılan çimentodan tutun da, çeşitli elektronik aksamı kadar birçok «yerli» girdi özünde büyük bir dışalım sonucunda üretilmektedir. Nükleer santralların yapımında kullanılacak nihai malların dışa bağımlılığını ön plana çıkarıp, «yerli» girdilerdeki dışa bağımlılığı unutturmaya çalışmak ve bunlara dayanarak linyit ve hidrolik santralların tümüyle «öz» kaynak olduğunu söylemek, bir takım beklentileri içermiyorsa, büyük bir çarpıtmadır.

TMMOB'nin iç harcamaları ve iç harcamalar kalemi olarak nitelenen bazı «yerli» girdilerdeki dış harcama zorunluluğunu yok sayarak,

nükleer santrallerin linyit ve hidrolik santrallara oranla çok yüksek maliyeti olduğunu gösterme çabalarına değindikten sonra, Ç. Keyder'in daha ilginç olan yöntemine değineceğiz. ODTÜ Ekonomi Bölümünde öğretim üyesi olan yazar aynen şunları yazıyor : «Örneğin son görüşlere göre bir reaktörün hayatı bittiğinde (kuruluşundan 25 yıl kadar sonra) tehlikesizleştirilmesi için tamamen parçalanması gerekiyor. Bu parçalamanın ve radyoaktif parçaların emniyete alınmasının maliyeti de yatırım maliyetine eklenince baştaki rakamların çok üstünde harcamalara ulaşıyor.» (15)

Evet, yanlış okumadınız. Yazar, bir nükleer santral kuruluşundan 25 yıl sonra parçaladı ve parçalama harcamalarını maliyete ekledi. Kişiler savundukları görüşleri destekleyen başkalarından yararlanarak savlarını geliştirirler. Bu yapılır, ama tek koşulla : İnsan kendi bilgisinde sınıyarak, saçma olduğunu belirlediği görüşleri, kendisini ne kadar destekleyici olursa olsun kullanmak gaffetinde bulunmaz. Yazar ekonomi öğrettiğine, bu işin ABC'si olan «ekonomik yaşam» diye bir kavramı duymuştur herhalde. «Ekonomik yaşam» kavramını bildiğini varsaydığımız yazarın şöyle akıl yürütmesi gerektiğini düşünüyoruz. «Evet, bir yerlerde 25 yıl diye bir şey okudum. Ama, bu ne? Nükleer santral kuruluşundan 25 yıl sonra gerçekten parçalanacak mı, yoksa 25 yıl benim derslerimde öğrettiğim «ekonomik yaşam» olmasın.» Böyle bir bilgi denetim süzgecinden geçirme, yazarın korkunç yanlışını engellerdi. Çünkü 25 yıl, nükleer santral için alınan «ekonomik yaşam»dır. Her yatırım yapılırken, baştaki bağlı yatırımın yıllara bölünmesi ve her yıl için düşülecek amortismanın saptanabilmesi için, yatırımın «ekonomik yaşamı» olarak belirli bir yıl toplamı alınır. Yalnızca belirli maliyet hesabını kolaylaştırmak için varsayılan «ekonomik yaşam» ile gerçek yaşamının birbirine karıştırılması bağışlaması olanak sız bir yanıştır.

Örneğin Türkiye'de çalışan fabrikaların, barajların bir bölümü ekonomik yaşamlarını tamamlamış olmalarına karşın, etkinliklerini sürdürmektedir. Ekonomik maliyet hesabını kolaylaştırmak için kullanılan bir kavram ile gerçeği karıştırdığımız zaman komik durumlara düşmek kaçınılmaz olur. Bir barajın ekonomik yaşamı olarak alınan 30 yıl, gerçek yaşamı yerine ölçüt sayılırsa, 30. yıl doğduğu gün, barajın bentlerine dinamitleri yerleştirerek, uzaktan kumandalı ateşleyiciye basmanın zorunlu olduğunu savunmak gerekecektir. «Ekonomik yaşamını» doldurduğu an havada bulunan bir uçağın pilotunun, yolculara; «Ekonomik yaşamını dolduran uçağımızın motorlarını durdurmam gerekiyor. Başınızın çaresine bakın» anonsunu yapması gerekir.

Yukarıda verdiğimiz örnekler ne denli saçma ve komikse; bir nükleer santralin kuruluşundan 25 yıl sonra «tamamen parçalanması» gerektiğini öne sürmek aynı ölçüde saçma ve komiktir. Yazar üzerine söylediklerimizin tümünü tek koşulla geri alırız. O da eğer yazar «son görüşler»den, ABD'de geçtiğimiz yıllarda gelişen ve eski olan her şeyin ortadan kaldırılmasını öneren burjuva reaksiyonerlerinin düşüncelerini kastediyorsa, Burjuvazinin tüketimi arttırmak için geliştirdiği bu akımın sözcülerinin Türkiye mümessilliğini üstlenenlerle ise doğaldır ki ortak bir tartışma platformumuz olamaz.

Gelişen dünya ekonomisi sonucunda ortaya çıkan işbölümüne bağlı olarak, nükleer santrallerin çeşitli ülkelerin birbirlerine gerek duyacakları bir örgütlenmeyi zorladığı doğrudur. «Bağımlılık» denebilecek bu olgu, nükleer santraller konusunda en çok yakıt alanında ortaya çıkmaktadır. Günümüzde nükleer santrallerin yapım teknolojisinin tekel niteliği taşıması ve bu anlamda bir firma veya ülkeye «tabi olma» durumu yoktur. Gerek sosyalist ülkelerde, gerek kapitalist ülkelerin gelişmiş olanlarının bir bölümünde, nükleer santral üretim teknolojisi büyük ölçüde yaygınlaşarak sürmektedir. Şu anda, yeni yatırıma girecek bir ülkenin önünde, onu aşkın ülkeden alabileceği öneriler paketi vardır. Bu açıdan her türlü yatırım için sözkonusu olan dışa bağımlılığın üstünde, fazladan bir bağımlılıktan söz edilemez. Nasıl bir linyit santralının ve hidrolik santralin en önemli parçaları olan türbinler konusunda bağımlılık varsa, nükleer santrallerin kuruluşunda da belirli bir bağımlılık vardır. Bunu yadsımak gerçeklere sırt çevirmektir. Ancak nükleer santraller konusunda çok belirgin olan bu nitelik, sanki hidrolik ve linyit santraller için geçerli değilmiş gibi davranmanın da aynı ölçüde gerçeklere sırt çevirmek olduğunu söylemeliyiz.

Nükleer santraller kurulduktan sonraki dönemin en önemli sorunu başta belirttiğimiz gibi, yakıt oluşturmaktadır. Gerçi nükleer santralleri kuran işletmeler yakıt sağlamayı belirli bir süre için (çoğunlukla 5 yıl) üstlenmektedirler ama, uzun dönemde bakıldığında nükleer yakıt, sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Yakıtın sorun olması ise büyük ölçüde, doğadaki uranyumun işlenerek, zenginleştirilmiş uranyuma dönüştürülmesi sürecinden kaynaklanmaktadır. Büyük yatırım isteyen ve ancak belirli sayının üzerinde nükleer santralin kurulmasıyla ekonomik olan zenginleştirme tesislerinin her ülkede kurulması günümüz için gereksiz olmaktadır.

Bu ise belirli bir olumluluğu içermektedir. Avrupa'da girişimleri süren bir tasarıma göre; nükleer santral sahibi ülkeler belirli ölçüde sermaye koyarak büyük bir zenginleştirme tesisi kuracak ve ülkelerin

gönderecekleri ham haldeki uranyumu işleyerek zenginleştirilmiş uranyum olarak geri vereceklerdir. Hem tek tek ülkelerin gereksiz yatırımlara girişmeleri engellenecek, hem de devletlerarası bir girişim olduğu için tekellerin baskısı belirli ölçüde hafiflemiş olacaktır. Ancak bunlar yakıt konusundaki sorunların tümüyle çözüldüğünü göstermez. Burada, kurulacak ortak tesisin yanında diğer önemli bir olanaktan da söz etmek istiyoruz. Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerde geleceğin en vaadedici enerji kaynağı olarak nitelenen nükleer enerji konusunda atılan ileri adımlar, Türkiye ve diğer geri kalmış ülkelerin en büyük desteklerinden birini oluşturacak boyutlara ulaşmıştır. Sovyetler Birliği, Türkiye'de kuracağı nükleer santrallerin yakıtını sağlamayı yükümlenmekten başka, diğer ülkeler tarafından kurulacak nükleer santrallerin yakıtını da karşılayacak boyutlarda zenginleştirilmiş uranyum üreticisi bir ülke durumundadır. Sovyetler Birliği'nin nükleer yakıt konusundaki konumu, her zaman için güvenilir, sağlıklı ve karşılıklı işbirliğini geliştirici bir nitelik taşımaktadır.

Yakıt konusunda son olarak söylenmesi gereken ise Türkiye'de bulunan nükleer yakıt rezervlerinin 5000 ton uranyum ve 380.000 ton toryum olduğudur. (13) Dünyada 1980'li yıllarda karşılaşılabilecek olan ve çok kısa süreceği belirtilen uranyum darboğazında, Türkiye'nin rezervlerinin yeterli olacağı bilinmektedir. Gelişme aşamasındaki santrallerin en önemli yakıtı olan toryumda Türkiye'nin sahip olduğu 380.000 ton, dünya ölçüsünde önemli bir rezerv olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca dünyada en az araştırılmış bulunan hammadde niteliğini taşıyan nükleer yakıt rezervlerinin, giderek artacağı da belirtilmektedir.

Nihayet, nükleer santrallara karşı çıkılırken getirilen son bir gerekçe de değinmek gerekiyor. Bu konuya iki alıntı vererek başlamak istiyoruz. «Şimdiye kadar nükleer enerjiye karşı çıkanlar özellikle doğanın ve insan hayatının yüzyüze kaldığı tehlikeler üzerinde durdular ve yeni santrallerin yapılmasına karşı koydular. ABD'de yeni santral yapılması mahkemelerde görüşülüyor. Almanya'da 200000 kişilik bir yürüyüşle noktalanmış mücadele sonunda yeni santrallerin yapımı durduruldu. İsveç'te nükleer enerji politikasına son vermek için söz veren bir başbakan iktidara geldi. Fransa'da anti-nükleer örgütler Sosyalist Partinin desteğini sağladı. Türkiye'de ise yöresel olarak başlayan bir hareket ulusal düzeye atlamak aşamasında.» (17) Bu alıntı Ç. Keyder'den. «17. yüzyılda hemen hemen bütün Avrupa'da işçilerin, kurdele ve şerit dokumakta kullanılan ve Almanya'da Bandmühle, Schnurmühle, Mühlenstuhl denilen, kurdele dokuma tezgahına karşı ayaklandıkları görülmüştür... (Danzig'li Anthony Müller 50 yıl kadar önce, bu kentte, ay-

nı anda 4 - 6 parça kumaşı birden dokuyan olağanüstü bir makine görmüştü. Ama bu icadın birçok işçiyi sokağa döküleceğinden kuşkulanan belediye başkanı, icadı yapanı gizlice boğazlattı ya da boğdurdu.) Leyden'de, bu makine, 1629'a kadar kullanılmadı; kurdele dokumacılarının ayaklanması, nihayet şehir meclisini bu makineyi yasaklamaya zorladı... 1676'da bu tezgah, Kolonya'da da yasaklandı. 19 Şubat 1685 tarihli bir imparatorluk kararı ile bütün Almanya'da kullanılması yasaklandı. Hamburg'da ise senatonun emriyle, halkın önünde yakıldı... 1630 yıllarında Londra yakınında kurulan bir yel bıçkı değirmeni halkın taşkınlığı sonucu yıkılmıştı.» (18) Bu ise Marx'tan.

İki alıntı arasındaki benzerlik karşısında insanın parmaklarını ısırması işten bile değil. İkisi de kendi dönemlerinde çığır açan iki yeni teknolojiye karşı direnişi anlatıyor. Aralarında sanki yalnızca, nükleer santralin yerini, dokuma tezgahı ve yel bıçkı değirmenininin almasından doğan fark var. «Nükleer santrallerin kurulmasına karşı çıkmaya söz veren başbakan» ile «icadı yapanı boğazlattıran ya da boğduran belediye başkanı» arasında yalnızca bir biçimsel fark var. Hareketlerinde öze ilişkin herhangi bir değişiklik yok. Yalnızca biri, biraz daha «kanlı» yöntemi seçmiş. «Sokağa dökülerek ayaklanan işçiler» ile «200000 kişilik yürüyüş» yine yalnızca biçimsel bir farkı içeriyor : Birincisi biraz daha «şiddetli». İki alıntı arasındaki inanılmaz koşutluklar istenirse artırılabilir. Ama kesinlikle gerek yok. Çünkü mantık aynı. Yanlış anlaşılmasın, benzer olan Marx'la, Ç. Keyder'in mantığı değil. Marx'ın hareketlerini eleştirdiği ve kesinlikle yanlış bulduğu işçilerin mantığı ile Ç. Keyder'in mantığı aynı. Avrupa'da gelişen kapitalizme karşı bilinçsiz bir biçimde, makine kırarak direnmeye çalışan işçiler ile 20. yüzyılın sonlarında Türkiye'li bir aydının tepkileri arasındaki inanılmaz koşutluk, 17. yüzyılın «bilinçsiz öfkeli» için kesinlikle bir yüzkarası değil. Ama aynı şeyi günümüzdeki Türkiye'li aydın için söyleyemeyiz. Çünkü Avrupalı işçi, kapitalizme karşı direnişin makine kırarak başarılamayacağını öğrendi ve örgütlü mücadeleye başladı. Ama günümüzde kapitalizme karşı direnişi ileri teknolojiye karşı çıkararak yapmaya çalışanların artık öğrenebilecekleri pek bir şey kalmamış gibi görünüyor.

Bugün nükleer santrallara karşı çıkmanın ilericilikle pek bağdaşmadığını görenler, bu görüşlerine «ileriçi» kılıf bulma gereğini duyuyorlar. Telaffuz ettikleri ancak yazma cesaretini gösteremedikleri mantıkları aynen şöyle; «Nükleer santraller ileri teknoloji, ileri teknoloji bu santralleri tekeller üretiyor, dolayısıyla tekellerle mücadele için bunların ileri teknolojilerine karşı çıkmak gerekir. Durum böyle olunca ile-

ri teknolojiye karşı mücadele vermek zorunludur.» Demokrasi mücadelesine «özgün» boyutlar katma adına, demokrasi mücadelesinin kısırlaştırılmasına bundan güzel örnek düşünmek oldukça zor. Tekellere karşı mücadelede politik mücadeleyi bir yana iterek Don Kişotvari, yeldeğirmenlerine saldırılırsa mücadele ancak saptırılmış olur. Aynen Avrupa'daki Ludist adı verilen ve yukarıdaki bölümde Marx'tan aldığımız makine kırıcılar gibi, ileri teknolojiye karşı savaş açarak bir yere varılamayacağını ve hele hele ilerencilik adına hiç bir yere varılamayacağını söylemek gerekiyor. Garip Türkiye'li aydın için, Marx'ın adeta bugünleri görebildiği bir cümle, ileri teknoloji ve ona karşı mücadele sorununa kökten bir çözüm getiriyor. «İşçilerin, makine ile sermayeyi birbirinden ayırdetmeleri ve saldırılarını maddi üretim araçlarına değil, bunların kullanılış biçimlerine yöneltmeyi öğrenmeleri için, hem zamana, hem de deneye gereksinme vardı.» (19)

İleri teknolojiye cihat açarak ilericiliklerini göstermeye çalışan Türkiye'nin «makine kırmayı» bile beceremeyen neo-Ludist'lerine daha fazla söylenecek bir söz yok.

İleri teknolojinin emeğin verimliliğini arttırarak; daha az sayıda insanla, daha fazla üretimde bulunması sonucunda yatırım kararlarında ve üretim sürecinde demokratikliğin ortadan kalkacağını söylemek ise son derece yanlıştır. Çünkü kapitalist üretim ilişkilerinde, demokratikliğin ortadan kalkmasını sağlayan, üretimde bulunan insanların sayısı değildir. Hem yatırım kararlarının alınmasında, hem de üretim miktarının belirlenmesinde ne kadar geri teknoloji ile yani ne kadar çok insanla üretimde bulunursak o kadar demokratikliği sağlamış oluruz diyenlerin, her şeyden önce demokrasinin bir sınıf mücadelesi sorunu olduğunu hatırlamaları gerekir. Politik mücadele vermeden, işin kolayına kaçarak demokrasi sorununu, üretimdeki «kelle» sayısına indirenlerin doğru bir demokrasi mücadelesi vermeleri, yanlış perspektiflerinden ötürü beklenemez.

Nükleer santrallerin ertelenmesi savlarına gelince; ileri teknoloji tanımı gereği, en çabuk değişen teknolojidir. «Teknoloji sürekli değişiyor, şimdi kurarsak geri teknolojiye mahkûm oluruz» diyenler, aslında başka bir biçimde geri teknolojiye mahkûm oluyorlar. Nükleer teknolojinin sürekli değişmesinden ötürü, her zaman için kurulacak bir santral üretime geçtiği anda, geliştirilmiş bulunan santral tipine oranla demode olacaktır. Kurulacak olan bir nükleer santral üretime geçtiği andaki geliştirilen santral tipi ile hiçbir zaman aynı düzeyde olamayacaktır. Bu açıdan nükleer santrallerin ertelenmesini isteyerek, ileri teknolojiyi yakalamak olası değildir. Nükleer santrallerin

ertelenmesi aracılığı ile ileri teknolojiye santral kurmayı istemek, özünde geri teknolojiye mahkûm olmayı kabul etmenin başka bir biçimde formülasyonudur. Bunu açıklamak için uçak teknolojisinde görülen değişimleri örnek verebiliriz. Pervaneli uçaklar kullanılmaya başlandığı zaman, jet teknolojisine geçileceği biliniyordu. Buna karşın, ileride jetlerle uçacağız, diye kimse pervaneli uçakları kullanmamayı önermemişti. Biz de bugün, ileride daha ileri teknolojilere geçileceğini biliyoruz, ama bir süre için gereksinimleri karşılamanın önemli bir yolu olan nükleer santrallerin kurulmasının gerekli olduğunu savunuyoruz.

Son olarak vurgulayalım : Belirli bir teknolojiye somut olarak girmeksizin, başvurmaksızın, o teknolojiye bırakın «yenilik» sağlamayı, izlemek bile olası değildir. İleri teknolojiye yetişmek, işe «bir yerden» başlamayı gerektirir. Herşeyin dışında kalıp, buralardan «gazel okumak» ileri teknolojiyi yakalamak adına, gelişen teknolojiyi seyretmekten öte bir anlam taşımayacaktır.

Nükleer santrallara karşı çıkanlara son olarak şunları söylemek istiyoruz. İlericilik adına nükleer santrallara karşı çıkarak, Avrupa ve ABD'deki gericilerle aynı konuma düşüldüğü görülmeli ve nükleer enerji konusundaki korku ve «antipatiden» uzak, aydın kafa ile bir daha düşünülerek gerici şartlanmalar kırılmalıdır.

Sonuç olarak, hidrolik kaynakların tümünün 1990'lı, linyit rezervlerinin çok büyük bölümünün yine 1990'lı yıllarda kullanılacağı Türkiye'de elektrik enerjisinin üretiminde, nükleer santraller uzun dönemde tek çıkış yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek emeğin verimliliğini arttıran ileri teknolojileri, gerek diğer enerji kaynakları ile ekonomik olarak rekabet edebilmeleri, gerek insan ve doğa sağlığı açısından en güvenli oluşları bakımından, Türkiye zaman geçirmeden nükleer teknolojiye yönelmeli, pasif bir izleyici durumundan çıkarak özellikle sosyalist ülkelerle bu konuda her türlü işbirliğinin yollarını arayarak elektrik üretimini gerçekleştirecek somut girişimleri başlatmalıdır.

- (1) DPT, Üretim Gerçekleşmeleri (1979 - Ağustos sonu) (Ankara : DPT yayını, 1979), s. 24.
- (2) DPT, 4. BYKP 1979 Programı, (Ankara : DPT yayını, 1979), s. 329.
- (3) DPT, Üretim Gerçekleşmeleri, s. 24.
- (4) DPT, 4. BYKP, ÖİK Raporu, Genel Enerji, s. 38.
- (5) Aynı kaynak, s. 45.
- (6) Aynı kaynak, s. 40.
- (7) Nükleer Enerji Raporu (Ankara : TMMOB yayını), s. 43.
- (8) Aynı kaynak, s. 43.

- (9) Ç. Keyder, «Nükleer Enerji ve Toplum», **Birikim** (Kasım 1978), sayı 45, s. 85.
- (10) «A Russian Energy Tour», **Popular Science** (Mart 1978), s. 88.
- (11) Ç. Keyder, **Birikim**, sayı 45, s. 84.
- (12) **Energy Alternatives: A Comparative Analysis** (The Science and Public Policy Program, University of Oklahoma), s. 6 - 12.
- (13) Aynı kaynak, s. 6 - 34.
- (14) DPT, 4. BYKP, **ÖİK Raporu**, Genel Enerji s. 16.
- (15) Ç. Keyder, **Birikim**, sayı 45, s. 84.
- (16) DPT, **Genel Enerji**, s. 16.
- (17) Ç. Keyder, **Birikim**, sayı 45, s. 85.
- (18) Karl Marx, **Kapital** (1. cilt. Ankara : Sol Yayınları, 1977), s. 456 - 57.
- (19) Aynı kaynak, s. 457.

TÜSTAV

İNGİLTERE AMERİKA'YI KEŞFEDECEK Mİ?

I. Suphi CANDEMİR

Türkiye Komünist Partisi, Türkiye'nin en eski siyasi kuruluşudur. Bu kuruluşun, ideolojik verimlilik ve politik etkinlik açısından söz konusu «köklülük» ile hayli orantısız bir konumda bulunduğu da bilinen gerçekler arasındadır. 60 yıllık TKP'nin, Türkiye'nin siyasal yaşamında ciddi bir güç olamaması, günümüzde sosyalist hareketin sorunlarına çözüm arayanların başvurmadan edemeyecekleri bir toplumsal olgudur. Dolayısıyla, solda çözüm arama çabalarının yoğunlaştığı günümüz Türkiye'sinde, sadece bir referans çerçevesi olarak da alınsa, TKP'nin geçmişine ve güncel bazı gelişmelere dikkat etmek zorunlu olmaktadır.

İlginç olan nokta, o zamana kadar nerede ise müzede saklanan TKP'nin 1973 yılı ile birlikte adını giderek daha çok duyurmasıdır. Bundan da ilginç ise, yaklaşık 5 yıl süren bu isim duyurma döneminden sonra, TKP'nin kendine dönme, kendine bakma ve giderek kendini eleştirme konumuna gelebilmesidir. Özellikle son 1 yıl içerisinde ortaya dökülen kimi çalışmalar, TKP'nin bu alandaki tarihsel kısırlığı ile kıyaslandığında önem kazanmaktadır. Bir başka nokta ise, bu belgelerin bir bölümünde, çeşitli çelişkilerin yanı sıra, TKP'nin geçmişine ve bugününe önemli ölçüde sağlıklı yaklaşımların yer almasıdır.

Tüm bunlar, adını son bir yıl içerisinde duyuran «eleştirici»lerin aracılığı ile eleştiri konusuna, yani TKP olgusuna bir kez daha eğilmeyi zorunlu kılmaktadır.

TKP'den İki Kitap

Eleştiriye aracılık eden «eleştirici»ler olarak iki kitapçık ön plana çıkıyor. Bunlardan birincisi, ilk basımı 1978 yılının Şubat ayında yapılan **Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye** adlı kitapçıktır. Adı geçen çalışmanın hem devamı hem de inkarı niteliğini taşıyan **Üçüncü Program ve Görevlerimiz** adlı kitapçık ise, bu yıl Eylül ayında yayım-

lanmıştır. Her ikisinin yazarı da R. Yürükoğlu'dur.

Hemen belirtelim ki, amacımız, bu iki kitapçığı enine boyuna ele alıp eleştirmek değildir. Bu yapıldığında, her iki çalışmaya da özgü pek çok yanlış, pek çok tutarsızlık bulmak mümkündür. Ancak günümüz Türkiye'sinde, sosyalist harekette, siyasi çizgilerin ya da partilerin (sosyalist partiler kastediliyor) iç çelişki ve tutarsızlıklarını sergileyip klasik deyimle bunları «mahkûm etmek»ten çok, bunların nedenine eğilmek, bir noktadan diğerine nasıl gelindiğini araştırmak daha büyük bir önem ve anlam taşımaktadır. Çünkü Türkiye sosyalist hareketi bugün derinlerde de cereyan etse köklü ve sağlıklı bir değişimin sancılarını çekmektedir. Soldaki hiç bir kesim, bu sancılı ama sağlıklı gelişimden uzak kalamamaktadır. «Siyasi çizgi»lerdeki hızlı değişimin, görüş değiştirmenin temelinde de bu sancı yatmaktadır. İşte onun için, iç çelişkilerin sergilenmesinden çok, bunların doğuşuna neden olan temel olgu önem kazanmaktadır.

Yazımızda, iki kitapçığı bu açıdan ele almaya çalışacağız. Ancak bir kez daha vurgulayalım ki, her iki kitapçıkta da yer yer çok fahiş hatalara rastlanmaktadır. Bu hatalar, kendi başlarına alınmayıp bir bütünlük içerisinde incelendiklerinde, dramatik gerçek bir kez daha ortaya çıkmaktadır: Yanlıştan doğrulara yol alma sürecinde, yeni ulaşılan gerçekler kadar, eski yanlışlar da göz kamaştırıcı bir biçimde ortaya çıkar. Bir başka deyişle, bu sürece damgasını vuran olgu, doğruları söyleyip kendi içinde tutarsız olmakla, yanlış söyleyip kendi içinde tutarlı kalma ikileminin ortaya çıkmasıdır. Her iki kitapçıkta da, doğru görüşler dile getirildiğinde, yazar kendi geçmişi ve örgütü ile tutarsız bir konuma düşmekte; buna karşılık geçmişi ve örgütü ile tutarlı olduğunda ise, hep yanlış söylemektedir.

Sözünü ettiğimiz olgunun en ilginç ve çarpıcı örneklerinden biri, burjuva devlet mekanizmasının parçalanması ile ileri demokratik devrim arasındaki ilişkide ortaya çıkmaktadır. «Üçüncü Program ve Görevlerimiz» adlı kitapçığın 48 - 50. sayfalarında, Sosyalist Devrim, «İleri Demokratik Devrim»den özenle ayırıldıktan sonra, burjuva devlet mekanizmasının parçalanması görevi, «ileri demokratik devrim»e verilmekte ve yazar hasımlarını bu görevi «Sosyalist Devrim»e ertelemekle suçlamaktadır.

Yazarın hasımlarının, burjuva devlet mekanizmasının parçalanması gibi bilimsel sosyalizmin ABC'si olmuş bir konuda, geri, müteReddit, kaçamak tutum aldıkları doğru olabilir. Ve yazar bunu eleştirmekte haklıdır. Ne var ki, bir yandan bu doğru «sol» tutumu sürdürüp,

diğer yandan da Sosyalist Devrim'i reddetmek olanaksızdır. Açık konuşmak gerekir : Burjuva devlet mekanizmasının parçalanmasının tek aracı **proletarya diktatörlüğüdür**. Proletarya diktatörlüğü olmadan, burjuva devlet mekanizması parçalanamaz. Proletarya diktatörlüğü ise, sosyalist devrim'i öngörür. Proletarya diktatörlüğünün kurulduğu, ama sosyalist devrim'in henüz gerçekleşmediği bir «durum» düşünülemez. O halde yazar, burjuva devlet mekanizmasının tahribi görevini, kendi mantığı içerisinde proletarya diktatörlüğünün henüz kurulmadığı bir «ileri demokratik devrim»e yüklerken, büyük bir mantıksızlık içine düşmektedir.

Sonuç açıktır : Yazar, eskimiş, köhne kalıplardan kurtulup burjuva devlet mekanizmasının parçalanması olgusunu vurgulamak isterken, birdenbire o köhne yapının tortuları sahneye çıkmakta, yazar «belki de Troçkist derler» korkusu içinde Sosyalist Devrim'i ağzına alamamaktadır. Ne yandan ne de serden vazgeçemeyince de burjuva devlet mekanizması, proletarya diktatörlüğünün henüz kurulmadığı «ileri Demokratik Devrim»e parçalattırılmaktadır. Kısacası yazar, devletin parçalanması konusunda doğru söylediği zaman örgütünün «ileri Demokrasi» hedefi ile tutarlı olamamakta; «ileri Demokrasi» hedefi ile tutarlı olmaya çalıştığı zaman da yanlış söylemektedir.

Az önce de değindiğimiz gibi, asıl amacımız bu tür çelişkileri sergileyip «çizgi mahkum etme» değil, çelişkilerin kökenini araştırıp, derinde yatan değişimi ortaya koyabilmektir.

O halde sorunu daha geniş bir boyutta ele alabiliriz.

Bir Şeyler Oluyor Ama...

Yazımıza aracılık eden iki kitapçık, Türkiye'deki yaygın deyimini ile «İngiltere kanadı» tarafından yayınlanmıştır. Özellikle **Üçüncü Program ve Görevlerimiz** kitapçığında dile getirilen doğru ve sağlıklı görüşler, Türkiye sosyalist hareketinin boğuştuğu sorunların İngiltere'den de farkedilmekte olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan, «İngiltere, Amerika'yı keşfe» çıkmaktadır. Sorun, yıllardır yerinde duran bu «Amerika'nın ne olduğunu ortaya koyabilmektir.

Bu çabada, elimizdeki kitapçıklar bize yararlı olacak bazı ipuçları vermektedir. Örneğin gerek **Emperyalizmin Zayıf Halkası** kitapçığının da (üçüncü basım, sayfa : 119) gerekse **Üçüncü Program'da** (sayfa 74) uluslararası işçi ve komünist hareketinde 1965'lerde başlayan dönemin silkiniş ya da canlanma için elverişli bir ortam yarattığından söz edilmektedir. Ayrıca, **Üçüncü Program'da**, yazar, bir hasmını eleş-

tirirken bir zamanlar pek moda olan «kapitalist olmayan yol» kavramına başvurup bu «yol»un Türkiye için söz konusu olmadığını açıkça söylemektedir. Bunlar her şeyden önce, ideolojisi ve politikası donmuş bir hareket için sağlıklı ve cesur çıkışlardır. Nedenlerini, hep birlikte görmeye çalışalım.

Sosyalist hareketin, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, tüm dünyada kazandığı prestij ve etkinlik, kısa bir süre sonra, emperyalizmin azgın soğuk savaş saldırısı ile karşılaştı. 1974'lerden sonra, soğuk savaş, dünyamızı amansız bir biçimde etkisi altına aldı.

İkinci Dünya Savaşı ile birlikte oluşan dünya sosyalist sistemi elbette emperyalizmin bu saldırısı karşısında gerilememiştir. Yine de Sovyetler Birliği'nin büyük savaştan aynı ölçüde büyük yaralar alarak çıkması, bunun yanı sıra sosyalizm yoluna yeni giren ülkelerde devrimin kazanımlarını pekiştirip proletarya diktatörlüğünü iyice rayına oturtma çabaları, şüphesiz, Sosyalist Sistem'in karşı saldırı olanaklarını sınırlandırmış, sistemin bir süre ağırlıklı olarak kendi içine dönmesini zorunlu kılmıştır. Deyim yerinde ise, yaklaşık 1960'lara kadar süren bu dönemde, Sosyalist Sistem, etkin bir savunma içinde olmuştur. Sonra, Küba Devrimi ile, Vietnam halkının emperyalizmi yerden yere vuran direnişi ile, gelişkin kapitalist ülkelerde işçi hareketinin yeniden canlanması ile ve nihayet Sosyalist Sistem'in yıkılmaz bir güç olarak rayına oturması ile Dünya yeni bir döneme girmiştir.

Bu yeni dönem, Soğuk Savaş'ın ürünü olan, soğuk savaş politikasının zorladığı bazı «yol»ları da yeniden tartışma gündemine getirmiştir. Açıkça belirtmek gerekir ki, Soğuk Savaş'ın bir çok ülkenin işçi sınıfı partisinde yarattığı (ya da varken artırdığı) atalet, kabuğuna çekilmişlik ancak böyle kırılabilmiştir. Bir örnek vermek gerekirse, İki Sistem arasındaki mücadelenin soğuk savaş dilimine damgasını vuran, bağımsızlıklarını yeni kazanan ülkelerin sosyalist ülkeler karşısında en azından «tarafsız» kalmasının teorik açıklamasını oluşturan «kapitalist olmayan yol» kavramı daha dikkatli bir biçimde ele alınmış, bağımsızlığını kazanan her ülkeye «Lenin döneminin Moğolistan'ı» olarak bakma yanlışından kurtulunmuştur.

Sözünü ettiğimiz canlanma döneminin Türkiye'deki yansıması ise 1961 - 71 Türkiye İşçi Partisi hareketi olmuştur. Türkiye'de kabuklar bu hareket ile kırılmış, kimi eski aktörler, 1961 - 71 TIP'inin daveti ile sahneye çıkıp gerçek çaplarını ortaya koymuşlardır. Öyle ki, **Üçüncü Program...** adlı kitapçıkta, sosyalizme ve Sosyalist Sistem'e yaklaşımı daha çok «turistik» bulunan İ. Bilen ve benzerleri bir yana bırakı-

İrşsa, bugün Türkiye sosyalist hareketinde şu ya da bu ölçüde TİP deneyi geçirmemiş 30 yaş üzerinde insan bulmak mümkün değildir.

TİP deneyine değinmemizdeki neden de şudur : Sözü edilen evrensel ölçekteki canlanma, Türkiye'deki yansımaları 1961 - 71 TİP hareketi ile bulunken, aynı silkinme, TKP'yi ancak 1973 yılında etkileyebilmiştir. Bunu, kitapçıların yazarı da kabul etmektedir. Ancak «gecikme»nin nedeni belli değildir.

Bunun dışında, önemli bir yanığı da, canlanma dönemi ürünlerinin kemale ermiş olduğunun sanılmasıdır. Gerçekte, uluslararası sosyalist hareketteki canlanma ve silkinme, etkilerini, tek tek ülkeler düzeyinde belirli bir süreç içerisinde hissettirmektedir. «Zayıf Halka» ve «Üçüncü Program...» yazarının yakın geçmişteki hatası ise, örgütün 1973'le başlayan silkinmesini gereğinden çok ciddiye alması ve ilk kitapçığını yazdığı 1977 yılına kadar ideolojik olgunluk ve politik etkinlik açısından herşeye «olmuş bitmiş» gözü ile bakmasıdır. Geriye dönüp düşündüğünde, yazar, hem özeleştiri hem de savunmasını şöyle yapıyor :

«O gün yanlışlara bugünkü gibi karşı çıkılıyorsa, bir sürü abuk subuk şeyle birlikte karşı çıkılacaktı. Az yetişkinlik ortadaydı, teorik eksiklik ortadaydı. Öte yandan TKP yeni yeni canlanmaya başlıyordu. Toplum etkileyecek bir güç haline gelmemişti. Kendisi bir sinek vızıltısı gibiydi. Onun içinde de bir başka mikroskopik sinek vızılayacaktı» (Üçüncü Program ve Görevlerimiz, s. 83)

Bir örneğini sunduğumuz bu idealizasyon (yüceleştirme) şüphesiz İngiltere'nin Amerikayı keşfetmeye geç çıkmasında başlıca nedenlerden biridir. Öyle ki, ünlü program bir yıl gibi kısa bir süre içerisinde çok farklı biçimlerde değerlendirilebilmektedir. Örneğin 1978 başında yayınlanan Zayıf Halka da program, Parti'nin hızlı ve canlı gelişmesinde başlıca etken olarak görülürken (a. g. e s. 97) aynı program için bu yıl kullanılan bazı tanımlamalar ise şunlardır : «Üçüncü programın eklektik ve yer yer oportünistçe yapısı» (Üçüncü Program... s. 7) «derin yanlışlar, eksiklikler, tutarsızlıklar taşıyan program» (s. 3) «gelişigüzel çırpıştırılmış üçüncü program» (s. 18).

Yanlışlardan dönmek, gerçek bir fazilettir. Sözkonusu programı biz de aynen yazar gibi değerlendiriyoruz. Ama bütün bunlardan çıkaracağımız bir ders olsa gerek : Toplumsal pratiğin ve bilgi sürecinin

gelişmesi, hangi güvence ile desteklenirse desteklensin, hayata uymayan tahlil ve belgeleri kendiliğinden eskitiyor. O nedenle, hayalci olmamak gerekir. Önce yanlıştan dönmek, sonra bir iki doğruya ulaşıncaya «tümünden kazanacağını» ummamak, ve nihayet sürekli olarak aynaya bakıp içinden çıkılan yanlıştan tortularını görmek ve bunlardan arınmak gerekir.

«Bütün bunlar neye yarar» sorusu yöneltilebilir. Cevabını kısaca şöyle verebiliyoruz : Tüm bunlar, insanları oportünizmden kurtarır. Oportünizmden, daha somutu «örgütsel oportünizm»den kurtulmak ise, mücadele edenleri «yengi» ya da «yenilgi» ölçütlerini bütünü ile o andaki verili somut mücadele platformunda aramaktan, o platformla sınırlı görmekten kurtarır. Belirli bir platformdaki mücadele kaybedilebilir. Ama geleceği, o platformdaki mücadelenin kendi başına belirleyeceğini kim söyleyebilir ?

Hele hele söz konusu olan Türkiye sosyalist hareketi ve onun bugünkü konumu ise?

Örgüt, Hareket Olamazsa, Aygıt Olur

Örgüt ile hareket arasında diyalektik bir ilişki vardır. Türkiye’de «sosyalist örgüt» kurulmadığı elbet söylenemez. Oysa sorun bu değil. Sorun geçmişte ve bugün varolan sosyalist örgütlerin dar anlamda «örgüt» ya da «parti» olarak kalmaları, bir türlü «örgütlü hareket» ya da «Parti Hareketi» haline gelememeleridir. Bu, Türkiye sosyalist hareketinin tarihsel ve belli başlı sorunlarından birisidir.

Dediğimiz gibi, ilişki karşılıklıdır. Örgüt aşamasından hareket aşamasına çıkmıyınca, eldeki örgüt de yozlaşmaya uğramakta, giderek bir aygıt haline gelmektedir. Bu yozlaşmanın en önemli göstergelerinden biri de «demokratik merkezîyetçilik» denen temel ilkenin uygulanmasında ortaya çıkmaktadır.

Bugüne kadar kısır bir biçimde, sosyalist örgütlerde demokratik merkezîyetçiliğin soyut anlamda nasıl uygulanması gerektiği tartışılmış, yine diğer etkenlerden bağımsız biçimde uygulamadaki hatalara işaret edilmiştir.

Oysa, demokratik merkezîyetçilik, ancak hareket haline gelebilen örgütlerde hayatiyet bulabilir. Eğer bir örgüt, sosyalist hareket haline gelememişse, dahaası giderek aygıt haline dönüşüp yozlaşmışsa, demokratik merkezîyetçilik ilkesinin eksiksiz hifzedilip sabah akşam tekrarlanması hiçbir işe yaramaz. Çünkü, hareket haline gelememek, de-

mokratik merkezîyetçiliğin temellerine, subjektif niyetlerden bağımsız olarak dinamit koyar. Bu sorunu biraz daha açmakta yarar var.

Parti, işçi sınıfı mücadelesinde en sağlam halkadır. İlkeleri ve örgütlenmesinin özü, konjonktüre, koşullara göre değişmez. Partilerin yerleşik ilkeleri, kuralları vardır. Ama parti, kendisinin dışındaki geniş kesimleri, bu örgütsel ilkeler ya da kurallar ile etkilemez. Önce sendikaları, sonra kitle örgütlerini, düzene uygun olarak örgütlenmiş çeşitli kurumları ve nihayet en geniş yığınları etkilemek için **politik hareket** olmak gerekir. Parti hareketi olmak için, politik hareket haline gelmek zorunludur. Politik hareket olduğunda, örgüt'ün dışındaki kesimler politik hedeflerle, çözümlenmelerle ve partililerin etkinliği ile yönlendirilir.

Bu, şüphesiz güç bir iştir ve bir süreci gerektirir. Türkiye'de ise, hareket haline gelemeyen örgütler, sorunu kolay yoldan çözme eğilimine kapılmışlardır. Örneğin **Sosyalist İktidar**'ın geçen sayısında belirtildiği gibi, TKP hareket olamamanın açığı, önüne gelene «sosyalist» etiketini dağıtarak kapatmak istemiştir. Bu eğilim, bugün de sürmektedir.

Türkiye İşçi Partisi ise, 1961 - 71 döneminde, kelimenin gerçek anlamında hareket haline gelemese bile, kendi dışından çok geniş bir kesimi etkilemiş, peşinden sürükleyebilmiştir. Ne var ki, en içteki ana halkanın, yani örgütün sağlamlığına hiç özen gösterilmeksizini sağlanan bu açılım, kısa sürede dağınkılığı ve disiplinsizliği de beraberinde getirmiştir. Daha sonra bu eksığe dikkat gösterilmek istenmiş, ancak bu kez de TIP aynı TKP'nin konumuna düşerek geniş kesimleri etkileme gücünü yitirmiştir. Bugün, aynı noktada buluşulmuştur.

Sonuçlar ise açıktır. Hareket olmamak, dışa açılmamak demektir. Dışa açılmamak, içe dönmeyi, hep içeriyi görmeyi getirir. Hareket olmamanın açığı, «örgüt fetişizmi» ile kapatılmak istenir. İşte bu koşullarda, demokratik merkezîyetçilik ilkesinin gerçek anlamda uygulanmasına olanak yoktur. Çünkü «örgüt» fetişizmi'nin olduğu yerde, demokratik merkezîyetçilik yok olur.

Üçüncü Program'ın yazarı, belki de haklı olarak örgüt'ünün içindeki bazı gelişmelerden şikayet ediyor. Demokratik merkezîyetçiliğe uyulmadığından yakınıyor. Örneğin yaptıkları eleştiriler «gevezeliğe yer yok, savaş var» diye yanıtlanıyormuş (s. 88) yöneticiler, hem ağızlarına geleni söylüyor, hem de «tartışma bitti» diyorlarmış (aynı yer). Daha

İlginçleri de var. Bir de şöyle diyorlar... : Bize Maoocular, polisler saldırıyor; bir de «İşçinin Sesİ» saldırıyor, demek ki onlar da öyle.. Sonra İ. Bilen eleştiri yöneltene «dağdan gelip bağdakini mi kovacaksınız» demiş (a g e -s. 90)

Örnekler çoğaltılabilir. Ancak tüm bunları, kısır bir biçimde «demokratik merkezîyetçiliğın anlaşılammaması» biçiminde yorumlamak da yanıltıcıdır. Çünkü hareket olamayan örgütte, demokratik merkezîyetçilik olmaz. Hareket olamayan örgüt, aygıt olur giderek yozlaşır. Yozlaşan örgütlerde ise, tasfiyecilik, demegoji, ikiyüzlülük alır yürür. Üsttekiler açık açık hasımlarını «sen benim yerime göz diktin» diye suçlarlar. Bilen'in yaptığı gibi.

Bunlar, her yerde oluyor. Artık yazarın, demokratik merkezîyetçiliğİ «öğretme» çabalarını bir süre erteleyip, örgütünün ne olduğuna daha ciddi bir biçimde eğilmesi gerekiyor.

Bunu yapabileceğini gösterir belirtiler de var.

Miras kavgasından Miras Tahliline

«Zayıf Halka» ve «Üçüncü Program» yazarının en sağlıklı değerlendirmeleri TKP'nin geçmişine ilişkin olanlarıdır. Önemli olan, bu eleştirilerin ve değerlendirmelerin yapılmasından çok (çünkü bunlar özellikle 1975 - 78 Yürüyüş dergisinde ortaya konulna gerçeçlerdir) «içerden» yapılmasıdır. İngiltere'nin Amerikayı keşfetme çabalarının en verimli sonucu, TKP'nin geçmişine ilişkin değerlendirmeler olacağına benzemektedir. Bu nedenle önemli bir bölümü, buraya aynen alıyoruz :

«TKP neden örgütsel ve ideolojik varlığını koruyup güçlendiremedi, yeni kuşaklara, örneğın bugünlüklere bir ya da iki yoldaşın varlığı dışında gerçek bir örgüt ve ideoloji birikimi devredemedi? (Örgütün durumuna değinmiştik, ideolojik alan ise tam bir çöldür.) TKP, siyasal polise karşı kadrolarının sürekliliğini neden koruyamadı?»

«Bu sorular bizi ikinci nedene bağıyor. Teorik düzeyin düşüklüğü. En kötüsüyle, küçük fakat işleyen bir Leninici parti olunamadıysa, bunun öznel nedeni teorik düzeyin düşüklüğü, bir anlamda teori düşmanlığıdır. «Eski kuşaklardan» parti dışına düşmüşleri bir yana, hele partide kalmışların durumu iyice kötüdür. Son 15 yılda yazdıklarını iyi biliyoruz. Güeşli Dünya, Sov-

yetler Birliği'nde 12 Gün, Alman Demokratik Cumhuriyeti, 7 Sosyalist Ülkeden ve bunlar gibi birkaç şey. Bunlar, proletarya enternasyonalizminin kanıtları değildir. Ülkedeki devrim hareketinin sorunları üstüne tek bir bilmisel, Marksçı - Leninci çalışma verme, sonra bunları, hem de teorik bir içerikle değil «Turizm» yaklaşımıyla yaz, bu proletarya enternasyonalizmi değildir.» (Üçüncü Program... s. 72-73)

Yazara bu konuda katılmamak mümkün değildir. Hem de kelimesi kelimesine. Yalnız tüm bunlardan sonra herhalde «anti - komünizm» ve «Anti - Sovyetizm»le suçlanacaktır ki, bu da kendisinin sorunudur.

Bütür suçlamalara uğramak, Türkiye'de ne yazık ki ciddi bir iş olmaktan çıkarıldı. Onun için pek de büyük önem taşıyor. Önemli olan, yazarın yukarıda yaptığı **doğru** çözümlemenin daha da derinleştirilmesidir.

Türkiye sosyalist hareketinin en önemli eksikliklerinden biri de, **deney üretip ideoloji üretememesidir**. Bu eksikliğin şüphesiz çok derin tarihsel kökleri vardır. Türkiye'deki gelmiş geçmiş sosyalist kadroların tümünden deneyimsiz oldukları elbette söylenemez. Ancak, gerek tek tek kadroların gerekse bir bütün olarak örgütün somut deneyimleri, **teorî aracılığı** ile tüm harekete yararlı bir içeriğe ve kapsama kavuşturulabilir. Bu, soyutlamadır. Kişisel deneyimler ya da örgütün deneyimi, ancak bir ön teorik çerçevenin varlığı sonucunda ve bunun aracılığı ile kişisel olmaktan, tekil kalmaktan çıkıp, tüm kadrolar için yararlı kılavuzlar ya da soyutlamalar haline gelebilir. Bu yoksa, deneyler tekil kalır. Deney sahipleri, deneylerini kendileri ile birlikte mezara götürürler. Böylece örgüt, ideoloji üretemez hale gelir. Yalnızca deney üretir. Dağınık, bölük pörçük, kişisel deneyler.

Bu açıdan **Üçüncü Program...** hem yaptığı tesbitlerde, hem de sorunun kaynağında «teorik düzeyin düşüklüğü»nü ve «teorî düşmanlığı»nı görmekte yüzdeyüz haklıdır. Yılların «kadro»su İ. Bilen'in ancak «Turistik» yazı yazabilmesinin nedeni de budur. 60 yılda ortaya ciddi bir teorik belge çıkarılamamasının nedeni, teoriksizlik ve bunun sonucu olan teorî düşmanlığıdır. Türkiye'de 15 yılda tek satır yazı yazmamış, sadece pos bıyık bırakıp pasaklı giyinen insanların «sınanmış ve deneyimli kadro» diye yutturulmasının kökeninde de böylesine bir teorî fukaralığı yatmaktadır.

Şimdi tekrar, TKP'nin 1973 sonrası «canlanma»sına eğilmek gerekmektedir. Yazara göre, bu «canlanma»da «teorik birikim»ün payının

olması mümkün değildir. Doğrusu da budur. Gerçekten de sözü edilen teori yoksunluğunun, bırakın «canlanma»yı, partiyi likidasyona götüren nedenler arasında olduğu yazar tarafından da belirtilmektedir. Bundan başka, yazar, **Zayıf Halka** broşüründe, bu canlanmada «tabanın zorlaması»nın da payı olmadığını söylemektedir (s. 119) Teori yok tabandan gelen zorlama da yok. Bu durumda, gerçekten de dünya sosyalist hareketinde 1960'larla birlikte başlayan silkinişin, TKP'ye bazı uluslararası faktörlerin de etkisi ile 1973 yılında yansması söz konusudur. Ne var ki, bu «canlanma» teorik ve tarihsel açıklamalarını daha da geç gündeme getirmiş, bunun için 6 yılın geçmesi gerekmiştir. Yazar şöyle diyor :

«Öte yandan TKP'nin koca bir tarihsel dönemini kapsayan gerçek likidasyonun nedenleri ve suçluları nedense bir türlü açıklanmamıştır. Cezalandırılmamıştır. Biz onlara sorduk. Tek suçlu, vur ölmüşe cinsinden, ölen genel sekreter miydi, Yakup Demir yoldaş mıydı? Nerededir bunun yanıtı?»

Yazarın, bu soruların gerçek «yanıt»ını örgütünden alması mümkün değildir. Arayıp kendisi bulsun. Belki o zaman, İngiltere, Amerika'yı daha çok keşfedecektir.

Azıcık Oportünizm, Azıcık Gebelik

Zayıf Halka broşüründe, şapka çıkartılacak ölçüde doğru bir değerlendirme var. Şöyle deniyor : «Azıcık oportünistlik, azıcık gebeliğe benzer. Sonunda kesin kesibebeğ doğar.» (s. 116)

Bunu bu kadar iyi söyleyebilen yazarın, daha önce sözünü ettiği-miz «tutarlı olmakla doğru söylemek» arasındaki çelişkiye de dikkat etmesi gerekir.

Örneğin, Türkiye'de mücadele kararlılığı taşıyan, burjuvaziye kin ve öfkesini kimseye emanet etmeyip, kendisinde tutan her sosyalistin yapması gerektiği gibi yazar da Deniz Geçmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın yiğitliğine ve yurtseverliğine sahip çıkıyor (**Zayıf Halka**, s. 82) Peki, bu üç yiğidin ne zaman, kimler tarafından «polis» olarak nitelendirildiğini de biliyor mu? Yazar, doğruyu söylemekte direnecek mi; yoksa örgütü ve yönetici yoldaşları ile «tutarlı» kalmayı mı tercih edecek?

Yazar, **Zayıf Halka**'da İ. Bilen'den alıntı yapıyor. Bilen şöyle demiş : «Tekelci burjuvazi ile tekel dışı burjuvazi arasındaki çelişki ve çatışmalar bile yer yer kanlı bir nitelik alıyor». Yazar, Türkiye'de böyle

şeyler olduğuna gerçekten inanıyor mu? Yazar bu tür komikliklere yanlış diyebilecek mi? Yoksa «anti tekel mücadelesi»nin aşkına bunları da sineye çekecek mi?

Yazar yine **Zayıf Halka**'da önce CHP'nin batılı sosyal demokrat partilerden farklı olduğunu söylüyor. Haklı olarak, Batı'dakinin tersine, CHP hareketinin Marksizmle hiçbir ilişkisinin olmadığını söylüyor. CHP'nin asıl misyonunun, halk hareketini kapitalizmin sınırlarına hapsedmek olduğuna değiniyor. (s. 110) **Sonra Üçüncü Program...** daha da ileri gidiyor «Burjuva liberalliği»ni bir yana bırakırsak, şöyle diyor : «CHP, gerici faşist partilerden farklıdır; burjuva liberal bir partidir. Bu onu ilerici mi yapıyor? Gerici değilse ilericidir demek Aristo mantığıdır, kara değilse ak demektir.» (s. 41) Sonra çok çok daha doğru söylüyor. Konferans Raporu'nun tüm derdinin CHP'ye «ileri adım at-tirmek» olduğunu vurguluyor. (s. 40)

Bütün bunlar çok güzel. Ancak yine **Zayıf Halka**'ya dönersek, tablo biraz bozuluyor. Bu kez yazar, doğru söyleme kontenjanını doldurduğunu, artık örgütü ile tutarlı olması gerektiğini anlıyor ve bu kez CHP'yi kelime oyunu yapıp UDC'ye karşı çıkmakla eleştiriyor. CHP bu işe, neden girsin UDC'ye? Son olarak sormak gerekiyor : Yazar, CHP konusunda doğru söylemeyi mi, yoksa örgütü ve sloganları ile tutarlı olmayı mı tercih ediyor?

Gerçekten de «azıcık oportünizm, azıcık gebeliğe» benziyor. Ama bunu yazar için söylemiyoruz. Yazar için söylenebilecek olan şu : Örgütünün ideolojik konumunda azıcık «tutarlı» olmak, pek çok yanlış yapmayı getiriyor. Bu saatten sonra, kendisinin de bunu farkında olması gerekir.

Güzel Ama Acımasız Bilim : Politika

Üçüncü Program ve **Görevlerimiz** kitapçığında yazılanlar, «parti» adı verilen tekkelerde ideolojik tartışmanın nasıl yozlaştırıldığını, iç mücadelelerde ne tür yöntemlerin mübah görüldüğünü sergileyen çok sayıda örnekle doludur. Bunlar, Türkiye'de parti deneyimi geçiren insanların hiç de yabancılaşmadığı yöntemler ve örneklerdir. Politika'nın bilimselliği de burada ortaya çıkmaktadır. Adı ne olursa olsun, yöneticisi kim olursa olsun, hareket olamadığı için aygıtlaşan örgütlerdeki yöntemler birbirinin tıpatıp aynıdır.

Üçüncü Program..., Parti içinde «ortacı yöntemlerin uygulandığını, böl - yönet'in egemen ilke olduğunu belirtmektedir. (s. 76) Türkiye'deki deneyimler, bu konuda «üç politikası» formülasyonuna ulaşmıştı daha

önce. Ama politikanın özü aynı. Çünkü, ideolojisi olan, ideoloji üretip bu ideolojiyi üyelerine özümsetebilen örgütlerde dar anlamda uç politikası olmaz. Bu tür bir politikacılık ya da yöneticilik tam tamına ilkesizliğin, teorısizliğin ürünüdür. Dışa açılmayan örgütlerde, mücadele, örgüt içi mücadeleye dönüşür. Hele hele ideolojik geriliğin damgasını ağır biçimde vurduğu örgütlerde, bu mücadele salt insan temeline dayanır. İnsanlar kullanılır. Görüşler değil insanlar mahkûm edilir, yukarıya tımanmak için bilgi ve deneyim değil, insanlar kullanılır. Görüşler, sapmalar teşhir edilmez, insanlar tasfiye edilir.

Sonra Üçüncü Program şikayetlerini sürdürüyor. Söylediklerine göre kendileri partiye «soldan» eleştiri yöneltmektedirler. Bu «soldan» eleştiri, partinin önde gelen yöneticilerini de hedef almaktadır. Eleştirilenler, soldan gelen bu eleştirilere bir manevra ile cevap veriyorlar : Diyorlar ki hedef «sağ oportünizmdir». (s. 36)

İşte bu da bir ilkedir. Hep böyle yapılır. Yazar belki de çok haklıdır. Çünkü Türkiye’de de böyle olur. Bir avuç kariyerist sağ sapma içindedir. Sağ sapmaya karşı çıkarsın, bu kez sana «sağ sapma» derler.

Üçüncü Program’ın şikayetleri bitmiyor. Yazar, yine TKP’deki sağ çizgiyi eleştirmiş ve buna da «gevezelik» demişler, «baş düşmanı bırakıp bizle uğraşma» demişler (s. 89). Doğrudur, böyle yaparlar. Tüm kariyeristler, tüm örgüt cambazları böyle yaparlar. Diyelim ki, yazar bunların tümünde haklıdır. O zaman da şu soruyu sormak gerekir : Öyle bir örgütte, öyle bir platformda başka ne yapabilirler? Aynı koşullarda «sizin» kazanmanız mümkün olabilir mi? «Kazandınız» diyelim, gerçekte ne kazanacaksınız? Aynı çirkef fıçısının içinde şunun ya da bunun olması neyi değiştirir? Siz, o çirkef fıçısını değiştirebiliyor musunuz? Yapamazsınız.

Üçüncü Program’ın belki de en duygusal bölümü i. Bilen hakkında söylenen birkaç sözden oluşuyor. Aynen alıyoruz :

«Bilen yoldaş konusunda son birşey daha söyleyelim. Herşeye karşın bizlerin, Lenincilerin yaşamının bir bölümü onunla damgalandı. Gönlümüzde ona karşı hassas bir nokta her zaman kalacaktır.» (s. 78)

Politikanın güzelliği de, acımasızlığı da burada yatıyor. Tüm «yaptıkları»na karşın böylesine «vefalı» muarızlarının bulunabilmesi, sanıyoruz i. Bilen için, zaman zaman kendisine takılan madalyalardan daha önemli bir ödüdür. i. Bilen’i bu açıdan çok şanslı buluyoruz. Politika’nın güzel yanlarından biri de burada ortaya çıkıyor.

Ama İ. Bilen'in konumunun herkese nasip olmadığını da belirtmek zorundayız. İ. Bilen, düşmanlarının gönlünde «hassas bir nokta» bırakabiliyor. Oysa, İ. Bilen'den çok daha saygın kişiler, kırsa sürede öyle işler yapıyorlar ki, «gönüllerde hassas nokta» bırakmak bir yana, kendi saygınlıklarını, kendi elleriyle yerle bir ediveriyorlar.

Politikanın acımasız yanı da işte burada.

Amerika Henüz Uzaklarda

«İngiltere» Amerikaya'ya doğru yola çıkmış bulunuyor.

Belki «tabanın zorlaması», belki «uluslararası koşullar», kimbilir belki de kariyerizm «İngiltere»ye nesnel olarak ileri bir adım attırmıştır. Bu adımın ortaya attığı sorunların ve içerdiği tartışmaların, Türkiye sosyalist hareketi için yararlı olacağına inanıyoruz. 60 yıllık TKP'den Nazım'ın dışında yararlı bir ürün daha çıkması, şüphesiz sevindiricidir. Ama nereye kadar?

Politikada, inkar edilmez ve kaçınılmaz bir ilke var. Yanlışla karşı tepki, her zaman içinde başka yanlışları da içerir. «Benden de yanlış çıkar» diye mevcut yanlışla karşı mücadele vermemek, oportünizmdir.

Dolayısıyla, Amerika'yı keşfe çıkan «İngiltere» iç içe geçmiş bir biçimde bu sonuçlardan her ikisi ile de karşılaşacağına benzetilmektedir. Bir yanda savrulma, diğer yanda geri basma ve uzlaşma. «Savrulma» ise tek başına olumsuz bir nitelik taşıyor. Gerçekten de uç yanlışlara gidenler olacaktır savrulanların arasında. Ama en doğru yolu bulanlar da. Bunun için Türkiye'nin mevcut sol kümelenmeleri içerisindeki savrulara hep olumsuzluk yüklemek, yanıltıcı olacaktır.

Evet, savrulanlar çıkacaktır. Geri dönüp uzlaşanlar da. Savrulanlar arasında en doğruyu bulanlar, Amerika'yı da gerçek anlamda keşfedenler olacaktır.

TÜSTAV

— Diyalektik 1 —

Sedat BİLGİN

Aradıkça buluruz kuramsal gizi
O giz ki;
Yağmurda, toprakta ve ekmektedir.
Sürdükçe yaklaşırsız ona
derin aydınlık izi
O iz ki;
Bizi kitaplara, tarlalara
ve makinalara çekmektedir.

— Diyalektik 2 —

Karanlıklara saklıyız gökmaviden
O mavi ki;
Değişim ve yarınımızdır.
Uzatıp başımızı baksak penceremizden
Kimbilir, belki de yoldaki çokluk
Aynı özden koptuğumuz yarınımızdır.

— Diyalektik 3 —

Kaç bilinmeyenli denklemdir raflarda kitap,
O denklem ki;
Çözüldükçe dağıtır bilisizliğimizi
Hiç başlanılmamış yeni bir sorun olur
son sayfada
Son sayfalar hep, ilk sayfalardır aslında.

— Diyalektik 4 —

Karşıtlıkların çatışmasından bulur
tadını sevda
O tat ki;
Sonsuzluğudur evrensel serüvenin
Gümüş bir tasta şarap,
Yüzyıllardaki kanıttır devininin.

— Diyalektik 5 —

*Isırdıkça elmalarımızın beyaz etlerinde kan.
O kan ki;
Beyaz dişlerimizde sızi
Buluruz birdenbire işte o yaşam!
Biz kanatırız elmanın beyazlığını
Değil asla o bizi.*

— Diyalektik 6 —

*Görüntü ve nöbet değiştirmektir
ölüm usulca
O nöbet ki;
Yeni giysileriyle sürer doğanın
Şimdi papatyadır bir baba
Ve bir sevgilinin dudaklarında
kara bir karınca
büyümektedir.*

— Diyalektik 7 —

*Başkalaşımıdır emek akarsu akışının
O akış ki;
Mikronla doğru orantılı
Davuldaki militan ses
Korkusunu taşır gelecek kuşakların
tarihe bakışının
Ve yargılanmamızla ters orantılı.*

TÜSTAV

«DOSTUMUZ SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN TÜRKİYE'DEN HIÇ BİR ZAMAN TOPRAK VE ÜS İSTEMEDİĞİNİ KANITLAMAK SOSYALİST İKTİDAR MÜCADELEMİZİN BİR GEREĞİDİR; BİZE DÜŞTÜ; ÜZERİMİZE DÜŞENİ YAPTIK».

Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Öğretim Üyesi değerli düşünür ve arkadaşımız Doç. Dr. Yalçın Küçük'ün Türkiye Üzerine Tezler'inin ikinci kitabı yayınlandı. Yalçın Küçük, ikinci kitapta, Amerika Birleşik Devletleri'nin diplomatik belgeleri de dahil birçok kaynağa dayanarak Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak ve üs istememiş olduğunu kanıtlıyor.

Türkiye Üzerine Tezler'in ikinci kitabını yayımlanmayı sunuyoruz.

ması nedeniyle Yalçın Küçük'le yaptığımız bir konuş-

«**Bu Bizim Sorunumuzdur**» **SOSYALİST İKTİDAR** : Türkiye üzerine Tezler'in birinci kitabında Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak ve üs istemediğini kanıtlamıştınız. Şimdi bunu tekrar ve yeni belgelerle ele alıyorsunuz. Neden?

Yalçın Küçük : Bu bizim sorunumuzdur. Bu Türkiye'de sosyalist iktidar mücadelesinin önemli sorunlarından birisidir. Bu konuda hiçbir kuşku kalmamalıdır. Bu konu üzerinde Türkiye burjuvazisi uzun uzun ve yıllardır, durdu ve bunu sömürdü. Kendileri inandırdılar, yığınları inandırdılar ve işin en kötüsü sosyalist kadroları inandırdılar. Bunu temizlememiz gerekir. Önce sosyalist kadroların ve sonra yığınların kafasında hiç kuşku bırakmamamız gerekir. Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den hiçbir zaman toprak ve üs istemediğini, her zaman dostluk istediğini bembeyaz ortaya koymamız gerekir.

Bu bizim işimizdir. Sosyalist iktidar mücadelesi bizim mücadelemizdir. Bu işi yapmak bize düştü; üzerimize düşen yaptık. Bundan kıvanç duyuyorum.

Sosyalist iktidar :

Bu yalanın bu kadar canlı ve bu kadar uzun süre ayakta kalmasını nasıl açıklıyorsunuz ?

Yalçın Küçük : Önce her bilim adamında bulunması gereken bir dürüstlikle bir noktayı tekrar açıklayayım. Tezler'in birinci kitabında

yazdım. Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak ve üs istediği yalanına kuşku saçan, bu arada ilk bilgileri veren değerli araştırmacı ve yazar Doğan Avcıoğlu'dur. Ben, bu konuda, dostum Doğan Avcıoğlu'nun açtığı kapıdan girdim.

Bu soru, her yanıyla, iktidar sorunudur. Tezler'in ikinci kitabının, yedi yüz sayfadan daha uzun olmasına rağmen sosyalistler, ihtilalciler ve bilim adamları tarafından ilgi ile okunup tartışılacağını sanıyorum. Çünkü burada, inandırıcı saydığım kaynaklarla, soğuk savaşın çıkarılmasında Türkiye burjuvazisinin çok aktif bir rol oynamış olduğunu yazıyorum. Bu, şimdiye kadar her yerde yazılmış ve söylenmiş olanın tam tersidir. Soğuk savaş Türkiye burjuvazisinin dışında olan ve dışından gelen bir olay değildir. Türkiye burjuvazisi, ikinci dünya savaşının sonunda dünya sosyalist sisteminin kurulup geliştiği bir zamanda, Batı Avrupa'da komünistlerin iktidara ortak oldukları bir zamanda, Türkiye'nin Batısı'nda Yunanistan'da komünistlerin aktif olduğu bir iç savaşın yaşandığı bir zamanda, Türkiye'nin Doğusun'da İran'da komünist eylemlerin ön plana çıktığı bir zamanda kendi iktidarından korkmuştur. Bunun güvencesini çok daha açık ve hızlı bir biçimde emperyalist kampa ve emperyalist kampın Sovyetler Birliği'ne ve sosyalist sisteme düşmanlığında bulmuştur.

Bu yüzden böyle bir yalan Türkiye burjuvazisi için bir ihtiyaçtır. Sovyetler Birliği'nin bu yalanı düzeltmesi imkansızdır. Çünkü yalan Türkiye'dedir. Daha sonraki yıllarda Türkiye'nin sosyalist kadroları, varsa bilim adamı ve araştırmacıları, yurt içinde olanlar ve olmayanlar bu sorunla ilgilenmediler. Çünkü, pek fazla iktidar perspektifleri olmadı. Hep cephe kurup başkalarını iktidara getirmeyi planladılar. Ayrıca ve çok daha önemli olarak, bilinçsiz olarak, bu yalanın sürmesi sosyalist kadroların işine geldi. Türkiye'de sosyalist mücadelenin geliştirilmesindeki öznel eksiklikleri bununla kapamaya çalıştılar. «Ah Stalin Yoldaş bu hatayı yapmasa bizler neler yapardık» söylene de söylenmese de, kırsırlığın bir mazereti oldu.

Böylelerine, bu kitapta, soğuk savaş ilercileri diyorum. Ne kadar ileri olsalar bir yerde geridirler. Çünkü soğuk savaş ideolojisi içlerine sinmiştir.

SOSYALİST İKTİDAR :

Bu yalanın çürütülmesinin sosyalist iktidar mücadelesine katkısı ne ölçüde olacak ?:

Yalın Küçük :

Sosyalist iktidar mücadelesi çok çeşitli alanlarda ve toplumun köklerine kadar inebilen bir mücadeleyi gerektiriyor. Bu, bütünü içinde bir yerde. Ancak önemli bir yerde. Çünkü Türkiye’de sosyalist iktidar mücadelesi ile Sovyetler Birliği ile dostluk arasında çok yakın bir ilişki var. Bu ilişki, üstelik iki yanlı. Birinci yanı çok açık. İktidar mücadelesini düşünenler, Sovyetler Birliği ile içten bir dostluğu ve bunun gereğini benimsemek durumundalar.

Ancak bunun diğer yanı da önemli. Bu kitapta yine ayrıntı ile yazdım. Türkiye Sovyetler Birliği ile iki önemli anlaşma imzaladı. Birisi, 1921 tarihli. Bu dönemde Türkiye’de sosyalist mücadele var ve en azından geniş yığınlar için bir alternatif olarak görülüyor. İkincisi 1967 yılında yapılan anlaşma. Demirel’in imzasını taşıyan bu anlaşma 1921 anlaşmasından sonra en önemlisi ve kapsamlısı. 1967 yılında da Türkiye’de sosyalistler ve ihtilalciler, haklı ya da haksız, fakat iktidar mücadelesi yapıyorlar.

Bu ikinci yana daha çok önem veriyorum. Sovyet bilim adamları bu ikinci noktayı ihmal ediyorlar. Bu kitapta açıkça dâzeltiyorum. 1967 anlaşmasını Demirel imzaladı. Yumuşama döneminde imzaladı. Bütün bunlar doğru. Ancak aynı dönemde TIP bir yandan, Avcıoğlu’nun başını çektiği Yön Hareketi diğer yandan iktidardan söz ediyordu. Üstelik yığınlarda ve aydın kadrolarda yansıma buluyordu. Bu noktanın hesaba katılması gerekiyor.

SOSYALİST İKTİDAR : *Peki, bugün anti - sovyetizmin resmen desteklenen bir politika haline getirilmesini nasıl açıklıyorsunuz ?*

Yağın Küçük :

Anti - Sovyetizm bugün resmen desteklenen bir politikadır. Ve Türkiye’de tarihinin kaydettiği en ileri aşamadadır. Çünkü burjuvazi, artık anti - sovyetizmi ilericiilik, solculuk ve hatta sosyalizm adına ortaya çıkanlara yaptırmaktadır. Buna çok büyük bir önem veriyor.

Bunun iki nedeni olduğunu sanıyorum. Birincisi, Türkiye’nin sermaye partileri Sovyetler Birliği ile ekonomik ilişkileri geliştirme zorunluluğunu duyuyor. Burada Sovyetler Birliği’nin ve diğer sosyalist ülkelerin, bu arada Bulgaristan’ın ısrarlı ve açık elini ters çeviremiyor.

Bu yüzden burjuvazi, Sovyetler Birliği ile ekonomik ve iyi komşuluk ilişkilerini geliştirirken daha çok anti - sovyetizm yapan ihtiyacı duyuyor. Ve sol maskeli ya da sosyalizm sözü ederek anti - sovyetizm

yapanlardan aşırı bir hoşnutluk duyuyor. Anti - sovyetizm yaptıkları sürece bunların solculuğundan rahatsız olmuyor.

Ancak ikinci neden de var. Türkiye’de sosyalizm adına çıkanların bir bölümü, kendi kısırlık ve yetersizliklerini bir zamanlar Sovyetler Birliği’nin Türkiye’den toprak ve üs istediği yalanına inanarak geçirmeye çalışanlar, şimdi de aynı ve daha açık kısırlık ve yetersizliklerini Sovyetler Birliği sevgisini sömürerek örtmeye özen gösteriyorlar. Sanki evde kalmış, yetmiş yaşında üç genç kız kardeşin yün eğirirken, «ben çok seviyorum, hayır ben, en çok ben» diye ağız dalaşı yapmasını hatırlatıyor. Sosyalizm adına sevgi sömürüsü ve yarışı yapmaları da belli bir tepkiyi doğuruyor.

Bunların her ikisini de yeneceğimizi, sanıyorum. Bunları yenmek, kütlelere sosyalizmi götürmek, yığınlara sosyalizmi içermek ve bunun içinde Sovyetler Birliği’nin ve tüm sosyalist sistemin başarılarına bıkmadan ve usanmadan anlatmakla mümkün. Bunlar yapılmıyor. Bunların yapılması gerekiyor.

«Sosyalizme Kemalizm SOSYALİST İKTİDAR : Kitabınızda sa-
içerilmiştir, Çıkarıyoruz dece bunu mu ele alıyorsunuz?»

Yalçın Küçük :

Hayır. İç ve dış politikayı birlikte ele alıyorum. Türkiye’de sosyalistlerin yazdıkları bir dış politika tarihi yok. İç ve dış politikayı yazarken solculuğu ve sosyalizmi ön plana çıkarıyorum. Yine yetmiş yılı kapsıyorum. Çıkardığım bir tek sonuç var : Türkiye’de sosyalist harekete Kemalizm sinmiştir, içerilmiştir. Bunu çıkarmamız gerekir. Sosyalizmden Kemalizmi çıkarmadığımız sürece ileri bir tek adım atamayız.

Kemalist tarih tezi ile Türkiye Komünist Partisi’nin tarih tezi arasında çok büyük bir ayrılık görmüyorum. Bunu gösterdiğimi sanıyorum. Milli Demokratik Tarih Tezi, Kemalist tarih tezi’dir. Bunu da gösteriyorum. Soğuk savaşın Türkiye’nin dışında değil içinde olduğu bunlarla ilgili. Ancak bu kadar değil.

Biraz daha ilerde. Kemalizmin siyasal hareketi olarak CHP biliniyor. Türkiye sosyalist hareketine CHP’nin sarı benzi sinmiştir. Türkiye sosyalist hareketi içinde en büyük sapkın akım CHP Komiserliği ve kuyrukçuluğudur. Türkiye sosyalist hareketi CHP’nin sarı benzini içinden atabildiği zamanlarda atılım yapıyor. 1961 - 1971 dönemi böyle bir dönem oluyor.

Bugün bu durum çok açık olarak görülüyor. Bu soruya 15 Ekim sabahı cevap veriyorum. Ve şu anda Yürüyüş Dergisi başyazarı olarak yazdığım son yazıyı hatırlıyorum. İlerici harekette en büyük günahın CHP ile AP arasındaki farkın abartılması olduğunu yazmıştım. Geniş yığınlar, CHP ile AP arasında büyük bir fark görmediklerini gösterdiler. İki yıldan az bir zaman aralığıyla CHP'ye verdikleri oyu geri alıp AP'ye verdiler. Çünkü geniş yığınlar, sosyalizm adına çıkan birçok kadrodan ve en azından bir noktada, daha gerçekçi, CHP ile AP arasında, işçi sendikası yöneticisi veya sol parti yöneticisi veya aydın ya da yazan ilericinin gördüğü farkı bir türlü bulamıyor. Kendi çaresizliği içinde birinden alıyor, diğerine veriyor.

Sosyalizm adına çıkanları ise CHP ile bunlar arasındaki farkı fazla göremediği için, önemli bir almaşık saymıyor. Bunları biraz da CHP'nin gençlik kolları sayıyor. Biraz yaşlı kimselerin hâlâ gençlik kollarında kalmalarına şaşıyor, ama biraz da eğleniyor. Gençlik kollarının türkülü toplantılarında hiss ediyor. Bunları dinledikçe biraz rahatlıyor. Bu rahatlama içinde pek de önemli saymadığı tercihini CHP ile AP arasında yapıyor.

Bu görünümü değiştirmedikçe bir adım daha ileri atamayız.

SOSYALİST İKTİDAR : CHP'nin sarı benzini sosyalist hareketin büyük hastalıklarından birisi sayıyorsunuz; nedenleri ne olabilir ?

Yalçın Küçük :

Tarihsel nedenleri var. TKP geleneğinde, 1920 yıllarında, komünizmin bir yaşam biçimi olarak değil de, bağımsızlığı sağlayıcı bir yöntem olarak ve aşırı ölçüde vurgulanmasının rolü var. Komünizmin bu yanı vurgulanınca ve Kemalizmin bağımsızlıktan yana bir ideoloji olarak gösterilebildiği ölçüde, bu gelişmenin önünde bir engel olarak çıkıyor. CHP, bütün operasyonlarını kendi soluna karşı geliştirmiş olan CHP, bunu iyi kullanıyor.

Ancak iş bu kadar değil. Türkiye Komünist Partisi'nin ve Türkiye komünistlerinin hakkını teslim etmek gerek. Özverilerini teslim etmek gerek. Bu sadece hapiste yatma özverisi değil. Büyük Ekim Devrimi'nden sonra dünyanın her yerinde, sadece Sovyet Rusya ve daha sonra Sovyetler Birliği'nde değil, dünyanın her yerinde ve bu arada Türkiye'de en büyük görev ilk sosyalist devleti yaşatmak olmuştur. Bu çok kutsal bir görevdir. Dünyadaki ilk sosyalist devleti yaşatma görevi,

bütün görevlerin önündedir. TKP burada üzerine düşeni yapmıştır. Yapması gerekeni yapmıştır. Türkiye'nin sosyalistleri üzerlerine düşeni ve fiyatlarını ödeyerek yapmışlardır.

TKP ve diğer bazı sosyalistlerin şimdi anlayamadıkları, Sovyet sisteminin, dünya sosyalist sisteminin yıkılmaz bir sağlamlıkta ayakta durduğudur. Şimdi iş Türkiye'de sosyalist iktidar mücadelesidir.

Sosyalist iktidar mücadelesinde sosyalistlerden başkalarının katkısı olmayacak mı ?

Yalçın Küçük :

Sosyalist iktidar mücadelesi, öncelikle, sosyalistlerin mücadelesidir. Türkiye Üzerine Tezler'in ortaya çıkardığı tablo şu : 1920 yıllarında TKP var. Büyük baskı altında tutuluyor. Sonra 1930 başlarında Serbest Fırka ortaya çıkıyor. İki de sol parti görülüyor. 1930 yıllarında bunlar kapatılıyor ve ikinci kitapta yazdım, çok büyük bir ihtimalle, TKP kendi kendisini tasfiye ediyor. 1945 döneminde Demokrat Partisi hareketi başlıyor. İki sosyalist parti kuruluyor. Kapatılıyor. 1960 döneminde Türkiye İşçi Partisi ortaya çıkıyor. Kemalistler ve kendilerini sosyalist olarak tanıtan ihtilalci demokratlar TIP'nin yaptıklarıyla yetinmiyorlar. 9 Mart özlemi içinde oluyorlar. 12 Mart geliyor ve partiyi de kapatıyor. Sonra Ecevit'in Mavi Dalgası geliyor. Cephe veya birlik adı altında, sosyal demokrasi yaftasıyla, kırk yıllık CHP allanıyor, pulanıyor ve iktidarda öncelikli bir yere konuyor. CHP ve Ecevit, sosyalist parti kapatma değil, sosyalizmin yığınlardan silinmesini üstleniyor.

Bugün, 15 Ekim sabahı bir tablo ortaya çıkmıştır. Sosyalizm mücadelesinde hep başkalarına öncelik tanıma, sosyalizmin güç kaybetmesine yol açmıştır. Sosyalizm kelimesinin üzerine kapanıp iktidarı başkalarına bırakma sürecinin sonuna gelinmiştir.

Şimdi bundan önemli bir ders ve sonuç çıkıyor: Sosyalizm dünyasına, üzerinde «demokrasi» yazılı bir kapıdan girme hayalleri sona ermelidir; demokrasi dünyasına üzerinde «sosyalizm» yazılı bir kapıdan girilecektir.

SOSYALİST İKTİDAR : Sosyalist iktidar mücadelesinde demokratlarla işbirliği yapılamaz mı ?

Yalçın Küçük :

Devrimci demokratlarla, evet. Fakat sıradan demokratlarla yapılamaz. Bunlar da kimler ? Ayrıca sosyalistlerin tek işi sıradan demok-

ratlarla işbirliği yollarını aramak veya onları yola getirmeye çalışmak olmamalı. Tek sosyalist işlev olarak Halk Partisi'ni vaatlerinin sahibi olmaya veya tutarlı davranmaya çağırarak tam anlamıyla abesle iş-tigal etmek demektir. CHP, vaatleri, yerine getirmek için değil yığınları avutmak için yapıyor. CHP neden ve nasıl tutarlı olacak ? Dünyanın neresinde tutarlı demokrat var ki ? Sonra CHP tutarlı olursa, bunla-rın varlık nedeni ortadan kalkmayacak mı ?

Şunu ekleyelim : Televizyondaki seçim konuşmalarını izleyeme-dim. İzlemek için çaba da harcamadım. Ancak iki gün görebildim. Bi-rinde SDP'den bir inşaat işçisi, TIP'den bir profesör konuştu. İnşaat işçisi, tamamen yanlış fakat sürekli olarak sosyalizmden söz etti. Kendisini TIP'ten ve sosyalizmden uzak tutmaya özen gösteren profesörün konuşmasında ise sosyalizm kelimesi, galiba bir kez ve Türkiye ile ilgili olmayarak geçti. Hep demokrasiden söz etti. Bir diğer gün de SDP ve TIP Genel Başkanlarının konuşmalarına tesadüf ettim. Mehmet Ali Bey sürekli olarak yanlış ve haince bir sosyalizmi anlattı. Behice Hanım ise tam bir mazoşist tablo çizdi. Konuşmasında sosyalizm kelimesi ya geç-ti ya geçmedi. TIP üyelerinin nasıl öldüklerini anlattı. TIP ve dinleyen-lerden işittiğim kadarıyla TSİP, televizyonu sadece demokrasi mücade-lesini anlatmak için kullandılar. Şimdi sormak gerek : Eğer CHP tutarlı olacak olursa bunlara yer var mı ?

Galiba seçmen bunu görüyor. Bu kez CHP'ye oy vermezken «Tu-tarlı CHP» için de oyunu saklıyor,

Sosyalist İktidar :

Devrimci - demokrat ile neyi kastediyorsunuz ?

Yalçın Küçük :

İhtilalci demokrat ya da devrimci demokrat kavramı Lenin'e ait. Bunu, demokrat özde düzen değişikliği için kavga edenleri tanımlamak için kullanıyoruz. Bunların kendilerini ne saydıkları önemli değil. Rus-ya'da es - er'ler, Sosyalist Devrimciler, adları üstlerinde kendilerini sos-yalist sayarlar. Lenin, bunları, ihtilalci demokrat kategorisi içine soku-yor. Türkiye'de öğrenci gençlik bunun içine giriyor. Tabii kavga edenî. Yoksul köylünün Türkiye'de ciddi bir politik hareketi olmadı. Tezler'in her iki kitabında bu nokta üzerinde ısrarla duruyorum. Ancak, yoksul köylülüğün devrimci bir politik hareketi olabilir. Olursa buraya girer.

Sosyalist iktidar mücadelesi için bunların yerini iyice belirlemek şart. Bunlar sosyalist olmayan fakat içlerinden sosyalizme kazanılacak

çok değerli kadroların bulunduğu bir büyükçe kategoridir. Bunlarla tartışmak ve çok sert tartışmak gerekli. Ancak bunları goşist diye; ya da bireysel terörist diye reddetmek mümkün değil. Bir defasında beş, altı veya yedi kişinin birden öldürüldüğü ve ölümlerin hüviyet cüzdanı kayıp ilanlarına benzediği bir ülkede bireysel terör deyimi çok hafif kalıyor. Biraz ciddi olmak gerekiyor. Politikada kullanılan kavramlar konusunda çok titiz olmak gerek.

Türkiye’de solcular, demokrasi gerekçesiyle ve MHP ile mücadele adı altında CHP’nin kendisine ve Türkiye’yi Küçük Asya’dan alıp Brüksel’deki NATO karargahına bağlamasına razı oluyorlar. CHP’nin solu ipotek altında tutabilmek için MHP’ye ihtiyacı olduğunu görmezlikten geliyorlar. Devlet legalitesinin açığa çıktığı bir dönemde Türkiye’de burjuvazinin, sosyalistleri dar kalıpları içine sıkıştırıp, gözlerine bir demokrasi at gözlüğü takmak için MHP gibi bir örgüte ihtiyacı olduğu unutuluyor. CHP’nin bir sermaye partisi olduğu unutulduğu için. Sonra da MHP ile etkin bir mücadele içinde bulunan ihtilalci demokratlar «bireysel teröristler» olarak bir kenara atılıyor.

«Leninizm, Marksizme
İçerilmiş Ateşli Bir
Kokudur»

SOSYALİST İKTİDAR : Ancak, bilimsel teoride demokratlarla iş birliğine yer yok mu?

Yalçın Küçük :

Bilimsel teori, tarihi bilimsel olarak yaşamakla zenginleşiyor. Tarihi olduğu gibi değil fakat bilimsel olarak yaşamak, Tezler’in ikinci kitabında üzerinde çok durduğum bir sorun oldu. Pratiği soyutlayarak yaşamak gerekiyor. Bilimsel teorinin ve Sovyetler Birliği’nin Kemalizm’e bakış açısını biliyoruz. Bunu bilimsel olarak değiştiriyoruz. Kitapta, TKP’nin, şimdi Türkiye Üzerine Tezler’in birinci kitabının üçüncü baskısı için hazırladığım yeni bir bölümde, Kemalizm’in özgün dönemi olarak nitelendirdiğim, 1930 yıllarında ve çok büyük ihtimalle kendi kendisini tasfiye etmiş olmasını kınıyoruz. Aynı şekilde Mısır Komünist Partisi’nin de Nasirizm’in hatırı için kendi kendisini kapatmasını eleştiriyorum.

Devam etmeden, bir noktayı söyleyeyim : İkinci kitabı yazarken yararlandığım kitaplardan birisi de Barış Derneği Başkanı Mahmut Dikerdem’in büyükelçilik anıları oldu. Nasirizm’i çok sağlıklı bir biçimde ele alıyor. Nasirizm ile Kemalizm arasında akrabalık var.

Kemalizm, tek ülkedeki sosyalist devleti yaşatma döneminin komşu rejimidir Nasirizm, soğuk savaş döneminin önemli bir rejimidir. Şimdi

ise bunların her ikisi de geride kalıyor. Şimdi ve en azından bu gerçeklerle «kapitalist olmayan yol» türünden geliştirmelerin gözden geçirilmesi gerekli oluyor.

SOSYALİST İKTİDAR : İttifaklar sorunu ve ihtiyacı ortadan kalkıyor mu ?

Yalçın Küçük :

Kesinlikle hayır. Ancak ittifakın sınıflar arasında yapıldığını unutmamak gerekli. İttifakın her zaman sınıfsal bir özü var. Bu, bir. İkincisi çok daha önemli. Tezler kitaplarında ve burada söylediğim, ittifaklara karşı çıkmak değildir. Bir : İttifak sözü ede ede sosyalist hareketin güçlenmesi sorununu unutmak. İki : Demokrasi sözü ede de, sosyalizm ve sosyalist iktidar mücadelesini unutmak.

Burada Lenin çok açık. Nisan Tezleri'nde çok açık. 1917 Nisan ayında geliştirdiği tezlerle partisinin isminin değiştirilmesini istiyor. Şunları yazıyor :

«Bir Komünist Parti'ye uygulandığı zaman demokrasi deyimi sadece, bilimsel olarak doğru olmamakla kalmıyor, 1917 Martı'ndan itibaren sadece ihtilalcilerin gözlerine takılmış ve onların, cüretle ve özgür olarak, kendi inisiyatifleriyle, yeniyi, işçi - Köylü ve diğer Vekiller Sovyetini, devlet'in tek iktidarı ve her biçimde devletin erimesinin habercisi olarak kurmalarını önleyen at gözlüğü oluyor».

Lenin'in Toplu Eserleri'nin yirmi dördüncü cildinde var. Aynı ciltte Lenin'in, yine Nisan ayında yaptığı mevcut partileri sınıflaması da yer alıyor. Menşeviklerin Sosyal Demokrat Partisi ile Sosyalist Devrimciler'in «sosyalizm karşısındaki tutumları» konusunda şunları yazıyor : «Sosyalizmden yana, ancak sosyalizmi düşünmek veya gerçekleştirmek yönünde hemen pratik adımlar atmak için vakit çok erkendir». Üzerinde durulması gereken nokta burası. Tabii bugün Türkiye'de Rusya'daki 1917 yılının Nisan ayı yaşanmıyor. Ancak çok açık görüüyor. Demokrasi at gözlüğünü takmış olanlar, sosyalist iktidardan altı ay önce bile zamanın sosyalist iktidarı düşünmek için çok erken olduğunu düşünüyorlar. Çünkü bunlar için, demokrasi için mücadele sosyalist mücadelenin bir gereği değil bir yaşam biçimi oluyor. Hiç akıllarından çıkmıyor. Bu, akıllarından çıkmadığı için de, sosyalist iktidarı düşünemiyorlar. Söylemek istediğim, bu.

SOSYALİST İKTİDAR : Ancak...

Yalçın Küçük :

Ancak söylemek istediğim bir başka nokta var. Leninizm, Marksizme içerilmiş bir ateşli kokudur. Leninizm, Marksizmi, menşevizm tuzağından kurtarma girişimi ve başarısıdır. Bu yüzden Leninizme, Marksizmi, menşevizm tuzağından kurtarma girişimi ve başarısıdır. Bu yüzden Leninizme, yirminci yüzyılın Marksizmi demek çok büyük ve çok haklı bir övgüdür. Gerçeğin söylenmesi anlamında övgüdür.

Leninizm, hülyalı bir bilimdir. Okunması özeni gerektirir. Sosyalist iktidar arifesinde, sosyalist iktidar eşiğinde Lenin bunu yazıyor. 1905 çevresinde yazdıklarına da bakmak gerekiyor.

Toplu Eserler'in on birinci cildinde «iki Taktik» var. Bunda da şu : «Biz Marksistler, proletarya ve köylülük için, gerçek özgürlüğe giden, burjuva özgürlüğü ve burjuva ilerleme yolundan başka bir yol olmadığını ve olamayacağını, bilmeliyiz. Şimdi sosyalizmi yaklaştırmayın, tam siyasal özgürlükten, demokrat bir cumhuriyetten, proletarya ve köylülüğün devrimci demokrat diktatörlüğünden başka bir aracı olmadığını ve olmayacağını bilmeliyiz».

Aynı cildin bir başka yerinde de şu var :

«İşçi sınıfı, bu yüzden, kapitalizmin en geniş, en özgür ve en hızlı gelişmesi ile en mutlak bir biçimde ilgilidir. Kapitalizmin geniş, özgür ve hızlı gelişmesini engelleyen tüm eski düzen kalıntılarının kaldırılması işçi sınıfının mutlak yararındır».

On birinci ciltte yer alan ve 1905 burjuva - demokratik devrimi dönemini yansıtan bunlarla, yirmi dördüncü ciltte yer alan sosyalist iktidar eşiğini içeren görüşler arasında bağlantı ne olabilir ? Çelişki mi var ? Çelişki yok. Sadece Lenin'in sisteminin en temel yasası olan eşitsiz gelişme yasasının işleyişi var. Eşitsiz gelişme yasası hesaba katılmadan okunduğunda görüş değişikliği olarak değerlendirilebilir. Eşitsiz gelişme yasası üzerinde okunduğu zaman, Leninizmin kendisi ortaya çıkar.

SOSYALİST İKTİDAR :

Burada eşitsiz gelişme yasası nasıl işliyor ?

Yalçın Küçük

Eşitsiz gelişme yasası üzerindeki çalışmalarım henüz başlangıç

aşamasında, Althusser, Marx'ın diyalektiği ile Hegel'in diyalektiği arasındaki farkı eşitsiz gelişme yasasına bağlıyor. Bundan iki yıl önce bir dergide yayımlanan bir çalışmamda bunun doğru olmadığını belirttim. Marx'ta, temel bir yasa olarak ve Marx'ın sistemini belirleyen bir konu olarak eşitsiz gelişme yasası olmadığını ileri sürdüm. Kuşku yok, bu yasanın farkında. Ancak Marx'ın sisteminin ortasında değil.

Örneğin **Komünist Manifesto**'da eşitsiz gelişme yasası görülmez. Kapitalizm, her yerde ve çok çeşitli cephelerde eşit adımlarla ilerleyen bir kuvvet ve bir ordu gibidir. Ancak 1848 Avrupa Devrimleri, Marx'ı eşitsiz gelişme yasasının acılığıyla karşı karşıya getiriyor. Burjuvazinin kendi kendine ihanetini görüyor. Bu, Marx'ın düşüncesini etkiliyor. Fakat kapitalizmin hızlı gelişme süreci etkin olduğu için, eşitsiz gelişme yasası ortaya çıkamıyor. Örnek olsun, Gotha Programı bunun çok açık örneği. Gotha Programı'nda sosyalizmin önünde başka bir aşama yok.

Marx'da parti kavramı, Leninist anlamda, 1848 ihtilallerinden sonra çıktı. Lenin, açıkça söylemese de, eşitsiz gelişme yasasına dayandığı için Leninist parti kavramını geliştirdi. Rosa Lüksemburg, çok büyük ihtimalle, eşitsiz gelişme yasasını göremediği için Lenin'in parti anlayışını kavrayamadı. Lenin, parti kavramı ile proleteryanın katılımıyla demokrat ve dolayısıyla burjuva aşamayı aynı zamanda geliştirdi.

Şunun için : Sosyalist mücadelenin ilerlediği bir zamanda tamamlanmamış demokrat görevler ve bunu yapmaktan korkan, çekinen burjuvazi vardı. Demokrat işlevler olacak ve sosyalist mücadeleye iyice girmiş proleterya partisi olacak ve büyük bir doğallıkla burjuvazi demokrat işlevleri yerine getirmekten çekinecek. Lenin, bunu gördü ve yaşadı. 1789 türünden saf burjuva devriminde işçi sınıfı ve emekçiler, tabandan katıldılar ve tabandan ittiler. 1900 yıllarında, proleter hareketinin ilerlediği fakat burjuvazinin ilerlemesinin, karşılaştığı engeller karşısında tıkanıp durduğu durumlarda, Lenin, proleteryanın yönetime de katılımıyla, ortak olmasıyla, demokrat ihtilali tamamlama düşüncesini geliştirdi.

Lenin'in yaptığı Marksizmi yaratıcı bir biçimde anlamak ve anlatmak oldu. Eşitsiz gelişme yasası, feodal, burjuva ve geleceğin sosyalizmine ait güçleri aynı zaman kesitinde yoğunlaştırdı. Aşama burada çıktı.

Ancak Marx ve Lenin'i çok büyük bilim adamı yapan bir yan var. Temel eğilimi açıkladıkları zamanda bile bunu düzelten veya geliş-

tiren, embroyonik türden eğilimleri de belirtmekten geri kalmadılar. nin, sosyal demokratların, «burjuvazinin kendi çıkarlarına ihanet ettiğini, özgürlük hedefine ihanet ettiğini, burjuvazinin tutarlı demokrat olma yeteneğinden yoksun olduğunu» sık sık vurguladıklarını yazdı. Dokuzuncu ciltte ve yine «İki Taktik» adlı çalışmasında. «Burjuva demokrasisi doğrultusundaki zorunlu değişikliklerin çok yavaş, gayet tedrici, çok tedbirli, kararlılıktan uzak, ihtilaller yerine reformlarla gerçekleşmesi burjuvazinin çok yararınadır».

1917 Nisan ayında ise durum çok daha değişiktir. Demokrasi ve bu anlamda demokratlar, demokrasinin geliştirilmesinin önündeki engellerdir. Bundan sonra demokrasi, ancak başka bir türde ve sadece sosyalist iktidar ile gerçekleştirilebilir. Yeni bir demokrasi dünyasına ancak üzerinde «sosyalist iktidar» yazan bir kapıdan geçilebilir. Lenin, bu kapıdan geçti. Leninizmi tüm dünyaya tanıttı.

Eşitsiz gelişme yasasına göre, demokratlarla sosyalistlerin ilişkisi, bir doğru çizgide ve metamatikçilerin deyimi ile, doğrusal olarak, gelişmiyor. Demokratlarla sosyalistleri, yan yana veya karşı karşıya getirebiliyor.

«Hindistan Cevizini
Kırmalıyız»

SOSYALİST İKTİDAR : Seçimlerin yapıldığı ve bu Dergi'nin de oy verilmesini istediği partilerin bu kadar az oy aldığı bir zamanda, sizin deyiminizle, üzerinde «sosyalist iktidar» yazan kapı ne kadar uzakta?

Yalçın Küçük :

Nesnel şartları var. Öznel koşulları çok eksik. Bu eksiklik, bu Dergi'nin de desteklenmesini istediği partilerin kampanyalarıyla da sergilendi. Daha önce de söyledim. Bu kampanyada sosyalizm flamasını, sosyalizmden çok uzak Sosyalist Devrim Partisi'ne terktiler. Şimdi de öyle sanıyorum, kendi durumlarından daha çok, CHP'nin kaybettiği oylar için üzülüyorlardır. Alamadıkları oylar için değil, CHP'nin kaybettiği oylar için üzülüyor, olmalılar.

Şundan emin olmak gerek. Nesnel koşullar var. Öznel koşullar çok eksik. Ancak tümüyle yok değil. Solculuk çok yangın. Yatay ve yüzeyel bir biçimde yaygın. Buna karşın mevcut sosyalist örgütler birer Hindistan cevizi olmuşlar. Sosyalizmin ak özünü saran birer kalın ve kırçıl kabuk olmuşlar. Bu kabuğun kırılması gerekli.

Üstelik çok gerekli. Son on yıl içinde Türkiye'nin solu aşırı ölçüde politize oldu. Ancak çok ilginç bir durum ortaya çıktı. Aşırı ölçüde politizasyonun, hiçbir ölçüde politizasyon olmadığı ortaya çıktı. Bilimsel sosyalizmin çok sözü edildi. Bilimsellikten uzaklaşıldı. Herkes sadece politik olarak düşünmeye başladı politikadan uzaklaştı. Geniş yığınlardan, kütleleri kucaklamaktan söz edildi. Kütlelerle araya bir duvar çekildi.

Sosyalist kadrolarla kütleler farklı dille konuşan kimseler olmaya başladılar. Birbirini anlamıyorlar. Sosyalist mücadele, bilimsellik adına, politizasyon adına, kütlelerle kucaklaşma adına çok az sayıda uzmanın anladığı, yayınlarının doktor reçeteleri gibi ayrı bir beceri ile okunabildiği bir alan haline geldi.

Artık bunun dışına çıkma zamanı geldi. Hindistan cevizini kırmak gerek. Sosyalist aklığı geniş kütlelere götürmek gerek. Geniş kütleleri sosyalizme ateşlemek gerek. Bunu yapmak mümkün.

SOSYALİST İKTİDAR : Son iki sorumuz daha var. Birincisi kitabınızla pek ilgili değil. MHP'nin durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz ?

15 Ekim sabahında ve ilk bilgilere bakarak, MHP'nin Türkiye ölçüsünde bir parti olmadığını ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Bazı yerlerdeki oylara ve örgüte dayanıyor. Bunu normal karşılıyorum.

Ancak bu soruyu Türkiye Üzerine Tezler'in ikinci kitabında geliştirdiğim düşünce ile cevaplandırabilirim Mehmet Ali Aybar'ı Türkiye sosyalizminin simyacısı olarak niteliyorum. Simya, kimya öncesidir. Kimyanın ilk ve bilim öncesi dönemidir. Kimyanın doğumuna katkısı vardır. Fakat asıl özelliği kimyanın gelişmesine engel olarak çıkmasında yatar. Türkes ise Türkiye faşizminin Mehmet Ali Aybar'ıdır. Faşizme katkısı çoktur. Fakat bir faşist olarak da ciddiye almıyorum.

SOSYALİST İKTİDAR : Türkiye'de bir faşist tehlikeye ihtimal vermiyor musunuz ?

Yalçın Küçük :

Bu tehlikeyi atlatmak için ileri atılmak gerek. Bu demokrasi mücadelesiyle önlenemez. Sosyalist mücadele ve sosyalist iktidar mücadelesiyle çözülür..

Ayrıca Türkiye'ye faşizm gelecekse tepeden gelir. Fakat şu anda bir askerî müdahale beklemiyorum. Tezler'in her iki kitabında da şu ortaya çıkıyor. Türkiye Ordusu, iddia edildiği gibi ve gerçekten Latin Amerika ordularına benzemiyor. Hep program olduğu zaman harekete geçiyor. Hiçbir zaman programı kendisi geliştirmiyor. Dışında hazırlanıyor.

Hareket Ordusu, Selanik'ten İstanbul'a gelirken elinde, kendi dışında geliştirilmiş bir program vardı. Kurtuluş savaşında silahlı kuvvetler ve komutanların elinde, İttihat ve Terakki tarafından geliştirilmiş bir program vardı. 1960 yılında üniversite, basın, aydınlar tarafından geliştirilmiş üniversite özerkliği, yeni anayasa, çift meclis gibi bir program vardı. Mart 1971 öncesinde biri ihtilalci - demokratlar ve diğeri büyük sermaye tarafından geliştirilmiş iki program vardı. İkincisi daha çok silahlı kuvvetlere mal edildi. Demek ki Türkiye Ordusu hep müdahale ederken kendi dışında geliştirilmiş ve kendi içine sokulmuş bir program ile hareket etti. Bugün böyle bir program yok. Hazırlanması zaman alacak.

Ayrıca bu işler öyle sanıldığı kadar mekanik olmuyor. Bir defa sermayenin yarattığı Ecevit'in Mavi Dalgası'nın sönmesi gerekiyor. Ecevit, 1960 yıllarında demokrasi mücadelesinin simyacısidir. Bu dalga sönüyor. Ancak bu seçim yenilgisi ile tümünden silindiğini düşünmek çocukça bir iş olacak. Unutmamak gerek : Ecevit, bitmiş sayılan Demirel'i diriltti. Ecevit, prestijinden çok yitirdi. Fakat henüz bitmedi.

İkincisi, aklı selime uygun görülür, Türkiye burjuvazisi ve emperyalizm mutlak bir CHP - AP Hükümetini denemek ister. İkinci kitapta gösterdim : CHP ile AP veya CHP ile DP ne zaman birbirine yaklaşırsa sosyalist kadrolara ve işçi sınıfı ile emekçilere yeni bir darbe indiriliyor. Şimdi böyle bir deneme daha sahneye konacak. Ancak hem Ecevit'in ve hem de Demirel'in politik gelecekleri bu ortaklıktan kaçınmayı gerektiriyor. Açıkça karşı çıkmayacaklarını, fakat, engelleyeceklerini sanıyorum.

Herhalde, bu tartışmanın da geçmesi gegerikoyr. Ya bir CHP - AP yaşayarak ya da çok büyük olasılıkla, bunun yaşanmamış olmasına kızarak. Bu dönem aşılacak.

Bütün bunlar bir müdahale için zamanı gerektiriyor. Çok uzun olmayabilir. Fakat yine de bir zamandır. Bu zaman değerlendirilmeli.

İŞÇİ-KÖYLÜ BAĞLAŞIKLIĞI VE İKTİDAR SORUNU

Teoman TAŞER

Günümüz Türkiye'sinde «devrim» sorunu tartışılırken «işçi sınıfının öncülüğü» artık «olsa da olur olmasa da» türünden biri iki sapkın çizgi dışında her çevre tarafından kabullenilmiş durumda.

Ne var ki, «devrim» sorunu tartışılırken, Marksizm - Leninizmin en hayati konularından biri olma niteliğini taşıyan işçi - köylü bağlaşıklık sorunu bugüne kadar net bir biçimde incelenip ortaya konmuş değil. Böyle olunca da, sorunun gerektirdiği görevlerin yerine getirilmemesinde elbette söz etmek bile mümkün değil.

Günümüzde, Sosyalist Devrim'in supjektif koşullarının kotarılması görevi sosyalistleri beklerken, işçi - köylü bağlaşıklığı, çözümlenmesi gereken bir sorun olarak kendini apaçık dayatıyor. Söz konusu sorunun çözümlenmemesi halinde, köylülük, geleceğin bir «işçi sınıfı, iktidarı» nda ortaya çıkacak bir karşı devrimde kesinkes burjuvazinin safında yer tutacak ölçüde mülkiyetçi düzene bağımlıdır ve en önemlisi iki büyük burjuva partisi, AP ile CHP arasında, seçimden seçime bir o bir de bu yana sallanmaktadır ve nihayet kesinkes örgütsüz bir yığın durumundadır.

BAĞLAŞIKLIK VE İKTİDAR SORUNU

«Orda bir köy var uzakta, gitmesek de, görmesek de, o köy bizim köyümüz..» türünden mısraların süslediği utopyacı dönemden, Aybar'ın «marabalarım, ırgatlarım, yarıcılarım..» populizmine, oradan da mavi gömleklili beyaz güvercinli umut tüccarlarının «kalkınma köylüden başlayacaktır» tafralarına doğru süzülüp geldi köylü sorunu.

Tabii bu arada sahnede Kemalizmin «köylü milletin efendisidir» sözleri ile Maoculuğun «hareketin öncüsü yoksul köylü olacaktır» hezeyanları da duyuldu. Sahnenin bir kıyısında ise kendini dev aynasında seyredip Narsizm nöbetleri geçiren bir partinin bugün merkez yönetiminde olan bir üyesinin kongrede söylediği sözler kulakları tırmalıyordu. «Bugün ne AP, ne de CHP köylülüğün partisi değildir. O halde köylülüğün ayrı partisi yoktur. Köylülük, ayrı politik örgüt altında mı, yoksa başka türlü mü olur ittifak sorunu nasıl halledilecektir?»

İşçi - köylü bağlaşıklığı sorunun ayrıntıları üzerinde durulabilir. Ancak işin gelip düğümlendiği bir tek nokta var kanımızca. Tüm eksiklik-

ler, yetersizlikler, sorunun üzerine eğilmedeki isteksizlikler, kanımızca bu noktada bağlanıp kalıyor : **Devrime niyetsizlik.**

Devrime niyetsizliğin vardığı nokta ise Marksizm - Laninizmin en temel sorunlarından birini unutmak, dikkate almamak biçiminde belirginleşiyor. Devrime niyetlenmek, iktidar'a niyet etmek demektir. Devrim için hazırlanmak demek, işçi sınıfı iktidarını hedeflemek demektir. İşçi sınıfı iktidarını hedeflemek, kurmak ve yaşatmak ise işçi sınıfının emekçi kesimlerle ve en başta köylülükle bağlaşıklığının tohumlarını daha bugünden atmak demektir.

Oysa bugüne dek yapılanlara bir göz attığımızda, varılan yargının «demokratikeşme» mücadelesinden öteye geçmediğini görüyoruz. İşçi sınıfının, en temel bağlaştığı olması gereken köylülük, özellikle 12 Mart döneminden sonra, «demokrasi mücadelesi» ile sınırlı bir platformun zaman zaman akla geldikçe sözü edilen bir faktörü oldu çıktı. Köylülüğün konumu, buna indirgendi.

Böyle bir sınırlama getirildikten sonra, konunun ele alınışı da bu sınırlama doğrultusunda gerçekleşmektedir. Yani açıkçası, sorun hiç önemsenmemektedir. Ya böyle oluyor; yani hiç ciddiye alınmıyor ya da abartıldığı için bir başka sampayı da beraberinde getiriyor. Örnek mi, verelim : Köylülük, parlamentarizm 15 ilde örgütlenme şartını koyduğu zaman hatırlanıyor. İşte bundan sonra «eli çantalı» parti memurları dere tepe demeyip «sosyalist» imzacı aramaya çıkıyorlar. İş örgütlenmeye (ama bilimsel sosyalist örgütlenme) geldiğinde köylülük sorununun karşısına uvrüyor (işçilik dikiliyor) ama sorun parlamenter açıdan örgütlenmekse, o zaman köylülük hatırlanabiliyor.

Tüm bunlar için Lenin ne diyor, bir de ona bakalım :

«..Devrimden korkanlar, proleterleri iktidara götürmek istemeyenler, elbette ki devrimde proletaryanın müttefikleri meselesine ilgi duymazlar.. II Enternasyonal kahramanlarının köylü meselesine karşı alaycı tavırları, kendi aralarında olumlu bir işaret, hakiki Marksizmin bir belirtisi olarak kabul edilir. Gerçekte burada Marksizmin zerrisi yoktur. Çünkü, proletarya devriminin arefesinde, köylü meselesi kadar önemli bir meseleye karşı ilgisizlik, proletarya iktidarının reddinin öteki yüzü, Marksizme ihanetin şüphe götürmez bir delilidir..» (1)

Bir zamanlar sanki bir «moda» gibi tartışılan konunun, 12 Mart'tan sonra bu «moda» niteliğini de yitirdiği gözlemlenebilir. İçi - köylü bağ-

laşıklığının başlarda ele alınış biçimi, çözümün sağlanması yolunda getirilen önerilerin sunulduğu, sorunun, **iktidar** sorunundan kopuk olarak ele alındığını kanıtlar niteliktedir. Bir başka deyişle, iktidar sorunu gündemde iken, eksik ve yanlış da olsa sorun en azından ele alınıyordu. Ancak iktidar sorunu güncelliğini yitirir yitirmez (daha doğrusu bu perspektif unutulur unutulmaz) işçi - köylü bağlaşıklığı sorunu bir bütün olarak kenara bırakılıverdi. Hele hele «güncel görev demokratikleşmedir» saptamasından bu yana, ortaklıkta çeşitli adlarla boy gösteren akımlar kah umut balonu şişiren 2 yıllık CHP hükümeti aracılığı ile ve nihayet geçtiğimiz 14 Ekim seçimleri aracılığı ile sorunu burjuva partilerinin gündemine kaydettiler. Burjuvazinin kuyruğuna takılanlar, işçi sınıfını burjuvazinin kuyruğuna takanlar, köylülüğü burjuva partilerinin kuyruğuna bütünü ile takmakta neden tereddüt edeceklerdi ?

Türkiye'nin koşullarında, «**Sosyalist İktidar**» hedeflemeyen, görüş ve eylemlerini bu doğrultuda geliştirmeyen, kodrolarını yine aynı doğrultuda eğitmeyen, örgütlenmesini bu amaçla biçimlendirmeyen her hareket, yaptığı işe ne ad verirse versin, gerçekte yaptığı şudur : Çok ama çok iyiniyetli bir «demokrasi mücadelesi», artık pek de o kadar «iyi niyetli» olmayan bir CHP'cilik artık aktif CHP destekçiliği ya da boykot çıkmazı.

Sorunu, daha ayrıntılı boyutları ile ileride de ele alacağız. Buradaki amaçımız ise, konuyu genel bir bakış açısını verebilmektir.

Kurtuluş Nerede ?

Köylülüğün, yazgısı, her zaman yedek güç olmuştur.

Köylülük, burjuva demokratik devrimlerde burjuvazinin yedek gücü olmuş, günümüzde, yani «kapitalizmden sosyalizme geçiş çağında» ise işçi sınıfının en önemli bağlaşığı olmuştur.

Çağımız koşullarında, burjuva demokratik devrim de söz konusu olsa, onun öncüsü işçi sınıfıdır ve onun en önemli bağlaşığı köylülüktür. Aynı köylülük, sosyalist devrim'de ve proletarya diktatörlüğünün kuruluşunda da işçi sınıfının yine en temel bağlaşığıdır. Köylülüğün bu konumunu reddedip ona bir takım «öncülük»ler yüklenmesi, «temel bağlaşığı» olma konumunun önemini abartıp onu «tek başına öncülük» düzeyine çıkartmak, işçi sınıfının ve Sosyalist Sistem'in önemini yadsımasını da beraberinde getirir.

Devrimci misyonunu çoktan tüketen burjuvazinin içinde bulunduğumuz çağda, köylülüğe, burjuva demokratik devrim adına olsun, ya da

adını daha «devrimci» yapıp Milli Demokratik Devrim adına olsun ve-
receği hiçbir şey yoktur. Burada özel olarak «köylülük» genel deyimini
kullanıyoruz; çünkü tartışma çerçevesini anti feodal mücadele oluş-
turuyorsa, bu genel deyim kullanılması daha yerindedir.

Bu «köylülüğün» gelişen kapitalizmin bağrında ayrışmalara uğra-
dığı da bilinmektedir. Bu ayrışma süreci, ağır da cereyan etse, toplum-
sal bir gerçektir. Kapitalizmin gelişmesi ile ortaya çıkan mülküzleşme
olayı, köylülük içinde tarım proletaryası, yoksul ve az topraklı köylülük
(yarı proleterler) küçük köylü, orta köylü, zengin köylü, büyük kapita-
list işletme sahipleri gibi kategoriler yaratmıştır.

Bunların arasında tarım işçileri ve yoksul köylülük, kır burjuvazisi
ile, emek - sermaye çelişkisi çerçevesinde giderek artan bir çatışma
içindedir ve emek - sermaye çelişkisinin doğal çözümü olan Sosyalist
Devrim'de bu iki kesim, işçi sınıfının doğal müttfikleridir (hatta tarım
işçilerini bizzat işçi sınıfı içinde saymak gerek).

Bunlara kısaca değindikten sonra, devrime giden yolda kimi du-
rumda burjuvaziyi kimi durumda da işçi sınıfını yandaş olarak yeğle-
yen «orta köylü»nün tarafsızlaştırılması en can alıcı sorunlardan biri
olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bu, bir başka incelemenin konusu
olacak kapsamda bir sorundur.

Yazıda asıl üzerinde durmak istediğimiz nokta, bağlaşıklık sorunu
ile iktidar perspektifi arasındaki kopmaz ilişkidir. «Demokratikleşme»
süreci, işçi sınıfının iktidar mücadelesinde elbette geçirilebilecek ya
da reddedilecek bir olgu değildir. Ancak «demokratikleşme» sürecinin,
iktidar mücadelesinin, sosyalist mücadelenin bir yan ürünü olduğu da
unutulmamalıdır. Tüm perspektifini «demokratikleşme» ile sınırlayan
bir hareketin ya da çizginin, ele aldığımız işçi - köylü bağlaşıklık soru-
nunu ciddi bir biçimde ele alması mümkün değildir. Çünkü, dediğimiz
gibi, işçi - köylü bağlaşıklık sorununda, çözüm anahtarı iktidar olayı-
dır, iktidar perspektifidir. «Köylü meselesi, genel proletarya diktatör-
lüğü meselesinin bir parçasını teşkil eder ve bu yüzden Leninizmin en
hayati meselelerinden biridir.» (2)

Söz konusu «bağlaşıklık» konusunda, bugünü kadar yapılanlar
-hem çeşitli ülkelerde hem de ülkemizde- dönüp dolaşıp, zaman za-
man anti - marksist bir noktada dögümlenmektedir. Bu anti - marksist
noktayı şöyle özetleyebiliriz: Küçük meta üretimi yapan küçük mülk
sahibi köylünün gericiliğinin temeli olan «mülkiyet tutkusu»nu pekiştir-

mek, küçük üretimi koruyup güçlendirmeye çalışmak (yani akıntıya kürek çekmek; küçük, orta ve zengin köylüye (hangi yasal sınırlama nedeniyle olursa olsun) mülkiyet garantisi vermek ve nihayet, özünde kapitalizmin ezip bunalttığı bu kesime yine kapitalizm sınırları içerisinde sözde «ileri» çözümler vadetmek.. Kısacası, ilerilik adına yapılan, mülk sahibi kesime, mülkiyetin nasıl korunabileceğinin anlatılmasıdır.

Bir Kez Kıvılcım Tutuşursa.

Günümüzde burjuvazi, kapitalist gelişimini sağlarken, «mülkiyet» kavramının zedelenmemesine büyük özen göstermektedir. Kendine yararlı olan atılımları ise, 19. yüzyıldaki gibi «devrim»le değil, kimi reformlarla gerçekleştiriyor. Hatta Türkiye gibi ülkelerde bu bile «sakıncalı» bulunup savsaklanabilmektedir.

Örnelemek gerekirse, Türkiye'nin doğusunda ve güneydoğusunda gözlemlenen feodal artıklar temizlenirken bir yandan 12 Mart'ın Cumhurbaşkanı Sunay'a bile «bugün 210 köy sahibi ağalar var» dertirtilmekte, faşist MHP çetelerine «Urfa'da toprak reformu» vaatleri verilmekte, öte yandan da «feodal ağanın bile elinde olsa, mülkiyet mülkiyettir» biçiminde göstermelik sözlerin ve girişimlerin güvenceleri sağlanmaktadır. Korku, mülkiyetin özüne ufak ufak ilişildiğinde bile kıvılcımın ormanı tutuşturması korkusudur. Burjuvazi, genel olarak özel mülkiyeti tehdit eden siyasal hareketin netleşmesi ile birlikte, özel olarak şu ya da bu mülkiyet biçimine (örneğin feodal mülkiyet) karşı olma konumunu da bütünü ile yitirmiştir.

Başka örnekler de verilebilir. Burjuvazi kendi enerji sorununu devlet eliyle daha ucuz bir biçimde çözümleyebilmektedir. Pili bitmiş kömür madenlerinin devletleştirilmesi de bu amaca yöneliktir. Ancak böyle olmasına rağmen salt «mülkiyetin bakireliği bozulduğu» için burjuvazi açısından hayli masumana bu girişim bile büyük tepkiler doğurmaktadır.

O halde burjuvazi, mülkiyetin özüne hanel getirtmeden geri üretim artıklarını tasfiye etmek zorundadır. Bunu nasıl gerçekleştirecektir ?

Bunun yolu, kapitalistleşmenin belirli ölçütleri (Lenin'in de kullandığı ölçütler) ele alınarak açıklanabilir. Üretilen ürün türünde yapılan değişiklikler, teknolojinin tarımda yaygınlaştırılması, pazara açılma, köy mülkiyetinin parçalanması gibi alanlarda, mülkiyetin özüne dokunmaksızın sağlanan gelişmeler sosyalistlerin neyi hedeflemeleri gerektiğini daha açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

Örnek olarak, geçtiğimiz kısa dönemde gerek Birinci ve ikinci MC iktidarlarının, gerekse CHP iktidarının yaptıklarını alabiliriz. Demirel, «Türkiye'yi karış karış gezeceğim, yollarda cekedim tozlanmayacak» deyip bir asfaltlama çabasına girişti. Büyük ölçüde başardı da. Demirel'in Anadolu'da hızlandırdığı bu iş, CHP tarafından KUP (Köye Ulaşım Projesi) ile Doğu'ya kaydırıldı. Ulaşım ağları ve bunların üzerindeki motorlu taşıtlar, kapitalist pazar ekonomisinin hem simgesi, hem de hızlandırıcıdır.

Örneğin bir Denizli'nin Adıgüzeller barajı, 1974 yılında Ecevit'in planlayıp 1976'da Demirel'in başlattığı Denizli - Aydın - Söke ovası «ürün değiştirme» girişimleri, sayılabilir göstergeler arasındadır. Dahası da var : Bekir Yıldız'ın öykülerine, Fikret Otyam'ın «Gide gide» lerine konu olan Harran ovasına 80 km'lik bir tünel açmasıya ve ovanın sulanmasıyla neler kazanacaktır burjuvazi ? Yanıtını verelim :

1. Tüketime daha çok dönük olan, pazar ekonomisi ile ilişkisi daha çok ürün fazlası olduğunda ortaya çıkan tahıldan doğrudan doğruya pazar için üretilen pamuk, tütün, narenciye gibi bitkilere geçilmesi,

2. Bu endüstri bitkilerinin getirdiği makinalaşmanın sağlanması ve nüfusu yoğun merkezlerin ortaya çıkması; feodal bağlarla düzene bağlı kesimlerin, bağımlı topraksız köylülerin hür ücretli (mevsimlik) işçilere dönüşmesi.

3. Feodal ağaların kapitalist çiftik sahiperi haline, «sanayi yatırımlarına girişen müteşebbisler» haline dönüşmeleri,

4. Sanayi burjuvazisine, kentleşmeye paralel olarak yeni tüketici alanların açılması, daha geniş bir tüketici kesimin oluşturulması,

5. «İşsiz, yolsuz köy kalmayacak, diye reklamı yapılan kampanya sonucunda elektriğin daha geniş kesimlere ulaştırılması ve böylece dayanıklı tüketim malları için yeni pazarların açılması. Daha çok buzdolabı, daha çok televizyon, daha çok elektrik süpürgesi ve daha çok ampul.....

Bazı Rakamlar

Tüm bunlar «mülkiyet kavramı zedelenmeden» kotarıyor. Ve tüm bunlar kotarılrken, yan ürünlerden biri de «oy» olarak ortaya çıkıyor. Burjuvazi, kimi zaman kendi ürünü olan 12 Mart'ı, Kontgerilla'yı ve işkenceleri, kimi zaman da yolu, suyu ve elektriği partileri aracılığı ile «Oy»a tahvil edebiliyor.

Burada kısaca değindiğimiz kapitalistleşme ölçütlerinden bir - iki-

sinin istatistiki verilerine değinmekte yarar görüyoruz. incelenecek rakamlar, artık tartışılmayacak biçimde tarımda kapitalistleşme'nin varlığını kanıtlayan rakamlar olarak ele alınabilir;

TABLO - I : Değişik yıllarda TAHIL - ENDÜSTRİ BİTKİLERİ Ekim alanı

Kaynak : Zirai Bünye ve İstihsal 1943 - 1930, Tarımsal yapı ve Üretim 1968.

Yıllar	TAHIL		ENDÜSTRİ BİTKİLERİ.	
	Alan (ha)	Üretim (Ton)	Alan (ha)	Üretim (Ton)
1927	4 083 362	2 500 487	280 410	160 944
1945	7 229 787	4 197 351	865 994	963 187
1950	8 670 943	8 145 339	997 320	1 876 878
1955	12 578 750	12 933 250	1 358 479	5 432 573
1963	13 581 089	13 007 927	1 503 840	8 975 914
1965	13 512 163	15 259 166	1 535 803	9 394 311
1967	13 564 928	17 479 127	1 548 016	11 726 598

TABLO II : Değişik yıllarda TAHIL - ENDÜSTRİ BİTKİLERİ ve yıllık üretim artışları (Aynı Kaynak)

YILLAR	Tahıl Üretiminde Ortalama Yıllık artışı. (Ton)	Endüstri Bitkileri Üretiminde Ortalama yıllık artış Ton
1945	205 381	42 344
1950	789 597	182 738
1955	957 582	711 139
1963	634 334	442 917
1965	1 374 380	209 198
1967	1 109 980	1 166 143

TABLO - III : Tarımda makinalaşma olgusunun bir ölçütü olarak Traktör kullanımının gösteren tablo. Kaynak (Kırsal Türkiye'nin yapısı ve Sorunları - C.O. Tütengil - Gerçek Yay.)

Yıllar	Traktör Sayımı	İşlediği Alan (Bin Hek)
1950	16.585	1.244
1955	40.282	3.021
1960	42.136	3.160
1965	54.668	4.100
1970	105.865	7.940
1974	200.466	15.035
1976	281.802	21.135

TABLO - IV : 1950 - 1975 KIR - KENT NÜFUSLARI

Her traktör'e yılda 75 hektarlık iş kapasitesi üzerinden yapılan hesaplar 1976 yılında ekilen ve nadasa bırakılan tarlalardan % 88'inin Traktörler tarafından işlendiğini ortaya koyuyor.

(Kırsal Türkiye'nin yapısı ve sorunları - TÖTENGİL - Sahife 15)

Yıllar	Toplam nüfus	Kır nüfusu	Yüzde	Kent	Yüzde
1950	20.947.000	17.075.000	81.6	3.872.000	18.4
1955	24.064.000	18.639.000	77.6	5.425.000	22.4
1960	27.755.000	20.447.000	63.6	7.308.000	26.3
1965	31.391.000	22.008.000	70.1	9.984.000	29.9
1966	32.204.000	22.220.000	69.0	9.984.000	31.0
1975	40.347.00	23.478.000	58.2	16.869.000	41.8

Sosyalistlerin Görevi

Bu koşullarda, sosyalistlere düşen görev nedir ?

Görev, mülkiyet sevdasını pekiştirmeden, kapitalizmin bunalttığı tarım işçilerini, giderek yıkıma uğrayıp mülksüzleşen yoksul ve küçük köylüleri, kapitalist çiftliklere dönüşen temerküze direnemeyen orta köylülere, onlara ne kadar acı gelirse gelsin gerçeği anlatmaktır. Kısacası, sözü edilen kesimlere **sosyalizmi** anlatmaktır yapılması gereken. «Sosyalist Devrim»in, «işçi sınıfı iktidarı»nın ve bunların getireceği kuruluşun köylülere anlatılması, bir «tabu» olmaktan çıkarılmalıdır.

İyi anlatmak, örgütlemek demektir; Hemen belirtelim ki, örgütlenme, tarım işçileri ile yoksul köylülerin **ayrı** politik örgütlenmesi değil., bu kesimlerin işçi sınıfının politik yönlendiriciliği ve örgütlenmesi altında bütünleşmeleridir.

Bu sorun, günümüzde sosyalist mücadelenin en can alıcı sorunlarından biri olma özelliğini koruyor : Bir yandan işçi sınıfını iktidara inandırmak, bir yandan da onu sürekli sosyalist mücadele çizgisine çekerek köylülüğün özünde demokratik olan mücadelesine destek olmak. Kırsal kesimde burjuvazinin gücünün karılması, **proletarya diktatörlüğü**ne ve yoksul köylülüğün bu iktidara destek olmasına bağlıdır.

1917 Devriminden sonra kırdaki sosyalizmin uzun yıllar sonunda ve büyük güçlükleri altedtikten sonra kurulabilmesinde en önemli etken, iktidarın **proletaryanın** elinde olması ve bu iktidarın kırsal kesimdeki sınırlı mücadelesinde burjuvaziye karşı bir silah olarak kullanılabilmesidir. **Ama** elbette ki, kırsal kesimde aktif bir destek sağlanmaksızın (tarım işçileri ve yoksul köylülük) tek başına proletarya diktatörlüğünün varlığı, böyle bir başarı için yeterli olamazdı.

Köylülüğe sunulan demokratik programların da günümüzde, işçi sınıfı iktidarı tarafından gerçekleştirileceğini açık açık görmek gereki-

yor. Çağımızda tüm ilericiğini yitiren burjuvazinin ne «ulusal»ının ne de «milli» sinin demokratik programları gerçekleştirmeyeceğini vurgulayalım. Köylülüğe sunulan her demokratik programın, nicel ve nitel ağırlığı ne olursa olsun işçi sınıfı iktidarından, onun ideolojik sağlamlığından geçtiği açıktır. Burjuvazinin yapmadığı işler «iktidar» mücadelesinde önüne çıkan «engelleri» temizleyen, özetle «Sosyalist Devrim»i demokrasi mücadelesiyle bağlarını koparmadan götürecektir olan işçi sınıfının mücadelesinde zaten «mündemiç» tir.

Angola'da sanayi proleteryanının boşluğunu, sömürücü ana ülke (Portekiz) işçi sınıfı hareketinin mücadelecisi öncülüğü doldurmuştur. Yakın geçmişte Etyopya'da aynı boşluğu Sosyalist Sistem doldurmuştur. Düne kadar gözlenen şu : Çağımızda anti - emperyalist olmak da, demokrasi mücadelesi de, sosyalizm mücadelesinden ayrılmaz. Şu ya da bu ara aşamaları (ya da oylamalar) olmaksızın, iki mücadele kesin bir bütünsellik içindedir. Çağımızda ulusal kurtuluş mücadelelerinin «kapitalist üretim biçimini yaşamadan sosyalist kuruluşa» geçebildiğini, bu başarının özünde köylülüğün gerçekten etkin gücüyle, işçi sınıfının, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketlerinin ve sosyalist sistemin ideolojik - politik öncülüğünün çok önemli payı olduğunu ve bunların sonucunda emperyalist kampın çadırdadığını gözlüyor. Bugün Afganistan'da Sosyalist Sistemin öncülüğünden emperyalistlerin nasıl tedirgin olduğunu, Erbakan'ın karşı devrimci güçlerin liderini havaaianlarında karşılayıp TRT'ye çıkarmak için bulunduğu girişimlerden, yerli mao'cu «Aydınlık»ın renkli fotoğraflı karşı devrim röportajlarından gözlüyoruz.

Ulusal Kurtuluş savaşlarında da hedeflenen «işçi sınıfı iktidarı» değilse, içerilen program ne kadar «ilegici» olursa olsun Türkiye gibi, Mısır gibi emperyalizmin düdüklü tenceresinde kaynamaktan kurtulamaz.

Gelecek yazılarda Türkiye özelinde sorunun önemi, ortaya konuluşu, kırdaki gelişen sınıfsal ayrışımı dikkate alan öneriler ve bu öneriler ışığında yapılanlarla yapılacak olanları tartışacağız. Burjuva politikalarının bunalttığı köylülüğün faşizmin kitle tabanı olmaktan alıkoyacak ve onu «Sosyalist Türkiye'nin sağlam payandalarından biri yapacak mücadelede somut öneriler neler olacaktır, bunları ele alacağız. Sorun elbette dergi yaşamının periyodik yayın döneminde araya ele alınacak bir «inceleme - araştırma» konusu olarak kalmayacak. Günümüzde çok kritik bir dönemde olan sosyalist harekette kendisine çok önemli görevler düştüğünü gören «Sosyalist İktidar»ın ele alacağı başlıca konulardan biri olacak.

«Sosyal Demokrat Parti adının bilimsel olarak yanlış olduğu daha önce basınımızda açıklamıştı. İşçiler kendi devletlerini kurdukları zaman anladılar ki, eski demokrasi kavramı —burjuva demokrasisi— devrimimizin gelişim sürecinde aşılmıştır. Batı Avrupa'nın hiçbir yerinde hiçbir zaman varolmamış bir demokrasi tipine ulaştık. Bu demokrasinin prototipi ancak Paris Komünü idi ve Engels'in dediği gibi, Paris Komünü sözcüğün has anlamında bir devlet değildi. Kısacası, emekçi halkın kendisi devlet yönetimini eline alıyor ve devlet sistemini destekleyen silahlı güçleri kuruyor, özel hükümet aygıtı yok oluyor, belirli bir devlet baskısı için gerekli özel aygıt yok oluyor; bu yüzden, demokrasiyi eski biçiminde savunamayız.»

Lenin, «Programın Gözden Geçirilmesi ve Partinin Adının Değiştirilmesine ilişkin Rapor». 8 Mart 1918.

